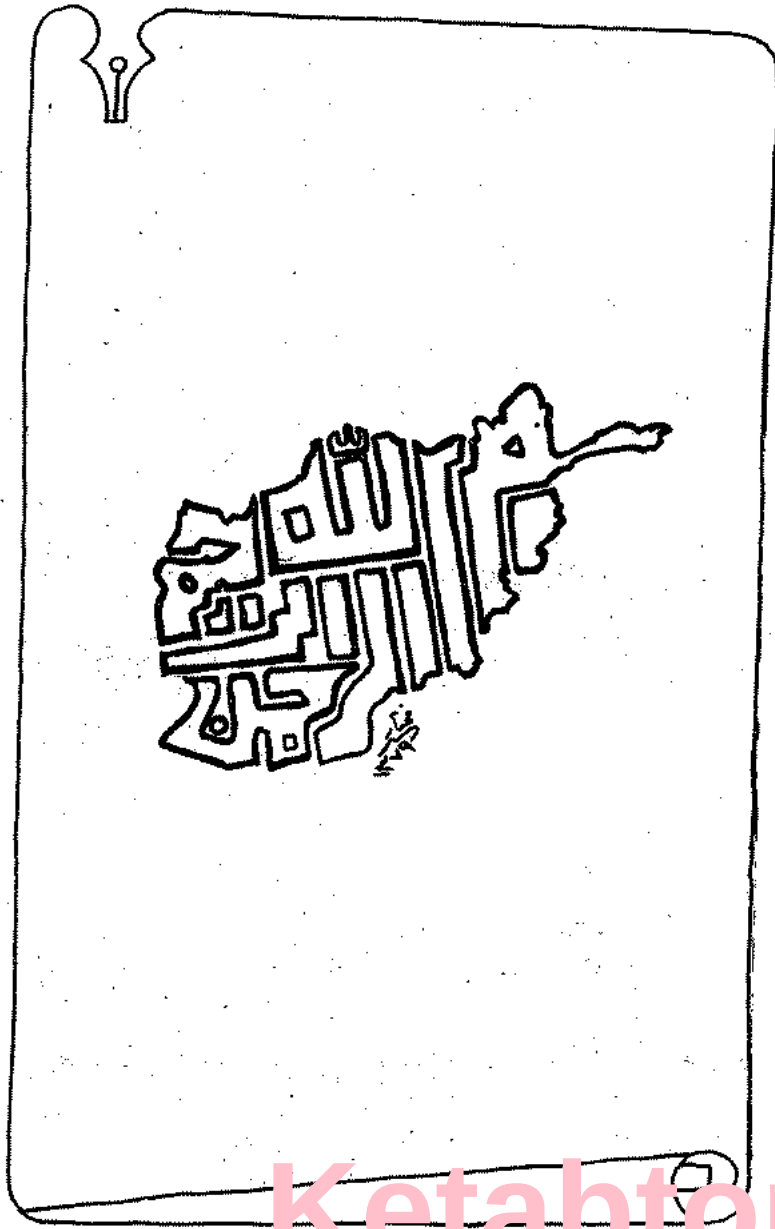

Ketabton.com

اهدا

هغه پښتون زلمي ته چې
د افغان ولس د نجات لاره لټوي

*

*

*

زړه پرې روښانه کړه بلکا واخله
تورې تیارې لره رڼا واخله

خادم

خادم کورنی (Khadem Dynasty) ویاري چې د
مرحوم مولینا خادم د قلمي ناچاپو آثارو نه یو بل
(بلکا) چاپوي.

بلکا د خادم صاحب د دوویشتنو ناچاپو قلمي آثارو
نه یو اثر دی. د خادم صاحب د دوویشتنو ناچاپه
قلمي کتابونو نه په بلکا برسیره دولس روغ پاتې
دي، نور یې په افغانستان باندې د روسانو په
یرغل کې د افغانستان د ډېرو ملي شتمنیو
غوندې خاورې شوي دي. که د سام خادم (مولینا
خادم کشر زوی) چې کورنی نوم یې بشیر خادم دی
پوره څارنه نه وای، نو نن به دغه پاتې کتابونه هم
لاس ته نه وای راغلي. په دې اړه د بشیر خادم
سرگذشت یو بل داستان دی، چې هغه د پښتو ادب
سره د یو ایمانداره او د یو اهل او صالح اولاد مینه
ښيي.

Khadem Dynasty

لړليك

مخ	عنوان	گڼه
۱-و	د ارواښاد استاد خادم "بلکا"	۱
الف-ج	کار او لار	۲
۹-۱	د استاد خادم شاعري او ...	۳
۱۹-۱۰	بلکا	۴
۲۰	افغاني ترانه	۵
۲۲	د کابل سیند	۶
۲۴	زلمیان	۷
۲۶	د خوښۍ دنیا	۸
۳۰	انگریزه توبه	۹
۳۲	د خلکو خدمتگار	۱۰
۳۳	د کابل واوره	۱۱
۳۵	وطنه گران وطنه	۱۲
۳۷	سینما ده سینما	۱۳
۳۹	پس له مرگه	۱۴
۳۹	وطن ته	۱۵
۳۹	هسکوالی	۱۶
۳۹	صنعت او تجارت	۱۷
۳۹	تجدد	۱۸
۳۹	غټوالی	۱۹

۴۰	نوی ترقی	-۲۰
۴۰	د ژوند اوبه	-۲۱
۴۰	هونېپار او حکیم	-۲۲
۴۰	زمونږ زلمی	-۲۳
۴۱	بدبخت قوم	-۲۴
۴۱	کار او ژوند	-۲۵
۴۱	ځوان او قوم	-۲۶
۴۱	قام او اخلاق	-۲۷
۴۲	پوډې رنگ	-۲۸
۴۲	د قوم سره مینه	-۲۹
۴۲	خیل آس	-۳۰
۴۳	لټون	-۳۱
۴۳	حجره	-۳۲
۴۴	ماشینې سړی	-۳۳
۴۴	محمود او ایاز	-۳۴
۴۵	غزل	-۳۵
۴۶	غزل	-۳۶
۴۷	غزل	-۳۷
۴۸	غزل	-۳۸
۴۹	غزل	-۳۹
۵۰	غزل	-۴۰

۴۱-	فرعون ته خطاب	۵۱
۴۲-	د ننګرهار پوهنتون	۵۱
۴۳-	انګریز او پښتون	۵۲
۴۴-	دعا	۵۳
۴۵-	دی څوک و	۵۴
۴۶-	د ژوند طلسم	۵۵
۴۷-	هوسیریم	۵۷
۴۸-	پښتون دې ولې کړم	۵۸
۴۹-	درواغجن	۵۹
۵۰-	د مینې لیونی	۵۹
۵۱-	سیاست	۵۹
۵۲	تیت شو پښتون	۵۹
۵۳	د پښتنو مشر	۶۰
۵۴	د قام د خدمت شرط	۶۰
۵۵	د میرنو وطن	۶۱
۵۶	خان عبدالغفار خان	۶۲
۵۷	څه ولیکم	۶۳
۵۸	لویه آرزو	۶۴
۵۹	د محمد گل خان مومند په یاد	۶۵
۶۰	آینده پښتنو ته پیغام	۶۶
۶۱	ځوانانو ته بلنه	۷۴
۶۲	ملي ارشاد	۷۸
۶۳	د استعمار زمزمه	۸۰

۸۴	واړه افغانان یو	۶۴
۸۷	سپین سترگی	۶۵
۸۹	انسان او کاینات	۶۶
۹۲	غزل	۶۷
۹۲	خورولې مې شې	۶۸
۹۳	د کابل ښار	۷۹
۹۶	د نوي فکر ماشومان	۷۰
۹۹	تعصب او ایمان	۷۱
۱۰۰	د شاعر زړه	۷۲
۱۰۲	غوره لار	۷۳
۱۰۴	گوډ خر	۷۴
۱۰۷	نشته دی دلیر	۷۵
۱۰۸	لوړ غرونه او لوړ فکرونه	۷۶
۱۱۰	غزل	۷۷
۱۱۱	د شاعر ویره	۷۸
۱۱۴	یو نظر کره په ما	۸۹
۱۱۵	شاعر او قوم	۸۰
۱۱۸	څه شوه یاران	۸۱
۱۱۹	سم به نه شي	۸۲
۱۲۰	لارې قافلې	۸۳
۱۲۱	ځوانان راټولوم	۸۴
۱۲۲	د پامیر د لوړې څوکې نه	۸۵
۱۲۳	د قوم تباهي	۸۶
۱۲۳	د لیدر پیژندنه	۸۷
۱۲۴	أجمل ته	۸۸
۱۲۴	د غیرت جغه	۸۹

۱۲۵	چې ته راځې	۹۰
۱۲۶	سياست څه دی؟	۹۱
۱۲۸	زه او ورور مې	۹۲
۱۲۸	مرگيه	۹۳
۱۲۹	شاعر او دولتمن	۹۴
۱۳۰	غزل	۹۵
۱۳۱	ملي انقلاب	۹۶
۱۳۲	د انقلاب خبرې	۹۷
۱۳۳	درچمن	۹۸
۱۳۴	د افغان بدلون	۹۹
۱۳۴	خادم او حمزه	۱۰۰
۱۳۵	لايې هم نه منې	۱۰۱
۱۳۶	د عمر شپې	۱۰۲
۱۳۶	خوار افغان	۱۰۳
۱۳۷	اولاد ته	۱۰۴
۱۳۷	د پښتون اصل او نسب	۱۰۵
۱۳۸	محشر	۱۰۶
۱۳۹	نوی جهان	۱۰۷
۱۵۲	دنیا واړه ټگي ده	۱۰۸
۱۵۴	خادم وايي	۱۰۹
۱۵۵	کابل او پښتو	۱۱۰
۱۵۷	د سيد حسن خان د قبر ډبره	۱۱۱
۱۵۹	ای ددې جهان خاونده	۱۱۲
۱۷۴	ټولنيز افغان	۱۱۳
۱۷۵	سعادت	۱۱۴
۱۷۵	حاضر عصر	۱۱۵

۱۷۵	افغاني سياسيات	۱۱۶
۱۷۵	حبیبی او پښتو	۱۱۷
۱۷۵	بختانی او پښتو	۱۱۸
۱۷۶	د بېنوا پښتو	۱۱۹
۱۷۶	د الفت شاعري	۱۲۰
۱۷۶	سليمان لایق	۱۲۱
۱۷۶	خادم څه دی	۱۲۲
۱۷۷	حبیبی او د پښتنو تاریخ	۱۲۳
۱۷۷	جهان وایی	۱۲۴
۱۷۷	پښتانه او د پښتو مخالفت	۱۲۵
۱۷۸	د پښتو نتیجه	۱۲۶
۱۷۸	زور د استعمار	۱۲۷
۱۷۹	شاه محمود د زهرا زوی	۱۲۸
۱۷۹	زما زړه	۱۲۹
۱۷۹	د خلکو مینه	۱۳۰
۱۸۰	د تکلیفونو دنیا	۱۳۱
۱۸۰	د پښتو مینان	۱۳۲
۱۸۰	سیاست او پښتو	۱۳۳
۱۸۱	تور دېو	۱۳۴
۱۸۱	د حافظ نصرالله پښتو	۱۳۵
۱۸۲	سیلاب او پښتو	۱۳۶
۱۸۲	رسا او همیش	۱۳۷
۱۸۳	پخوانی جاه و حشم	۱۳۸
۱۸۴	روښان به شم	۱۳۹
۱۸۵	مذهب او قوم	۱۴۰

۱۸۵	شرح او لار	۱۴۱
۱۸۵	نیم سوسیالیست	۱۴۲
۱۸۶	استعمار او پښتون	۱۴۳
۱۸۶	د پښتون تاریخ	۱۴۴
۱۸۷	ته یې وینې که نه	۱۴۵
۱۸۹	پښتو دلتبه او هلته	۱۴۶
۱۹۰	د خان عیبونه	۱۴۷
۱۹۱	د جمهوریت تاسیس	۱۴۸
۱۹۲	د ولي محمد خان مخلص په یاد	۱۴۹
۱۹۳	امیر حمزه شینواری	۱۵۰
۱۹۳	محمد عمر سیماب	۱۵۱
۱۹۳	مراد شینواری	۱۵۲
۱۹۴	غزل	۱۵۳
۱۹۴	غزل	۱۵۴
۱۹۵	مات قلم	۱۵۵
۱۹۷	د یسو غلام	۱۵۶
۱۹۹	هاتفی اواز	۱۵۷
۲۰۱	افغانی جمهوریت	۱۵۸
۲۰۵	افغانی وطن	۱۵۹
۲۰۷	یو قلم خوراله پرېږده	۱۶۰
۲۰۹	پښتیانا ادې	۱۶۱
۲۱۱	ستا پمه	۱۶۲
۲۱۲	کاشکې توتکې او یا بلبله وای	۱۶۳
۲۱۹	د پښتو تاریخ	۱۶۴
۲۲۰	نوی استعمار	۱۶۵

د ارواښاد استاد خادم بلکا

زمانه د استاد خادم ځوی گران بشیر جان خادم هیله څرگنده کړه چې د علامه خادم صاحب په بلکا نومې شعري ټولگه څه ولیکم. استاد چې د پښتو ادب په ځلانده اسمان کې د یوه ځلانده ستوري په شان چې وړانگې او پلوشې یې یوازې په خپل هېواد کې منحصرې نه دي پاتې شوې، بلکې په گاونډیو هېوادونو سر بیرې په اروپایي هېوادو کې یې هم علمي او ادبي غونډې روښانه کړي په پښتو ادب کې ځانته مقام لري. دده شعر او نشر دواړه زیات اوچت ځکه دي چې دده له هغه فکر او دماغ څخه سرچینه اخلي چې له لوی خدایه (ج) پرته یې دهېچا سجدې نه دي کړي، دی د ملحوظاتو په دایره کې دومره محصور شوی نه دی چې د پښتو او پښتونلۍ په پاره کې د چا د بې حیایۍ په مقابل کې غلی پاتې شي او بیا یې د کومې والۍ په انتظار کې په خبره سترگې پټې کړي.

علامه خادم حتی د درباري نازولو د بې ځایه شوخیو په وړاندې خپله زړورتیا په میرانه ښودلې او بې الیې تادیب

کړي دي دده خبرې دده ليکنې، دده شعر او نثر دومره جذابيت درلود چې زړونه ورماتيدل او ځای يې ورکاوه.

"کاروان او څاروان" د ارواښاد استاد دکلاسيکو اشعارو هغه دوه ټولگې دي چې دده په ژوند چاپ شوي او دا ده "بلکا" دده د همدغه راز اشعارو درېيمه مجموعه ده چې دده د نيکو فرزندانو له خوا چې د "صدقه جاريه" حکم لري چاپيږي. "بلکا" د سريزي په پيل کې په خپله استاد خادم ليکي:

"چې د نړۍ رڼا په څه ده

ښکلا هم له همدې ده

او بلکا هم په دې ده"

خادم صاحب لکه څومره چې په شاعري کې د استادۍ هسک مقام ته رسيدلی دی، دغه راز په نثر کې هم دده مقام ډېر هسک دی. دی که تکړه شاعر او ليکوال دی، نو ورسره جوخت تکړه ژورناليست او نامه نگار هم دی، دی چې کوم وخت د هېواد ورځپاڼې مسوول چلوونکی و نو دده سرمقالې، مقالې او سياسي تبصري به نورو ورځپاڼو يعنې "انيس" او "اصلاح" د اقتراح په توگه تعقيبولې او دده په "نقش قدم" به يې گام پورته کاوه. "د وقت سر کار" دده ليکنوته د شک او ترديد په نظر کتل نو ځکه دده د خوراوکې او سبب کيدل او ور مقام يې نه ورکاوه حتی چې د پښتو ټولنې درياست مقام ته د رسيدلو په لار کې يې

هم خنډونه ورته پيدا کول ځکه چې دی له دغو اوصافو سره سره سياسي شخصيت هم و؛ داسې سياسي شخصيت چې په خپله لاره په ټينګ عزم روان و او يو قدم ترې په شا کيدل يې "بې ايماني" گڼله.

خادم صاحب سره له دې چې يو فلسفي شاعر و، انتقادي شاعر هم و او په خپل انتقاد کې يې نه د ملاحظاتو خيال ساتلی او نه يې قلم ټکنی شوی دی، نو ځکه يو شمېر تطميع شويوزلميانو ته داسې گوته نيسي:

ټول شوي په بنانک وو د حلوا په تمه باندي
گوله چې په لاس ورغله خپاره غوندي ټکاري پرې

دا چې "تمدن اول له بلخه شروع شوی" خادم صاحب دغه ټکي ته په "افغاني ترانه" نومي شعر کې داسې اشاره کوي:

دنياشوه منوره زماله کوهستانه
نړۍ شوه بهر وره له دې باغ وبوستانه
اوچت له ټولي ځمکې په بام ددې جهان يم
افغان يم افغان يم - افغان يم افغان يم

ارواښاد استاد خادم "د قام سره مينه" تر سرليک لاندې

شعر کې وايي چې:

بې تاثيره چې ترې څوك خلاصيدى نه شي
يوه ژبه، بل مکتب، بل سينما ده
که پردي وي په پردي رنگ کې راغلي
دا څيزونه د يو قوم په سر بلاده

خپل لباس او خپل اساس درته په کار دی
که دې مينه له خپل قام سره رښتيا ده
تاسې وگورئ چې د "ماشيني سړي" تر سر ليک لاندې
شعر کې څه ښه وايي:

له حجرې جوماته لرې، له دېرې نه خبر نه دی
ښه زلمی دی خوافسوس دی چې زمونږ له بېر نه دی

مغربي فيشن کې طاق دی عجيبه شاني گډېرې
د خبرو سره خوځي ته به وايي چې گډېرې

دې زمونږ د اکا زوی دی خو پرديو سره لوی شو
چې د چا سره لوی شوی د هغو په خوی او بوی شو

چې د قام وطن خبرې ورته وکړې خفه کيږي
ځلک دده او دی د خلکو په خبرونه پوهيږي

ماشيني غوندي سري دي د دفتر د جليدو دي
نور اميد ترينه ونه کړې چې د غرونو د ختو دي

او په بل خای کې وايي:

تیت شو پښتون او لاتیتیرې به نور
ښکته ولېدلی دی او لویرې به نور
نه مشر پیژني نه ځي ورپسې
چې داسې وي نو داسې کیږي به نور

د پښتنو د مشر په باره کې وايي:

خلک مشري کوی عزت غواړي
زمونږ چې مشر شي دولت غواړي
ای چې سودا ده د مشري درسره
قام دي له تاځني خدمت غواړي
دی په شعر کې د استادۍ مقام لري او زه یې د
شاگردۍ ویاړ لرم او خپله لیکنه ځوانانو ته د استاد
خادم په دغې بلنې پای ته رسوم

یا څاروان د قافلي شه
یا روان شه په کاروان کې

اخر ته هم يو انسان يې
کار په مثل د انسان کړه
په دې لوی جهان کې اوسې
لږ څه غم د خپل جهان کړه
په شخصي سودا کې گیره
تګ په لاره د کاروان کړه
همیش لافې د ځوانۍ کړې
لږ څو کار هم لکه ځوان کړه
یا د بل پسې روان شه
یا نور ځان پسې روان کړه

ښه پوهیږمه هو ښار یې سړیتوب غواړې جهان کې
یا څاروان د قافلې شه یاروان شه په کاروان کې

قتیل خوږیانی

د ساپی پښتو څیړنو او پراختیا مرکز

گل حاجی پلازه - پېښور

د ۱۳۸۰ کال د وږي ۱۹

کار او لار

که د کار په خوښد خبر شي
و به نه گرځي بي کار څوک

پرې دې نه شي گرفتار څوک
که روان شي په دې لار څوک
که پرې وکا اعتبار څوک
چې څه زيات کاندې په زيار څوک
چې اخته وي په روزگار څوک
شیطان نه پرېږدي اوزگار څوک
شي به څنگه او ستاکار څوک
که خواهان وي د اتبار څوک
که خبر وي او هوښيار څوک
هوښيار نه گڼي بي کار څوک
که له کاره کوي ډار څوک
چې دی روږدی کا په کار څوک
و به نه ساتي وقار څوک
که راغواړي استعمار څوک
چې د ملک غواړي اختيار څوک
ترې نه څه کا انتظار څوک
رزق څه له خوري مردار څوک
بل شاهد نه شته د کار څوک
چې يې اخلي بي له زيار څوک
چې روزي په کې کار دار څوک
خواهش څنگه کا د کار څوک

سې کاري لويه بلاده
م صحت دی هم دولت دی
سلم هم له عمل زده شي
کار توليد او فايده ده
ښه سړی اوښه مېړه شي
له بي کاره خدای بي زاره
څوک چې مشق او عمل نه کا
فائده من ښه شهرت مومي
کار د کور څنې جوړېږي
هوښيار هغه ده چې کار کا
هېڅ له غمه به خلاص نه شي
تسلم څه؟ د کار ښودل دي
نه پس تشې مسلې کا
دې بيل کاندې له علمه
نه کاري سړی واکدار کا
کار فرما که کاري نه وي
چې ستومانه ستړی نه شي
کار او زيار ډېر ښه شاهد دی
د توت پانښه دا نامه ده
مکتب نه دی گمراهي ده
چې بي لاس ټاکي نه وي

نور دې نه کوي گفتار څوک
 بنودای نه شي بل معیار څوک
 ترې به نه وي بل ناکار څوک
 بې کار کله وي نامدار څوک
 بل یو نشته دی معمار څو
 و به نه کاندې بد کار څو
 نه دې کاندې انحصار څوک
 ترې به نه نوي گنهگار څوک
 بې کار نه گڼي دیندار څوک

کار معیار د جامعی دی
 "څه کولای شي؟" سوال دا دی
 په کوم کار چې عاشق نه وي
 نامداران واره کساري وي
 د نړۍ تعمیر په کار دی
 که په کار اتکا وشي
 نه کار گردې کار فرما وي
 چې بیکاره ته کار ورکا
 کار د دې عصر مذهب دی

دویم دا چې وي مالدار څوک
 صنعتونه د بازار څوک
 خو چې نه کا احتکار څوک
 ترې نه نشته بل خونخوار څوک
 مه شه دغسې واکدار څوک
 نو به څه وکاري زیار څو
 که پیدا شي ملتیار څو
 چې پیدا شي ور د کار څو
 کوي نه شي ترې انکار څوک
 دلته نه شته طرفتدار څوک
 خو چې وپیژني لار څوک
 که پیدا کا "نوي لار" څوک
 ایستی نه شي ترې نه تار څوک
 مجال څه چې کوي ډار څوک
 که خبر وي په اسرار څوک

اول کسار د دهقانسی دی
 دریم دا دی چې بې جوړ کا
 څلورم یې تجارت دی
 چې تاجر پوستین چهه کا
 لا چې واک هم ورسره وي
 د مزدور گسته چې بل خوري
 د ملت دي ډېر کارونه
 ټول کارونه هله سم شي
 تعلیم مخکې دی تر ټولو
 طرفدار د پوند تقلید ته
 بې له لارې تگ مشکل دی
 ډیر ممنون به له خادم شي
 مشوره چې شي انجیره
 دا افغان دا یې وطن دی
 هر څه شته په دې وطن کې

پیسه دوست وطن فروش دی
 چې په "توې لار" روان شي
 د پیسو حرص یو غم دی
 عشق د مال مینه د قام خوري
 "کنیال افغان" چې نوي
 "لجان خان" بیا جهان غواړي
 جامعه ده دې وي بډایسه
 هېڅ یو کاری نه بڼه کیږي
 دولت جوړ شي له ملت نه
 خوملت د کلچرزوی دی
 که شي پرې د تاریخ مزي
 هر ملت لکه کاروان دی
 چې دولت غواړي بې زیار څوک
 خادم بویه هم هوښیار څوک
 خدای پرې مه کړه گرفتار څوک
 کم پیدا شي ایماندار څوک
 څه بې وویاري په چار څوک
 راته نه دې شي په قار څوک
 فرد، دې نه کا استثمار څوک
 بڼه چې نه لري سر کار څوک
 ترېنه کړی نه شي انکار څوک
 بل بې نشته چرې پلار څوک
 خپل به څه ويني اثار څوک
 دی په کار ورته سالار څوک

د خادم خپلیه قومسه

مه شه داسې خوار اوزار څوک

که دا شعر شاهکار نه وي
 بل دې وېبسي شهکار څوک
 کله خوار هغه شاعر وي
 چې لري داسې اشعار څوک

په ګېرنه: د انظم د "ای ددې جهان خاونده" له نظم څخه وروسته لیکل شوی دی

خادم

کابل - خادم مېنه

سرطان ۱۳۴۸

عبدالهادي هدايت

د ولسي جرگې پخوانی وکیل

د استاد خادم شاعري

او دده نوی چاپ شوی کتاب "خاروان"

ما د استاد خادم ټول تالیفات کتلي دي. ټول د پښتني نړۍ دپاره د
آب حیات په شان دي، خو "خاروان" چې شعر دی، دلته د لفظ او معنی دوه
ډوله خوږوالی یو ځای شوی دی او قند مکرر ترې جوړ شوی دی.

زه د بختانی صاحب ددې جملې سره پوره موافقه لرم، چې "خادم صاحب
په خوشې خبرو خوشې نه دي لیکلي، بلکې د قوم دوښمنولو، پوهولو، او
لوړوالي دپاره یې سندرې ویلي دي».

د خادم صاحب فضل په دې کې دی، چې د معاصرې دورې په علمي ډله
کې دمخه د پښتو د خدمت دپاره میدان ته راگلې شوی دی او تر اخره په کې
لگیا دی او د اجتماع د پرمختګ سره سم پښتو ادب پر مخ بیایي.

خادم صاحب پښتو ملي ژبه د تعلیم او ښوونې له دورې څخه د ادب او د
ادب له دورې څخه د علم او د علم له دورې څخه د فلسفې، تحقیقاتو او
سیاست دورې ته راوړسوله. په هر حالت او هر وخت کې دده په قلم یې نوې
ارتقا یې بڼه غوره کړه.

دامان الله خان د زمانې نه پس د پښتو د خدمت دروازه اعلیحضرت شهید محمد نادرشاه افغان د محمد گل خان مومند په لاس بېرته کړه. محمد گل خان په پښتو مین و. دده پر خوا پورې ډېر خوانان او زاړه راغونډ شول؛ خو څلوبښت کاله په یوه لاره نېغ او سم تگ یوازې د ښاغلي استاد قیام الدین خادم په برخه لیکلې و اوبس.

په دې لاره کې داسې نه چې مشکلات نه وو. لوی لوی غرونه او ګرځونګونه پکښې وو؛ خو په ټولو تېرشو ډېر شاګردان یې وروزل. د ډېرو مخالفتونو سره مخامخ شو. زجرونه او ناخوالې یې وزغملې؛ خو اخیږې خپله دا خبره تر سره کړه چې:

"ټولې سوبې د چا نه دي روزي شوي + ځان به خاورې کړمه داکور به اباد کړم. استاد اوس د ډېرو تالیفاتو، تصنیفاتو چې په نظم او نثر مشتمل دي، خاوند دی. ډېر جراید یې چلولي، ډلې یې جوړې کړي او بنیادونه یې ایښي دي؛ خو په ټولو کې یو ټکی مشترک دی: "خپل وطن او خپل ولس". بینواصاحب په "اوسني لیکوال" کې ویلی دي: "ښاغلی قیام الدین خادم په اوسنیو لیکوالو او شاعرانو کې د قدامت او مشرتوب حق لري". رښتیا داده چې په ډېرو د استاذۍ حق لري.

ښاغلی قابل صادقوف لیکلي دي: "د ښاغلي استاد خادم شاعري او تالیفات په شوروي اتحاد کې ورځ په ورځ شهرت پیدا کوي او په ټولو ژبو ورباندې تبصرې کېږي". په مسکو کې ویل کېږي چې "خادم" په افغانستان کې هغه لار نیولې ده چې "پوشکین" په لویه روسیه کې ورباندې روان و. د خادم صاحب اشعارو په افغاني دنیا کې هم لوی شهرت پیدا کړی دی. دا ځای ددې نه دی چې دده په ټولو اثارو او کردار مبسوط بحث وکړو؛ خو

دومره به ووايو چې " خادم صاحب په ډېر مشکل او نامساعد وخت کې د افغان ملت په ټولو مقوماتو داسې ټينګې منګولې لګولې دي چې په څلوېښت کاله کې يې هېڅ مانع مخه ونه شوه نيولای. دده کار ته بايد لوی کار او ده ته بايد د لوی عزم خاوند ووايو."

استاذ خادم د خپل شعر او ادب هدف د " څاروان" په مقدمه کې داسې اشاره کړېده وايي: «د پښتو شاعري له زرګونو کالو څخه په روان ډول سره په قومي او اجتماعي بڼه راغلې ده. بيا وايي: " پښتون شاعر نه شي کولای چې خپل آس يې له ملي لارې په بله لاره وغځلوي. دې وايي: " ما شعر د باطني شعور او تجسس له مخې ويلی دی او چې په بله ژبه مې څه ويلی شول نو د شعر شپېلۍ مې نه ده غږولې."

يعنې شعري يې د ډېرو نازکو اداګانو ژبه ګرځولې او نور مفاهيم يې په نشر ادا کړي دي. دستي ورپسې وايي: " لکه څنګه چې شعر ته په لوي ضرورت قائل یم، له شعري ضرورته چور منکر یم، نو ځکه هيله ليرم چې د پښتو د ادب حقيقي نقادان به په دې مجموعه کې د ژبې سم استعمال د سلامت، فصاحت او بلاغت په قالب کې ومومي! "

ښاغلی ډاکټر د وريانکوف دده د شعر په باب ويلي دي: " خادم صاحب په خپل سبک او اسلوب کې د پښتو د لرغونو عنعنوي شفاهي ادبياتو او ولسي فولکلور له منابعونه ډېره زياته استفاده کړېده او معاصر مسائل يې په ډېر قدرت د، ولس په ژبه بيان کړي دي. د خادم صاحب شعر د پښتو ادب د لرغونو عنعنو د پيروي يوه عصري نمونه ده. چې ددې عصريو څانګه ممتاز سبک يې ګڼلی شو."

دغه پورته مطلب ښاغلي بختاني هم نقل کړی او زیاته کړې یې ده: شک
نشته چې خادم صاحب د پراخې مطالعې خاوند دی، ځکه یې د شعر معنوي
خوابدایه ده.

خو څه چې ما په "څاروان" کې موندلي او د خادم صاحب د کلاسیک
اشعارو درېیمه مجموعه چې "بلکا" نومېږي او لاندې شوې نه ده، د دغې
مجموعې له کتلو چې څه لاس ته راغلي دي، دلته یې لیکم:

۱- د خادم صاحب شعر یو اجتماعي او ولسي شعر دی، دلته د شعري
نژاکتونو د مهارتونو سره یو بل شی چې دی د نورو معاصرو شاعرانو نه
ممتاز وي هغه دادی چې دده د شعر آفاقیت ډېر پراخه دی. دده په شعر کې
دده ماحول، دده معاصرین، دافغاني دنیا نهضتونه او ددنيا معاصر
سیاسیات ښه ترا او چې څومره په کښې تعمق کېږي نور نکات ترې را وځي.
۲- خادم صاحب شعر د ژوند او حیات دپاره ویلی دی، که څوک پکښې
ځیر شي لکه د شرق او غرب ددغسې شاعرانو په شان به دده په شعر کې د
ژوند ددریاب ډېرې مرغلرې پیدا کړي.

۳- د خادم شخصیت، دوستان او مخالفین یې، دده د عصر روحیه د افغان
او افغانستان غوښتنې او د افغان حقيقي پېژندنه دده په شعر کې منعکسه
شوې ده.

۴- د ده د شعر له لوستلو څخه څرگندېږي چې د عصر په پېژندلو کې د
خادم صاحب مطالعه څومره ژوره او نظريې څومره صائب دی.

۵- خادم صاحب ډېلکا په مقدمه کې لیکلي دي: د پښتوپه شاعري کې
دغه موجوده کلاسیک فورم چې ښه په عروج کې دی، د ښکارندوي

مرزاخان انصاري، خوشحال خان او رحمان بابا نه راپاتې دي، مگر دغه کلاسيک فورم علاوه پردې چې په پښتو کې مستعار او مهاجر دی، او د اسلامي عصر له ابتدا څخه د ايران او عربو له خوا راغلې شوی دی، د پښتانه ولس د ټولوافکارو، عقایدو، احساساتو ترجمان نشي کېدای، ځکه چې ډېر تنگ، گنډلی او محدود دی.

تر دغو اقسامو څخه پرته یو بل قسم شعر هم شته چې ډېر لرغونی شکل لري. په دې شکل او فورم باندې د قدیم باختر ادبیات لکه ویدونه، ژنده او ستا، هخامنشي اثار، ساساني کتیبې، د لویکانو د عصر ځینې اثار چې کشف شوي دي. دا شکل د حضرت با یزید روښان د خیرالبیان پورې رارسېدلی دی. اوس زموږ زړه ته دا راځي چې پښتو بېرته خپل اصل ته وروگرځو او په مقفي نثر یا سپین شعري ولیکو. د دې کار تمهید ډېر پخوا ایښودل شوی دی. او "د مرغلرو امېل" څخه د پښتو د شعر په کلاسيک فورم کېنې د توسیع پیدا کولو لاره نیول شوې ده. په "څاروان" کې دغه رنگ نور هم ټینګ شو. په "بلکا" کې دې کار بله بڼه غوره کړه. چې هغه باید د پښتو د شعر دپاره د کلاسيک قیودو څخه د خلاصون دوره وېولو.

تر "بلکا" وروسته خادم صاحب په دغه نوی قسم شعر چې ډېر قدیم دی، لاس پورې کړی دی. نمونې یې د خادم صاحب پخپله جریده افغان ولس کې موندل کېږي او په یوه نوي مجموعه کې د (نوي پوهیتانه) په نامه راغونډېږي.

وګورئ دا لاندې یو څو نمونې چې هر ه یوه یې د یوه اوږد نظم یوه ټوټه ده:

(۱)

دا ځکه چې پښتون یم

چوکۍ مېزدې د بل وي ماله توره ده او سپاره داځکه چې پښتون یم
 ټوټې ټوټې مې تــــــن دی تیار راته کفن دی
 هېڅوک پــــرمــــانه ژاري پردې رانه وطن دی
 زگېروي هېم نه اوباسم نه خبر یم له اساره

دا ځکه چې پښتون یم

تعلیم ته که رضا یم پارسي اردو به وایم
 له ځانه پټې سترگې د بل چا بڼه به ستا یم
 بد ظن په خپله ژبه له قومي ژونده بېزاره

داځکه چې پښتون یم

که شمه افلاطون د عقل په مضمون
 لایق کیدلی نشم لابل دی شواخون
 مردود مې هر دلیل وي لاڅه مخکښې له اظهاره

داځکه چې پښتون یم

په زړه مې دي داغونه رښتیا وایم حالونه
 خادم کله ویریریم له خپل هسې مضمونه
 راخلاص دي وي پښتون له یو سفري تر کندهاره

دا ځکه چې پښتون یم

«د مرغرو امیل»

(۲)

د شاعر زړه

ډك له ارمانونو دى نه پوهيږم څه غواړي

راز د اسمانونو دى نه پوهيږم څه غواړي

* * *

سودى په پيسو نشي كاري په تنگو نشي

تير له دې غمونو دى نه پوهيږم څه غواړي

* * *

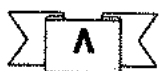
وايي چې دوزخ زمونږ ولسي دې جنت نشي

تل په دې چرتونو دى نه پوهيږم څه غواړي

* * *

دا جهان خو نه غواړي بل له ديسنه ښه غواړي

زړه دى د شاعر دغه وگورئ چه څه غواړي

(۳)

ای ددی جهان خاونده

لوی عذاب، و دې نړۍ ته استعمار دی استعمار دی
چې نړۍ نن په کې سوزې دغه اور دی دغه نار دی
له تیري دا استعمار زورزیاتی دی په جهان کې
استعمار شکیدلی کتې دی تر میمیری انگلستان کې
یوافت توره بلاده په نړۍ نازلې شوې
دیوال پای توره خپسه په انسان راتاوې شوې
چې د بل گتلي اخلي یا په زور یا په چالونو
دا وگړي بیغرتې دې شي یاد په لعنتونو
چې خدمت یې مردانه وي او په نورو حکومت کا
سړی څنگه ځان ته وایي چې داهې خیانته کا
بې له زیار او بې له کاره تمول له نورو غلامه
څوک چې داسې دولتمن شي د ولس په ځان بلاده
حیرانیږم پیسه دار ته استعمار او استثمار ته
د ژوندون نه جوړ عذاب کا ځان ونوروتې قصاب کا
داڅه علم څه شعور دی ترې وگړی په ضرور دی
دا جهان د استعمار دی که ستا هم په کې اختیار دی

ای ددی جهان خاونده

(بلکا)

(۴)

افغان ولس

مونږ افغانان او مسلمانان يو په خپله سمه لار روان يو
 نه تمه لرونه ډار عقیده لرو په کار او په زیار
 له حرص او بیکاری یو بهزار

تر شامولوی تاریخ او تر مخمولوی جهان دی داموله نعمتونو ډک کوهستان دی
 لرغونی مودی ثقافت او ټینګی مودی اقتصاد
 نشته داسې بنیاد

دا جهان به کړو اباد په خپل کوشش او جهاد

(نوي پوهیتانه)

یادگېرنه: په دغو ټولو نمونو کې ښکاره وي، چې له کلاسیکي قیودو څخه
 د پښتو د شعر د ازادۍ کوشش شوی دی. دا زیار په اخره کې پوره کامیاب
 کتل کېږي.

هېواد- ۱۹۶۹ کال د نومبر (۹)

بسم الله الرحمن الرحيم

بلکا

چې د نړۍ رڼا په څه ده

ښکلا له همدې ده!

او بلکا هم په ده!

بلکا د کلاسیک اشعارو دریمه مجموعه ده. تر دې دمخه زما د کلاسیکي اشعارو دوه مجموعې "د مرغلرو امېل" او "څاروان" په نامه خپرې شوې دي او دوه نورې د "تصوص الحکم" او "ساتلې خزاني" په نامه روانې دي پوره کېږي.

د پښتو د اشعارو فورم او شکل چې اوس په پښتني نړۍ کې رواج لري، په پښتو کې د اسلامي عصر له ابتدا څخه د ایران او عربو له خوا راغلې شوی دی.

قصیده، غزل، مثنوي، داستان او هغه څه چې پښتانه ورته رباعي وايي، او همدغسې دوه بیتي گانې، مخمس، مسدس، څه او څه د پښتو د شاعرۍ خپل عنعنوي لرغونی جوړښت نه دی.

د پښتو په شاعرۍ کې دغه موجوده کلاسیک فورم چې ښه په عروج کې دی، له ښکارندويي، مرزاخان انصاري خوشال او رحمان بابا راپاتې دی او رښتیا چې ځینې برخې یې د متانت، خوږلنې او انسجام نه ډکې دي.

مگر دغه کلاسیک فورم علاوه پردې چې په پښتو کې مستعار او مهاجر دی د پښتانه ولس د ټولوافکارو، عقائدو او احساساتو ترجمان نه شي کېدای، ځکه چې ډېر تنگ، گنډلی او محدود دی.

زما په فکر شعر عموماً او د پښتو شعر خصوصاً د ساز او سرود دپاره پیدا شوی دی، په پښتني نړۍ کې شعر، ساز، او نڅاگډ، ممزوج او یو پریل.

پورې ترلي دي. يعنې شعر ددې دپاره دی چې و غږول شي او دساز سره وويل شي او بيا شعراو سار ددې دپاره دی چې گڼا او نخا ورسره وشي. پخپله پښتني روحیه د فن او هنر روحیه ده. ددې خبرې د اثبات دپاره د پښتو د خپلو اشعارو عنعنوي شکلونه، دگڼا، اتني او نخا قسمونه، ساز او سرود رقمونه او دساز مختلف او متنوع آلات چې په همدې هېواد کې پېداشوي دي. او ددغو کتنه او مطالعه بس کېږي.

خومره چې زه پوه شوی یم، د پښتو د شعر تر ټولو لرغونې، اساسي او بنيادي قسم "لنډی، ټپه، مسره" ده. دې قسم شعر ته "ټيکي" هم وايي، خو په يوه خاصه ملاحظه، مثلاً کوم وخت چې لنډی د کوم "سر، نیمکي، سروکي" سره يو ځای کېږي او د موزیکال رقص زمینه تياروي، نو هغه وخت لنډی ته "ټيکي" وايي.

زمونږ په ولس کې دا، يو متل غونډې دی چې هر څوک يوه خبره ډېره تکرار وي نو ورته وايي "څه د ټيکيو سر دې ترې جوړ کړ" سروته يا نیمکي يو خاص قسم شعر دي. چې بې پایانه ډولونه لري. ټيکي ددغو سره پيوند کېږي او سرور سره تکرارېږي.

لنډی په ټوله پښتو نخوا کې يو شکل او صورت لري، مگر پخپله لنډی د پښتونخوا په هره سيمه کې په بېل بېل اهنګ ويل کېږي چې په دغو کې د تيرا، او پېښور لنډی زيات شهرت لري. يعنې لنډی يوازې هم يو موزیکال شعردی، خو نه نیمکي او سردونه په کوم خاص شکل پورې حصر نه لري. نیمکي دومره ډېر قسمونه لري چې تراوسه يې هېچا احصايه نه ده کړې وگورئ دا يوه نیمکي ده "شاگلي ميني". سور دې پيزوان دی، په کنډو واورې وروینه! شاگلي ميني. سور دې پيزوان دی."

ځينې پښتانه وايي چې نه يوازې سونيمکي نه بلل کېږي، بلکه څه وخت چې په سر کې نیمکي واچول شي نو بيا ورته "نيمکي" وايي لکه دا چې "پېغمبري گل به ترې جوړ شي. شاگلي ميني سور دې پيزوان دی"

لاندې مثال د ننگرهار له نيمکيو څخه وړاندې کېږي: "د باغ هلکا! ماله
يوځل - له باغه راوړه زير گلونه، د باغ! -" تيکي پکښې داسې اچول کېږي
يو را به خدای په گلومورکي د باغ! ... د باغ هلکا، باغونه ستا نيمگري
نيت مي ژړوينا، د باغ! د باغ هلکا ماله يوځل، له باغه راوړه زير گلونه. د
باغ!"

دا لاندې سروکي هم وگورئ. داهم د باجوړ دى: «گودر له مه څه، زرزي
شمال دې لمدېرې واگللى گلالى زار، زار يخ شمال لگېرې»
يو بل مثال هم عرض کول غواړم، دا مثال هم د باجوړ دى:

اور ولگيد نا اور ولگيد نا کوز د چينارو په کندهو ليونۍ راغله. . . .
دا خای د ډېر تفصيل او د مثالونو د شمولونه دي. په لنډ ډول به دومره
ووايو چې د نيمکيو اصلي څينه پکتيا او بنا جوړ دي. اوسنيو سندرغاړو د
نيمکيو شان ډېر راټيټه کړې دي. سړوکي د هر بيت او هرې لنډۍ نه نشي
جوړېدای. سر، خورا ښکلنې، عاشقانه الفاظ دي چې په هغې کې يوه خاصه
جمالياتي وضعه تصوير شوې وي او په هغې کې يو داسې کيف وي چې په
ډېر تکرار راځي. وگورئ پورته ذکر شوي مثالونه. د اتني ټولې ښارې هم بايد
په نيمکيو کې وگڼو، خو بيا هم ښايي چې يوه ځانته نوعه نيمکۍ وبلل
شي. د اتني اقسام او نارې په ورډگو، سلېمان خېلو، کندهار، پشپن، مروتو
ښو، خټکو کې په ښه شان او په سوات او چترال کې هم پاتې دي.

د اتن قسمونه چې خومره ښکلي او ښائسته دي، هغومره متنوع هم دي دا دواړه قسمونه يعني د پکتيا او باجوړ نیمګۍ او دروه د اتن نارې د موزيک او نڅا د شعر له اقسامو څخه دي. خو لکه چې وموويل ځينې باريک او نازک فرقونه به هم لري.

د لنډو او نیمګيو پسې د پښتو د موزيک او ګډا د اشعارو له اقسامو څخه "لویه، بګتۍ، ټاپکه" ده. دا درې واړه نومونه د يوې نوعي شعر دپاره دي. دا شعر ځانته مطلع، مقطع او بندونه لري. کټ مټ لکه غزل. خو د غزل او بګتۍ په منځ کېنې د ځمکې او اسمان فرق دی.

په بګتۍ او غزل کې فرق ذوقي دی خو دومره سړی ویلی شي چې عموماً په بګتۍ کې چستې زیاته ده او په غزل کې راګ او تال زیات حس کېږي، نو ځکه د بګتۍ رقص هم چست دی، دبګتۍ یو مثال:

جلۍ دیار سلام ته ځي سترګې يې سرې دینا + زلفې يې پنجرې دینا

جلۍ دیار سلام له ځي ورپسې مري عاشقان زار قربان

د لیونۍ دلانسه ډکې هدیرې دینا زلفې يې پنجرې دینا

جلۍ دیار سلام له ځي ورپسې مري عاشقان زار قربان

د لیونۍ له لاسه ډکې هدیرې دینا زلفې يې پنجرې دینا.

د توکل، میرا، تنید کمال او رمضان شعرونه عموماً په غزلونو کې راځي، خو دلته دا نکته یادول ضروري ده، چې دا غزل په پښتونخوا اړه لري. د ایراني او عربي تقلید نه وتلي دي. دا هم باید هېره نکړو چې لومړي درې کسان په غزلو کې د ځانته او علیحده لیک ځاوندان دي او خالص د پښتونخوا مال حسابېږي.

خو رمضان او دهغه نه مخکیني د لرې پښتونخوا غزلیان شعراء لکه نوروز، خرم، سلطان پښتو غزل هندي راګونو ته نژدې کېږي او کله یې د معاصر هند تقلید هم کړی دی، خو ډېر استاذانه چې یوازې استادان پرې

پوهېداى شي. د برې پښتونخوا موزيکالو غزل ويونکو شاعرانو کې بهايي جان، ملنگ جان او سېلاب د ذکر وړ دي. البته دا ځای د شرحې نه دی. امير حمزه استاذ د غزل په ستايل کې ډېر تغير و نشو کړاي خو په مضمون کې يې لوي ابتکار وکړ. مدعا دا ده چې په اوسنۍ پښتو کې داسې غزل هم شته چې خالصه د پښتو مال بايد وبلل شي، خو ياد لرل په کاردې چې غزل او بگتۍ د پښتو د شعر بېل بېل انواع دي، چې که څوک يې يو د بل سره مخلوط او يوشی وگڼي، نو د پښتونولۍ په دنيا کې به د هغه په نابلدۍ دليل وي.

د پښتو د غزل او بگتۍ لږ فرق په دې هم کېدی شي چې ټول غزل د نڅا او رقص دپاره نه دی، مگر بگتۍ له رقصه نه بېلېږي. که بېله شي نو لکه د گل نه چې بوي لرې کړی شي.

يو بل فرق به دا وي چې لنډۍ او نیمکۍ خالصه د ولس او ملت مال دی. په دې قسم موزیکال شعر کې چې خالص د ولس او ملت مال گڼل کېږي او شاعري نه دی معلوم د پښتو شعر د مشهورو اقسامو څخه د قصو او رومانونو نارې هم دي. لکه فتح خان او رابيا گل، موسی خان او گلکمۍ، آدم او درخانۍ او داسې نورې قصې چې په قصه کې يو يو غږ د ساز سره او رول کېږي.

بگتۍ او غزل له دغه پورته درې واړو قسمونو څخه ^(۱) په دې هم بېلېږي چې بگتۍ او غزل لکه څنگه چې خاوند لري په پښتني ټول بحر او قافیه هم لري او التزام يې ضروري دی، خو لنډۍ هېڅ قافیه نه لري. نیمکۍ يې کله لري او کله يې نه لري. نارې پخپل پښتني رنگ کې اکثراً قافیه لري، خو په دې وروستيو دواړو کې د خاص بحر التزام نشته.

^(۱) يعنې د لنډۍ، نیمکۍ او د قصو د نارو څخه

هو د پښتو بگتۍ او غزل د نیمکیو غوندي د حصر او تحدید لاندې نه دي راغلي. هره ورځ پکښې شاعران نوی رنگ او اهنګ پیدا کوي. ددې شپږو قسمونو (لنډی، نیمکی، داتنی ناري، د قصو ناري، بگتۍ، غزل) پښې اووم قسم چې دا هم په پښتو پورې اختصاص لري چاربیته ده. چاربیته هم د سازد شعرونو په اقسامو کې راځي. مګر دګډا او نڅانه عاري ده. چاربیته په پښتو کې په دوه ډوله ده: عادي او زنځیري. دواړه قسمه د پښتنو عروض په اساس بحر او قافیه لري. دعا دي چاربیته مطلع اثر څلور مسرې لري چې دوه یې یو قسم قافیه او دوه یې بل قسم قافیه لري. بندونه یې اکثره د څلورو پنځو مسرو څخه کم نه وي، بیا د بند په ترجیح کې د مطلع دواړو قافیو دپاره مسرې پیدا کېږي. مثلاً دا دیوې چاربیته سر دی:

«د سرو تیک دې پلوشې کا په جبین باندې
نن دې دواړه سترګې سړې دی له خماره باندې
د ښائیت ثانی دې نشته دی په چین باندې
نوراني شغلې دې خېژي له رخساره».

زنځیرۍ چاربیته ډېرې مسلسلې قافيې، پېچیده مطلع، اوږده، اوږده بندونه او عجیب او غریب ترجیعات لري (ددغه کتاب چاربیته اوس هم د شاعرانو او ساز والو په خولو جاري دي لکه داچې:

«یوه لور د قاضي وه هم عاقله هم دانووه
بېخوده شهزاده سیف الملوك یې که گویانه یوه لوړد قاضي وه
یا لکه دا چې
ملوك شهزاده خلاص شو د پیریانو زنځیرو کښې شوا
ووت له ځنگلښه تاترین په ننداو کښې شوه
ملوك شهزاده خلاص شو
یا لکه داچې
چې ورغی شهبال باچا، قلمز یې و نیولی».

بدری مکرې وه فتحه ورتې راوست لاس تر لاسې چې ورغی شهبال.
د چاریتو اقسام هم نه دي حصر شوي خورا ډېر قسمونه لري او نوي
نوي په کښې اختراع کيږي. زنجیرې د شعري قوت انتباهه په دې لړکې
کامیابي پخپله د شاعرۍ لوی سند دی.

شپږ اول قسمونه د مینې او محبت، عشق او مینتوب پورې منحصر
دي، خو په چاریتو کې عاشقانه مضامین، قصې، تاریخ، مذهب او روایات
ټول بیانېږي. د کوم خاص مضمون انحصار پکښې نشته. البته عاشقانه
چاریتې ډېرې خوندورې دي او د ساز سره ډېر خوند کوي. چاریتې اکثره
د عاشق او معشوقې یا د دوی د ماحول مور او پلار، رېبار او رقیب په سوال
جواب او گفتگوی ډکې وي. په پښتو شاعرۍ کې د ښځو له خوا د عشق
اظهار په ډېر قدیم روایت دلالت کوي.

د پېښور محمد نور نامی یوزرگر چې شاعر و او یا کاله مخکښې د
شهزاده سیف الملوك قصه په چاریتو نظم کړې ده. چې نهایت خوندوره او د
ساز و سرود نه ډکه ده. خوافسوس چې اصل نسخه چې چاپ شوې ده اوس
ډېره کمیابه ده که اصل یې پیداشي په ډېر دولت اړخي او وروسته چاپ
شوې کاملاً غلطه ده هېڅ افاده نه کوي په چاریتو کې د ننگرهار غریبي او
زرجان او د پېښور نورالدین، محمد بن او ملا مقصود زیات شهرت لري.

تر دې وروسته د پښتو شعر له اقسامو داستان او مثنوي دی. چې اکثرا
په کښې قصې بیانېږي. داستان اوږد نظم وي خو د غزل غوندې د دوهمې
مسرې قافیه یوه وي. لکه د بهرام شهزاده قصه چې فیاض په نظم کړې ده. او
مثنوي خو معلوم دی چې د هر بیت دوه مسرې یې په یوه قافیه وي خو یو
بیت د بل غوندې قافیه نه لري لکه د امیر حمزه قصه چې د نوښار ملا نعمت
الله لیکلې ده.

البته ټول مثنوي گان په یوه بحر نه دي او ځینې واړه او لنډ وي لکه د
خجستی او د توتي قصه، او ځینې په طویل بحر وي لکه د امیر حمزه پورته

ذکر شوې قصه، د پښتو په مثنوي گانو کې مستزاد مثنوي هم شته چې دا
قسم د ننگرهار د للمې ملاحمد گل تره کي اختراع کړی دی. لکه دا:

د شیخ قصه

پخوا په زمانه کې په یو ښار کې و یو شیخ هغه ځای کې و میخ
باچا دهغه ښار چې په سخایي ښکلی نوم و هر چا وته معلوم و
بخښلی یې دې شیخ ته د بخشش په دود قباوه خو شرنګه دلبر باوه
د شنه حریر د پاسه مرغلي قط په قط ترتیب په یونمط
قبي د سپینو زرو د سرو هم ورسره شمېره پې نښتي وې برسېره
تر دې ځایه مونږ د پښتو د خپل شعريان وکړ. د پښتو د کلاسیک -
خپل شعر ذکر مو په اول کې کړی دی تر دغو بیان شوو اقسامو څخه پرته یو
بل قسم شعریا نظم هم شته چې ډېر لرغونی شکل لري. په دې شکل او فورم
باندې د قدیم باختر ادبیات لکه ویدونه، ژند، اوستا هخامنشی اثار،
ساساني کتیبې او د لویکانو د عصر ځینې اثار چې کشف شوي دي لیکل
شوي دي. دا تشکل د حضرت بایزید روښان د خیرالبهان پورې رارسېدلی
دی او اخون دروېزه هم زیار کښلی دی چې خپل مخزن اسلام په دغه شکل
ولیکي.

وایې چې فوائد الشریعه هم پردغه فورم کښل شوی دی.
دغه فورم به که څه هم لږ موزیکال وي، خو د هر قسم مضامینو د بیان
دپاره مساعد دي.

اوس زموږ زړه ته دا راځي چې پښتو بهرته خپل اصل ته ور وگرځوو، او
په مقفي نثر، یا د سپین شعر په اساس یې ولیکو. یعنې د (بلکا) نه وروسته
د شعر بڼه بدله کړو.

ددې کار تمهید ډېر پخوا ایښودل شوی دی او "د مرغلرو امېل" څخه د پښتو د شعر په کلاسیک فورم کې د توسیع پیدا کولو لاره نیول شوې ده.^(۱) په "خاروان" کې دغه زیار نور هم ټینګ شو.^(۲) په بلکا کې دې کار بله بڼه غوره کړه چې هغه باید د پښتو د شعر دپاره د کلاسیک فورم څخه د خلاصون دوره وپولو. په دې ډګر کې د بلکا (ای ددې جهان خاونده" نظم لومړی ګام دی. دې مجموعې ته موڅکه (بلکا) وویل چې (بلک خلک) جرقي ته وایي چې د (بل-خل) نه جوړ شوی دی.

ددغسې اسمونو په اخر کې الف د دوام او تسلسل معنی لری. لکه (وینا، ګرېږېد، ا، کړیا) نو (بلکا) تل بلېدونکې لمبه ده چې نه مړه کیږي. په بلکا کې که څه هم د پخوانو دوه مجموعو ځینې نظمونه راغللي دي، خو ډېر یې نوي دي او خپاره شوي نه دي څلورېښت کاله مخکې چې لومړی ځل مونږ د شعر مشق کاوه او قلم مو په لاس کې اخیست، نو هغه وخت لاهونږ د مضمون په لحاظ د کلاسیک شعر د زلفو د غړوندي^(۳) نه ځان خلاص کړې و^(۴) نه مو د وصل شپه یاده کړېده او نه مو له سحرانه ژرلې دي. نه مو د سپین مخ او سپینو لیچو په غم کې ځان کړولی دي^(۵) زمونږ مخکسې خپله عظیم الشانه جامعه وه چې له عرش نه تحت الثری ته رالوېدلې او ټوټې ټوټې شوې ده. زه د علم او ادب په شهي مین وم. ما د بودی په دې بنایسته ټال کې ډېر زانګلي دي. او د خیال په عالم کې مې د ډېرو نوو دنیاګانو سیلونه کړي

(۱) لکه د مرغلرو د امېل دا نظمونه "دا څکه چې پښتون یم، سپین غر" او بهاو دی.

(۲) لکه د خاروان دا نظمونه "د ښکلاؤ جهان"، "دادی مسکو" او "د شاعرزړه".

(۳) "من بنده آزادیم شاید که گریزم باز+ این طریقیچان رابرگردنم اویزی".

(۴) "وختو اسمان ټپه وزر د ازادی بشر+ ته لېند په زلفو بې دا خیال خوشې عبث دی".

(۵) "سپین مخ او سپینو لیچو غم کې ډوبه+ دا خبرې هم وړې دي هم زړې دي".

دي، خو چې کتل به مې په خپل جنت (د براديس- فردوس پير ائين) کې به
چې "چگه له کل جهان دی" گرځېدم.

رشتيا دا ده چې دا کار ښه وکړه، ما کړې نه دی په ما شوی دی. بلکا
يونوی جهان دی. ډېر تازه او د پسرلي په ګلاتو مالامال اددې خوب نه
دوينتيا تعبير کيدی شي او د دې خيال نه د يو حقيقت تصوير لاس ته
راتلی شي. دلته ښکلا او ظرافت، د بداعت او قوت او تاريخ د حال او دواړه
د مستقبل سره د شعر په طلسمي ورېښميني رسی تړل شوي دي.

زه پوه شوی يم چې ما دا څلوېښت کاله مزل خوشې نه دی کړي. قدرت
خپل کار کوي، د چا ژبه، د چا قلم، د چالاس او د چا توره ورته بهانه شي!
تر دې وروسته به گورو چې د خپل "توی ادب" په تکل کې تر څه حده
پرياليتوب زمونږ په نصيب کيدای شي! اگر چې "توی پوهيتانه" ښکلي
موقف ته رسيدلي ده زه په خپل کار او زيار، فکر او ذکر د عمر په شپيتو
ورځو چې په دې شغل کې تېرې شوې دي راضي يم، شکر باسم!

والحمد لله رب العالمين!!!

۱۵ د سرطان ۱۳۴۸

کابل - خادم مېنه

افغاني ترانه

په زړه د ايشيا کي يولال د بدخشان يم
 افغان يم افغان يم، افغان يم افغان يم
 روغ شوی په عمرونو، پوخ شوی په عمرونو
 په منځ د کوهستان کي لوی شوی په عمرونو
 تاريخ ته د قومونو پخپله زه داستان يم
 افغان يم، افغان يم، افغان يم افغان يم
 دنيا شپوه منوره زما له کهستانه
 نړۍ شوه بهر وره له دې باغو پستانه
 اوچت له ټولي ځمکي په بام ددې جهان يم
 افغان يم افغان يم افغان يم افغان يم
 قومونه د دنيا ټول بدل او را بدل شول
 په ژړنده کي د دهر میده میده او دل شول
 دا زه يم چي عمرونه ژوندی په يوه شان يم
 افغان يم، افغان يم، افغان يم افغان يم

بابل او نینوا ته، زما اوړونه لارل
 اتن ځنې روماته زما فکرونه لارل
 تبلیغ د سړیتوب ته ورغلی ترجاپان یم
 افغان یمه، افغان یم، افغان یمه افغان یم
 د فکر انقلاب ما راوړی دی جهان ته
 برېښنا د سپینې توري مې تللې ده اسمان ته
 دهر ظلم په مخکې د عدل نگهبان یم
 افغان یمه، افغان یم، افغان یمه افغان یم
 راسخ مې ملیت دی محکم مې قومیت دی
 دېمن مې تل شرلی له خاورې په غیرت دی
 ثابت په یوه حال یم زه قطب د اسمان یم
 افغان یمه، افغان یم، افغان یمه افغان یم

۵ د سېپلي ۱۳۳۹ کابل

د کابل سیند

سپینې واورې چې اوبه شوې د پامیر په لور و خوکو
 ترمې ترمې، لږې لږې، غلې غلې، چنډلې
 دینکاوونو، کړنگونکو، کمرونو او پیاوړو
 رالوبدلي، رغېدلې، خنډلې، بهیدلې
 څه له دې خوا، څه له هې خوا، رخیرې لېږتي جوړ کړي
 د کلاکو، د غناوونو، له خنډلو راوتلې
 له لږکیو نه خپلې شوې، له شېلو نه شوه خوړونه
 چې خوړونه سره یو شول په روډونو کې بدلې
 له پامیر نه هڅې خواته، په سفر شولې روانې
 زغلیدلې، ترهېدلې، له فراقه ژړېدلې
 له پنجشېره، له شتله، له غوربنده شوي رابښکته
 له میدان له تگاو، له لوگره چې راتلې
 یو قوت شو په قوت بیا، د فطرت له لویه سره
 د ورېښمین تنګي له لارې ننګرهار ته ووتلې
 د کوثر له سردرونه، د سپین غر له ښاپیرونه
 د لغمان له ښکلو څوکو، په مستی راګوزېدلې

د کابل لاره یې طی کړه، د خیبر نه شوې ورتېرې
 پېښور کې شنه باغونه کروندی یې جوړولې
 سوات له خپل جنتي ملکه، باره راغله له تیرانه
 د کابل سره په ګډه یې د ژوند ویلې بدلې
 د کابل د سیند اوبه وې؟ نه د مور دخوا شوي وې
 له سینې د پښتونخوا نه چې سیندونه بهېدلې
 ودانې، مینه، نرمۍ یې وه له ځان سره راوړې
 چې په هسکو سختو غرونو کې یې لاري وایستلې
 په خوږه مینه ورورۍ شوې داتګ په سیمه ګډې
 آباسین له ډېره عشقه خپلې غیږ کې ونیولې
 منظره د خوشحالی یې د شاعر د سترگو وړ وه
 غرونه غرونه، لاندې باندي، پرزېدلې، هسکېدلې
 له ازله دا وروري ده، تر اېده به هم اوسي
 په هېڅ ډانګ به بېله نشي، هر قوت که باندي یوسي

کابل- ۱۳۳۹

زلميان

چې وينښ وو اوس يې وينمه ويده غوندي ښکارېږي
 ځوانان چې لږ څه گرم وو ساړه غوندي ښکارېږي
 رڼا يې چې به بدن کړه اورکي غوندي په شپه کې
 افسوس دی چې پخپله اوس تیاره غوندي ښکارېږي
 همساغوندي چې سیم اوتکيه گاه وو دلوېدليو
 ليندۍ د بل د لاس شولې کاره غوندي ښکارېږي
 له وراينه ورايه غټ وو د خبرو په کولو
 چې ښه ورته نژدې شومه واړه غوندي ښکارېږي
 د نس د درد خبرې وې د زړه له خوږه نه وې
 دا ځکه شوه اوس غلي چې ماړه غوندي ښکارېږي
 ټول شوي په ښانک وو د حلوا په تمه باندې
 گوله چې په لاس ورغله خپاره غوندي ښکارېږي
 فيشن باندې ځوانان دي، خو د فکر له پلوه
 ماغزه يې که لږ وگورې زاړه غوندي ښکارېږي
 لاهو پکښې پښتون دی پښتونخوا په ډوبېدو ده
 زلميان په دې سيلاب باندې سپاره غوندي ښکارېږي

سرونه چې دعوه پکښې د مینې محبت وه
 ساره شوه، خو په بل ډول تاوده غوندي ښکارېږي
 په دغه انحطاط کې چې سودا دعیش و نوش کا
 ماغزه کې تیکونه بولي وراسته غوندي ښکارېږي
 ددوه تنګګیې پرېښودو روان شو په څلورو
 پخپله په لارښه درومي رانده غوندي ښکارېږي
 مراد چې له کوم ډنډه د ملت کته ایستل وو
 زلمیان پکښې پخپله اوس پراخه غوندي ښکارېږي
 پیمان یې مات په خوښه د ساقی په پیمانه کړ
 طفلان دیر، خو په ښه لږ یاخه غوندي ښکارېږي
 مړه د محبت صدق و صفا یې پاتې نه ده
 غلط وړیناندي نه شی، چې خواره غوندي ښکارېږي
 که څو تنه ویده شول په زرگونو راوړن شوي
 خادمه پخوانی وخت په واته غوندي ښکارېږي

جلال آباد ۱۸ د لوی — ۱۳۴۰

د خوښۍ دنیا

هیڅ غمونه پکښې نشته د خوښۍ ډکه فضا ده
خلك وايي چېرته لري یو جهان دی د ښکلاؤ

—۱—

گلان شته دي بې اغزیو، خمر شته دي بې خماره
آټینې د زړونو صافي دي له زنگ او غباره
هر سړی پخپله ژوند کا، خو د بل رضا دپاره
یار له یار سره یاري کاځته نه کوي له یاره
ژوند همدغه دي، خو هلته د ژوندون بله معنی ده
خلك وايي چېرته لري یو جهان دی د ښکلاؤ

—۲—

هیڅ غمونه پکښې نشته عجیبه شاني جهان دی
په کینه ځوک نه پوهېږي، خو یو عشق د انسان دی
تل خوښي ده خو شحالي ده هر سړي پکښې کامران دی
هره ورځ د وصل شپه ده نا اشنا پکښې هجران دی
اوږی ژمی پکښې یو دی په یوه شان یې هوا ده
خلك وايي چېرته لري یو جهان دی د ښکلاؤ

—۳—

دنگې دنگې، لوړې لوړې مایۍ هر چېرته ولاړې
ټول باغونه کروندې دي چېرته نشته ځمکې شاپړې

دارم بیلایی گسرخي تکی سپینی جگي غارې
 سري خولگی لکه د زرکو بویه پیه لکه خرايې
 یسارانی (دی)، تماشې دي، درقیب خونه تالاده
 خلک وایی چیرته لري، یو جهان دی د ښکلا و

—۴—

نه مرضی نه مفلسی شته نه ظالم او نه مظلوم شته
 چي خه دي سم سمکی دی نه حاکم او نه حکوم شته
 نه ضرر او نه ازار شته نه دبدو چیرته نوم شته
 هر یو کس پخپله ژوند کا نه خادم او نه مخدوم شته
 کار د هر چا وظیفه ده بی تکلیف مشغولاده
 خلک وایی چیرته لري یو جهان دی د ښکلا و

—۵—

دي وطن دیاره کار کا، نازیني ملک خوه
 شکر لبي مه جبیني غبریني سنبل مویه
 نرمي نرمي پاکي پاکي ښکلې ښکلې خنده رویه
 تویوي گلان له خولي نه گل خندانې سمن بویه
 د ژوندون صحنه تمامه تماشه ده سینماده
 خلک وایی چیرته لري یو جهان دی د ښکلا و

—۶—

نر او ښځه هلته دواړه یو خاوند بله مېرمن ده
 واک د خان د هر چا خپل دی له قدیمه، نه چي نن ده
 ژوند په مینه همکاري دی د اجبار ټوله لمن ده
 ښځه کله د چانه ده، بلکه (مېر) او (مېرمن) ده

يو سكون دى تسلي ده د ژوندون يوه مسكاه ده
 خلك وايي چېرته لري يو جهان دى د بنكلاو

—۷—

رقابت خو پکښې شته دى خو د علم او دکمال دى
 سړيتوب هلته معيار دى چې سړى وي هغه سيال دى
 تول د هر سړي معلوم دى که خور دى او که مثقال دى
 يون د ټولو يو طرف دى يو هدف يو ايديال دى
 هلته کفر بې کاري ده ناپوهي لويه بلاده
 خلك وايي چېرته لري يو جهان دى د بنکلاو.

—۸—

هېڅ بې پلاره پکښې انه شته هر يو مشر هلته پلار دى
 هره مشره ښځه موره عجيبه شانې روزگار دى
 دميره په لاس کې نه دى په خپل لاس د ښځې کار دى
 داسې نه چې گوندې ښځه او ماشوم د اوږو بار دى
 غم خوړ شوى دى له سره له غموځالي دنياده
 خلك وايي چېرته لري يو جهان دى د بنکلاو.

—۹—

نه آهونه شته د کونډو نه ژراد یتیمانوا
 نه د عوي نه مدعي شته نه پروا دحاکمانوا
 طبيب گرځي په ناروغونه ناروغ په طبيبانوا
 د خواري مخ نيوى شوى چاره شوې د خوارانو
 په هر زړه کې بل دپاره د خوښيو تمنا ده
 خلك وايي چېرته لري يو جهان دى د بنکلاو

-۱۰-

ډېر سړوند یو یې فکر ډېر لاسونه یو یې کار دی
 ترقي يـ مدعا ده چېرته کلی او که ښار دی
 په سـ اتفاق درومي جوړ دزانو یو قطار دی
 د مشرۍ دپاره فکر او عمل هلته معیار دی
 په وینا د ډېرو خلکو د مشرانو امانا ده
 خلك وايي چېرته لرې یو جهان دی د ښکلاو

-۱۱-

یوه نوی جامعہ ده او یو نوی یې انسان دی
 په همدې ځمکه اوسېږي خو او چټ لکه آسمان دی
 په یو فکر خو روان دی خو د فکر هم رڼا دی
 هم ثابت دی هم سیار دی لکه خپله دا جهان دی
 له قومو یې جوړه شوې د وحدت لویه بناده
 خلك وايي چېرته لرې یو جهان دی د ښکلاو

-۱۲-

لکه کوچ دا جامعہ ده چې وتلې له شورو ده
 گینې دي د غسلو ډکه پکه له خوږو ده
 نتیجه دواړه فکر او د انسان د فلسفو ده
 ودانۍ او ارتقایې و انسان و ته آرزو ده
 د تاریخ د ارتقا له مراحلو نه پیدا ده
 خلك وايي چېرته لرې یو جهان دی د ښکلاو

انگریزه توبه

تا ملتونه د دنیا کړه ریز مریزه توبه

انگریزه توبه

—۱—

د پوهې غړې دې پر آسمان دی واره علم درته حیران دی
هر توانا درته ناتوان دی د جهان اس کړي حرکت ستاله مهمیزه توبه
انگریزه توبه

—۲—

که په دوستۍ وي که په جنگ له خپل مطلبه نکرې څنگ
کارونه تل کسې په نیرنگ توبه، توبه شه ستاد عقل له جنگریزه توبه
انگریزه توبه

—۳—

کله زمري شې په حمله کې کله گیدې شې په حيله کې
دېر دي گير کړي په اسیره کې دېرې قربان شوه د سرو شونډوله مکېزه توبه
انگریزه توبه

—۴—

کله د مورنۍ مهربان شې کله خیرخواه دانسان شې
کله شې دوست او کله وران شې کله شې زیات له هلا کو او له چنگیزه توبه
انگریزه توبه

انگریزه توبه

—۵—

ددې دنیا رنگ دې بدل کړو چې نه شو سم هغه دې دل کړو
یا دې ښکاره یا دې په چل کړو پښتون دې تېر کړلوله خپله تیغه نیزه توبه

انگریزه توبه

—۶—

ټولې دنیا سره یو څه شوې خسو پښتونخوا سره ښه نه شوې
موږ نه پوهیږو دا په څه شوې دی جهنم ستا د سینې له اوره نیزه توبه

انگریزه توبه

—۷—

محاصره دې له هر خوا کړو هم له مادي هم له معنی کړو
وروردې له ورور ځینې جدا کړو ډېره توبه ستا د نفاق له تخم ریزه توبه

انگریزه توبه

—۸—

یا به رنگ کېږي ستا په رنگ کې یا به دل کېږي ستا په جنگ کې
خادم درغلی دی په جنگ کې جنگ خودې سخت دی خوله رنگه دې رنگریزه توبه

انگریزه توبه

کابل - خادم مېنه

۱۶ د حمل د شپې پېچې ۱۳۴۰

د خلکو خدمت گار

زه څه ووايم چې څه او دڅه کاريم
 د فطرت باغوان کرلی يم پخپله
 خانګي نه راماتوم چې ميوه وخورم
 گلان اخله د گلو په بدل کې
 ماڼونه يم چې دېل په اوږو سپورځي
 زهير پرمه چې څوک رانه ازار شي
 عشق او مينې په يوهسې ځای قائم کړم
 د سرو شونډو او سور مخ له ډېرې مينې
 چې له ښکلو ځنې طمعه د وفا کړا
 بې له عشقه مې څه عيب او څه گناه ده
 که په لار د عشق کې وژاړم وچاته
 د خودۍ او خود داری له برکته
 طوفانونو جګړونو ته د دهر
 مخ مينځی د گلو کړم په شان د پرځي
 ازاده يم له همه وارو قيدونو
 که څوک مينه مرض يولي نو بېشکه
 زړه مې پسته خزانه ده دلعلونو
 يا مهتاب يم يا افتاب تندرنیولی
 کاروانو نه قافلي لارې په مخکېني
 چې د تللي کاروان پل گوري په شپه کې

چې معراج د سړيتوب ته ځان زينه کا
 زه "خادم" د هغو خلکو خدمتگار يم

د کابل واوړه

زړې شال د نمر اوچت شو ورکې لرې منظرې شوې
فضا سپینه شنه ناڅاپه په آسمان ورځې خپرې شوې
سپینې واوړې دي ورېرې

زړه له یخه مې رېرې

پشم پشم سپین بڅرې په فضا کې سره بنوري
د فطرت د ژۍ غیبۍ دي له اسمانه چې را اوري
سپینې واوړې دي ورېرې

زړه له یخه مې رېرې

غرونه سپین شوه سمې سپینې پکښې وره کې شولې لارې
پټ په سپینو پاغونډو کښې هرسو شی شو په یو وارې
سپینې واوړې دي ورېرې

زړه له یخه مې رېرې

سرکونه واړه سپین دي لوړې لوړې ماني سپینې
سپین بڼاخونه دي د ونو د مالوچو که یې وینې
سپینې واوړې دي ورېرې

زړه له یخه مې رېرې

ينوه سپينه منظره ده که اسمان دي او که مخکه
چيرته خای د ناستی نشته مرغی نه الوزي خکه

سپيني واورې دي ورېرېرېرې

زړه له يخه مې رېرېرېرې

قرمري کره سپينو واورو د خوبانو سپين مخونه
يوپه سله اثري شوو نن د بنکلو نظرونه

سپيني واورې دي ورېرېرېرې

زړه له يخه مې رېرېرېرې

نقريسي وطن د اوړي په غنمو طلا کار شي
خوله دې سپينو او سرونه ثور سکاره زما پکار شي

سپيني واورې دي ورېرېرېرې

زړه له يخه مې رېرېرېرې

های غريب يمه بې وزلی پلار مې نشته دي یتیم یم
اوړی ژمی په عذاب کې د سعیر او د حجیم یم

کونډه مور مې راته ژاري

خوړندي ورونه مې رانغاړي

وطنه گران وطنه!

تاج دایشیا جنت د مخ یې د جهان وطنه!

وطنه گران وطنه!

ته یې ځانگو بېشکه، د آریڼ د نژاد

اوله څښته یې ته د تمدن د بنیاد

اوسه ودان ژوندي دې واړه فرزندان وطنه

وطنه گران وطنه!

ستا توریالو زامنو او پښاک لمنو لوڼو

دنیا تابع کړې ده په خپلو ښو خوڼو نو

یو ځل به بیا کړې تمامی عالم حیران وطنه

وطنه گران وطنه!

د خپل پلرونو غوندي، په شجاعت او ایمان

ستا په خدمت کې به کړو مونږه سروڼه قربان

دا وظیفه ده له ازله د افغان وطنه

وطنه گران وطنه

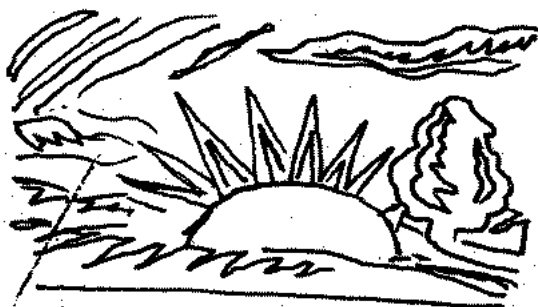
له سره تیریو په تال، ښکلي زیږا وطنه
داغ دې په زړه لرو مونږ، د اعتلا وطنه
کړو به جلیل په اور د مینې ستا کي خان وطنه

وطنه گران وطنه

د یوه پلار یو زامن، یو مومسلك او اتین
تینگ په یوه اعتقاد یو د اسلام ښکلي دین
لکه سیلاب یو د مقصد په لور روان وطنه

وطنه گران وطنه

یاد داشت: د انظم سهوا د اتم ټولگي د قرائت په کتاب کې د بښوا په نامه چاپ شوی

سینما ده سینما

جوړه نوې ساحري شوه په جهان کې يې غوغا ده
 هلې زړه کوي چې درومو، سينما ده سينما ده
 طالبان له مدرسي نه ډلې ډلې ورته درومي
 پېغلو خان ورته سنډال کړ غلې غلې ورته درومي
 ميندو ووړ اولاد ويده کړ مخ مينځلې ورته درومي
 دراديو د خولې خبر دی ډېره بشکلی ډراما ده
 هلې زړه کوي چې درومو سينما ده سينما ده
 چا پيسې ورته په پور کړې چا پيدا ورته په غلا کړې
 چا د مال په خر خولو چا له بلې خوا پيدا کړې
 مېرمن سرې دا تورې سترگې خپل خاوند ته په ژړا کړې
 په قرضونو کې دې ډوب وي نن اخستې يې تنخوا ده
 هلې زړه کوي چې درومو سينما ده سينما ده
 د صنعت سوداگري ده د هـ ټـ رگرم بازار دی
 دا د علم معجزه ده چې ناپوه وي پکښې خوار دی
 د تهذيب په وسله جنگ دی نوی عصر نوی کار دی
 که لږ خپرشې د پردې نه هاخوا بله تماشا ده

هلی زر کوی چي درو موسینما ده سینما ده
 دلته جنگ دلته جگره ده دلته فن دلته هنر دی
 دا مثال د حقیقت دی رانیکل شوی چي نظر دی
 دلري بري خبره دي جهان کي لکه نمر دی
 د قوت له وسائلو یوه مال بله معنی ده
 هلی زر کوی چي درو موسینما ده سینما ده
 غلبه په علم بویه هم په مال هم په معنی کي
 څوک له عقله چي مغلوب شي ټینگ به نه شي بله ځواکي
 د صانع عکس بنکار پري د هر فلم په رڼا کي
 عاقبت به يې څه حال شي "د خادم" دغه سودا ده
 هلی زر کوی چي درو موسینما ده سینما ده

۲۸ د دلولی ۱۳۳۹

پس له مرگي

پس له مرگي مې يو ځل سرکړی اوچت گوندې پښتون چېرې موږ شوی وي ټول
خو مره به ښکلی د وطن وي فضا چې په پښتوسره جوړ شوی وي ټول

وطن ته

اوه په خدمت دې بريالی نه شومه وطنه ځکه چې سړی نه شومه
بار او د اوبو په شاو کوم باغوان به شم که توريالی نه شومه

هسکوالی

شان د پښتون چې هسکولی نه شي په اوږو تېست سرگرځولی نه شي
بې له پښتونه د ژوندون څه مزه؟ خادم په دغې پوهېدلی نه شي

صنعت او تجارت

په صنعتي دنیا کې زیاته نه ده که تصنع پکښې څه زیاته شي هم
تا جر له ښایې چې دې گټه وکړي که د رښتیا خونه میراته شي هم

تجدد

يو جتلمين ويل مسجد ته مه ځه بل راته وويل حجره څه کوي
ما دمېلمه ورته خبرې وکړې ده راته وويل ميلمه څه کوي

غټوالی

خان خودې غټ کړو خو له پام دې اوسه دا خلک غټو ته په غټو گوري
خو له کاهو څخه ډک دی مگر خلک تېری منځ کېنې د گټو گوري

نوي ترقي

ترقي شوه چې زلمی صاحب دفن شو بي فکري پخپله فکر دوطن شو
د مسکو د چانس دپاره کمونست و ديموکرات شو چې بي وارد واشنگتن شو

د ژوند اوبه

د ژوندون لار ده مشکل گذاره هو شرط يې دادی چې ته به درومي
د ژوند اوبه دي تپه تياره کني خوکه ته درومي نو څه به مومي

هوبنيار او حکيم

فکر دځان کوه وطن څه کوي يوه حکيم ته بل هوبنيار وويل
لويي په کار او په لوی فکر کښي ده دغه حکيم ورته په جار وويل

کابل دلوه ۱۳۴۰

ز مونږ زلمی

هېواد مایوسه شوله ځوانه ځني ځوان نا امید دی له اسمانه ځني
دا به لادومره خطرۀ ناکه نه وي پاس يې مشکل دی له خپل ځانه ځني
له دغی ځمکې تر اسمانه نړۍ دغه پراخه او روښانيه نړۍ
زمونږ زلمی لره صحنه ده د سوال دا همت باندې ودانه نړۍ
وايي چې ځوان یمه ځوان نه پېژني جهان کې گرځي جهان نه پېژني
تاریخ خو پېژني او جبر يې هم خودتاریخ قهرمان نه پېژني

بدبخت قوم

ای په بدبختو کې بدبخته قومه په معنی لوړ په ظاهر پسته قومه
په بدبختۍ مې دې یقین وشو لو زما ناپوه خواره کم بخته قومه
څوک چې ارزو ستا د خدمت وکوي هغه لټام شي بې دسته قومه

کابل - ۱۰ د دلوۍ ۱۳۴۰

کار او ژوند

کار کوه کار کوه چې کار ژوندون دی
هغه چې کار نه کوي ژوندي یې زیون دی
کار وظیفه ده لــه حرصه پاکــه
چې هیردې نه شي عالي مضمون دی

ځوان او قوم

ځوان د قوم سرمایه ده های افسوس که شي راکده
لابــتره به ترې دا وي چې راکده شي فاسده

قام او اخلاق

قوم نوم دی د اخلاقو چې افراد وکې شریک وي
شه که وینه یې د فرانس وي په اخلاقو چې بلژیک وي
چې د بل په لارو لوند شي ایزنها ورشي جرمن ته!
یا بهرام د خوشحال زوی شي بد نامی پریږدي وطن ته

پردي رنگ

خان ته خپل تياتر جنور کړه! د پردې سينما څه کړي؟
په پردې رنگ کې رنگ نه شي که د قامه سره بڼه کړي
پردي رنگ سړی بدرنگ کا که لږ فکر باندې وکړي

د قام سره مينه

بې تاثيره چې ترې څوک خلاصېدی نه شي
يوه ژبه بل مکتب بل سينما ده
که پردې وي په پردې رنگ کې راغلي
دا څېزونه دي ووقام په خان بلاده
خپل لباس او خپل اساس درته په کار دی
که دې مينه د خپل قام سره رشتيا ده
کابل - د ۱۳۳۹ د لوه

خپل آس

درته نه وایم چې خپل خړه باندې تينگ شه
ترې راکوز شه خو په خپل اس باندې سنپور شه
پردي کت دنيمې شپې دی که پوهېږي
ته خاوند د خپلې مينې او د کور شه
۲۹ د دلوۍ ۱۳۳۹

لتون

د مشرکشرد لیدو د پاره! د صحتونو او اوردو د پاره!
 زه په سوداومه چې چېرته ولاړ شم په مخکې ووېشه که پېرته ولاړ شم
 یوه زلمی راته هویل وښودو بل د کلوب راته درشل وښودو
 هلته یو زویو دراديو څه نه وو دلته شطرنج و د لیدو څه نه وو

ما وبل چېرته ده حجرې ته ځمه
 یا د مسجد خوا کې دېرې ته ځمه

کابل - ۲۵ د دلوۍ ۱۳۳۱

حجره

ستا په لمن کې همتونه شوو لوي واړه واړه غوندي سرورنه شوو لوي
 ته وې زانگو د غیرت طفل لسه دلته د قام کوچني خوږونه شوو لوي
 پښتوله تانه هم خفه ده گوره چې تا کې نوي فساد ونه شوو لوي
 کتاب راټول شو د پښتو د قصو حجرې د چرسو چلمونه شوو لوي

کابل د دلوۍ ۲۸ - ۱۳۳۹

ماشيني سړی

له جگړې جوماته لري له دېره نه خبر نه دی
 ښه زلمی دی خو افسوس دی چې زمونږ له تېر نه دی
 مغربي فیشن کې طاق دی عجیبه شانې گړېږي
 د خبرو سره خوځي ته به وایي چې ګله پېږي
 دی زمونږ دا کا زوی دی خو پر دیو سره لوی شو
 چې د چا سره لوی شوی د هغو په خوی او بوی شو
 چې د قدام وطن خبرې ورته وکړې خفه کېږي
 خلک ده او دی د خلکو په خبرونه پوهېږي
 ماشيني غوندې سړی دی د دفتر د چلېدو دی
 نور امید ترینه ونکړي چې د غرونو د ختو دی
 کابل، جوت ۱۳۳۹

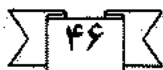
محمود او ایاز

د مینې او روستا په سینه کې د خلکو کور وستا په سینه کې
 ایاز دې پرېښود محمودې لارې پټ کړې وطن بیا په درونه کې

غزل

چې وخت وي گلان وسپري گلونه په گلشن بڼه
 گلاب ښايسته رامبيل ښايسته چمبيل او نسترنبه
 راځي چې ورله ورشو د کوكيو په موسم کي
 کابل نه ښايسته شوي دي هرات او کتغن بڼه
 چمن نه گلو بڼه ښکاري که گل په گلبدن کي
 تازه د گلولښتي چې چې اغوستي پېرهن بڼه
 بلبل نه ښم چې ووايم نغمي په گلشنونو
 گلشن زرغونول غواړم د خپل شعر په فن بڼه
 د چين د ښاپېري غوندي به جوړه مو پښتو کړاي
 که ټوله پښتونخوا کښي مو لېدلای قدرمن بڼه
 خادمه که فرصت درته په لاس واي دره غلاي
 گلان به دي د شعر واي کرلي په وطن بڼه

کابل: ۱۵ د جدی ۱۳۴۰

غزل

(د جهانزيب په مينه)

زيبا گلونه جهانزيب په پښتونخوا کرلي!
 تازه بڼونه يې په مينه د بابا کرلي!
 بلبلو ځي هغه چمن له چې صياد نه لري
 بې له اغزو گل يې په سوات کې نن بيا کرلي
 ښکلی وطن ښکلی پښتون ښکلی پښتو ده پکښې
 يا په وړيل ښکلي گلونه دي ليدا کرلي
 د عشق او مينې په هېواد او د مکيز په سيمه
 گل خندانې د اگلونه په خندا کرلي
 قربان د هغه پاڅې خاورې د آدم نه شمه
 چې درخانې پکښې گلونه د وفا کرلي
 طوطيان به پورته دادم د هغې څمکې نه شي
 چې بې گلونه د نغمو پکښې پخوا کرلي
 د افغان زيبه ته باچا وې چې گلشن دې که جوړ
 "خادم" ته گوره چې گلان يې په بيديا کرلي

کابل: د جدی ۱۸ شپه ۱۳۴۰

غزل

نه شته يار مې نه شته چې وړيل په وړوځو خور کړم
 تيسک د چا دپاره د جيبن دپاسه سور کړم؟
 نه مې رسي لاس د خدای په چارو بارې څه کړمه؟
 ښکلی د تقدیر په تندي باندې څنگه نور کړم
 هر څه چې پیداشی خو چې ژوند دی هغه نه شته دی
 نه پوهېږم څله او د چا دپاره کور کړم
 څه به خوشالي د پابسته وي د قصاب په کور
 خوله چې وازومه په زرگي باندې مې زور کړم
 سخته بې ننگي شوه د پښتون بابا په سیمه کې
 چاته خولۍ واچوم او چا وته پیغور کړم
 تنگه دائره کړه غمازانو د ژوند ون په ما
 سوی زړه "خادمه" بې نغمو په څه تکور کړم

کابل جدی : ۱۳۴۰

غزل

ځمکه د کابل له سسيمي سپينې واورې شوې دي
 سرې باغچې د گلونو په باگرام تيارې شوې دي
 دغه درويان ځمکه ده هورې د پښتو په زور
 غټې د غرور ککړې ښې هوارې شوې دي
 باغ او ځمکه شته دی خو بهار او هنگامه نشته
 دلته د بلبلو ترانسې کړارې شوې دي
 شمع په سلگونه انجمن په خپرېدو کې دی
 شو خپې تېزې سترگې د ساقې خمارې شوې دي
 مې شته په پيال کې خو مستي د جنون نه لري
 اوس له ميخانې نه هديرې ته لارې شوې دي
 بومې ځي ښېپوې ته د توکيل اوسيد کمال کړه
 سرې بلې لمبې د نغمو دلته خاورې شوې دي
 اورد مينې مړ شېو د هېواد د زړه په خونه کې
 دا په پښتونخوا "خادمه" نوې چارې شوې دي

غزل

خوله مې ترخه ده زه په نورو خوږو څه پوهېږم
 په غم کې ډوب يم د ساهل په مزو څه پوهېږم
 چې رقيبانو سره وځاندي په مينه هوس
 بيا راته وگورې په داسې کتوڅه پوهېږم
 که راته سر په سپينه خوله د غمازانو کړې فاش
 سر درکولې شم په نورو قصوڅه پوهېږم
 خوراته ووايه چې ياريم نولار د څه دی؟
 د شونډو لاندې دې په (نه) او په (هو) څه پوهېږم
 له دغه سم پښتونه څه شي په غمزو غواړې ته!
 چې سم نه وايي په وينا د بنو څه پوهېږم
 لکه بلبل سوري په خار د گل په مينه کې يم
 په زخمي زړه خادمه بې له گلکو څه پوهېږم

جلال اباد ۷ د جنوري

غزل

دېره مې كړه ټينگه ژړا نوره ټينگېدى نه شي
 راچې شي باهوله اوښكې هسې درېدى نه شي
 دومره رقيبانو مې په زړه داغوته اېښي دي
 وېره مې ده داغ ديار د لاس به پكښې ځي نشي
 سرې سكروټې وگورئ د خولې نه چې بادېري
 سرې بلې لمبې د غره په زړه كې ځايندى نه شي
 سسته د غيرت ستنه شوه اى خاونده خير وكې
 دا لويه مائې بې له دې ستنې درېدى نه شي
 خپل ورته له يو پلو پردى ورته له بل پلوا
 واړه د بنمنستان شوه پښتانه لاره موندې نه شي
 اى خيبره جگك شه پښتونخوا د مخ دسيمې نه
 پوزه د دوه سترگو منځ كښې غرونه جوړېدى نه شي
 دا غږ مې په غوږ صبا "خادمه" له ها تفه شو
 قوم به باقي وي پښتونخوا محوه كېدى نه شي

فرعون ته خطاب

عدالت ورته ښکاره پرې ستا ظلمونه چي لږ څېر شي
 ای فرعون به ناموره ادا مخلوق درېښي ژاري
 تا خدايي په خلکو کړله خو ددوی روزي رسان وي
 دا خدايان هم خدايي کاندې هم روزي له نورو غواړي

کابل ۱۳۴۰

د ننګرهار پوهنتون

چې بادشاه و محمد ظاهر افغان
 په دې وخت کې و سردار صدر اعظم
 پوهنتون د ننګرهار شولو اعلان
 خادم وښودو تاريخ چې و اغشم
 له سپين غره په پامير څرېکې دنمردي
 ۱۳۴۱ هـ ش - کابل خادم مېنه
 ښانې د نوي عصر د سحردي

انگریز او پښتون

انگریز وایي چې زه خدای ددې جهان یم
 وایي روس چې نور څه نشته زه انسان یم
 اوس د خدای او د انسان په منځ کې جنگ دی
 زه حیران ولاړ په غم کې د خپل ځان یم
 چې نه خدای اونه انسان یمه نو څه یم
 له خاونده تښتیدلی یو حیوان یم
 چې انگریز په جهان وي پښتون به نه وي
 تښتیدلی دابنده دی له سر کراره
 پرې یې بندې ټولې لارې د ژوندون کړې
 په هر خوا چې درومي نشته چېرې لاره
 بندي هومره گنده شرمندګي شوه
 چې نور خدای هم چېرې نه غواړي بنده څوک
 خو انگریز د خدای وکیل دی په دنیا کې
 چې پیدا کاندې خپل ځان لره گنده څوک
 په نامه د بندګۍ گندګي غواړي
 دغه کار دی په تېرې کې د شیطان
 په تبلیغ د پاک یې وښيي عالم ته
 په دغه پلمه یې جوړ که پاکستان

کابل ۱۵ د جدی ۱۳۴۱

دعا

خدایه پښتونلره ورکړې ښه نظام
 دغه ده دعا زما کړم یې صبح وشام
 ژوند موبې نظامه دی روح مونا ازامه دی
 ای خاونده کله به، وي دغه آرام
 یو قام او نژاد یو مونږ نه خوږ یو پوه بل
 وگوره دا حال زمونږ بدموشه انجام
 یا حق د پښتون نشته یا نشته پښتون چرې
 دی په ازادی کښې اوس څله دی غلام
 شمعی له پتنګ شولو گل باندی بلبل مین
 زه په خپل مریض لغړ وږي تږي قام
 هغه ویښ زلمولره څوک چې په دې راز وي پوه
 زه "خادم" په ډېر نیاز وایمه سلام

دی څو څو؟

لیلایې په محمل کې وه مجنون یې نه و دی
 محفل د زیږېدې و خو هارون یې نه و دی
 له شورد اباسیند نه مې نغمې کړې ورته سبازې
 کوکچه مې پرې ورسره کړه جیحون یې نه و دی
 کلي د پښتونخوا د خزانو یې وه په لاس کې
 روزل یې ترې نه کېده قارون یې نه و دی
 کتاب د سیاست او ریاست یې و په غېږ کې
 افسوس چې د لوستلو افلاطون یې نه و دی
 اعجاز د شاعری مې ورته راوړ له اسمانه
 قایل د پوهېدلو د مضمون یې نه و دی
 هوما وړه په سرباندې نیولی تاج د بخت و
 یا ماو گشتاسپ و فریدون یې نه و دی
 لښکر د همتونو غیرتونو و ورسې و
 سړی د پښتونخوا و خو پښتون یې نه و دی
 جنت د سعادت او نیکبختۍ یې و په مخکې
 راضي له انحطاطه په ژوندون یې نه و دی
 حشرونه قیامتونه د نهضت یې منتظر وو
 لایق د لارښوونې او لمسون یې نه و دی
 خدمت مو په اخلاص د ورورولۍ ورته تقدیم کړ
 حاجت یې ورته نه لاره مرهون یې نه و دی

کابل - ۱۰ حمل ۱۳۴۲

د ژوندانه طلسم

اوس د چانه^۱ چاته وژاړم فرياد کړم
 او د چا د لاسه خاورې په سرباد کړم
 شني لوخړې سړې لمبې مې ځي له سره
 څلوېښت کاله زحمتونه چې راياد کړم
 ما اباد ورته رنگين باغ د پښتون کړ
 دوی په داسې بې رحمۍ ولې برباد کړم
 زه بلبل ومه ثنایې کړه د گلو
 په نغمو کې نښانه ولې صياد کړم
 نتيجه د ټولو دا وه چې يې وينم
 ای فلکه ستا له جوړه تاته داد کړم
 چې په کار او په خدمت او هنر نه ده
 د ښادي او اميد څنگه زه ښاد کړم

^۱ دا نظم د هاغه وخت يادگار دی چې خادم له پښتو ټولنې استعفا وکړه.

دا ژوندون دی که طلسم که جادو دی
 چې په علم نه حل کېږي څه ایجاد کړم
 غرونه یو سوري کوی شیرینه بل وږي
 زړه مې نه شي ټینګېدی که یې فولاد کړم
 په ژوندون کې هسې تنګ شومه چې وایم
 یاد تازه د وروستنې وار د فرهاد کړم
 چې گلان له تندي سيزي خار زرغون کا
 ددې نمرۍ په وړانګو څنګه اعتماد کړم
 ټولې سويې د چا نه دي روزي شوې
 ځان به خاورې کړم خو دا کور به اباد کړم
 چې د خدای بنده صلا د عدل او داد کا
 زه خادم تاسو په څه گناه هېواد کړم

کابل ۱۰ د سرطان ۱۳۴۲

هوسېږم

ماشوم يم مه پړويښن^۱ او ثريات ته هوسېږم
 د ځمکې نه مایوس يم فضات ته هوسېږم
 دا ټکلي سپوږمۍ وينمه د شنه اسمان په منځکښې
 واوي ده، گلالي - زه بې ټکلانه هوسېږم
 د نمر په بېغډلي مې زړه له ورځې ځنې تور دی
 د توري شپې سکوت چې چپتیا ته هوسېږم
 په دې خړه دنيا کې تور او سپين نه معلومېږي
 چې حق کا آفتابي هغې رناته هوسېږم
 کرلي چمندونه، سره بنونه د کوکیو!
 گلشن راځنې پساتي شويدياته هوسېږم
 دا هره ورځ چې وينم له پرون نه وي بتره
 کوچنی يم چې نن پسې صبا ته هوسېږم

(کابل ۱۵ سرطان ۱۳۴۲)

^۱ پروين د مجروح لور او ثريا د خادم لور ده چې دواړه د خادم په استعفا خوابدي وي

پښتون دې ولې کړم

چې خوښ دې مجنون نه و مه مجنون دې ولې کړم
 د لطف په خندا سره مرهون دې ولې کړم
 چې ماته دې په زړه کې د خوښۍ اراده نه وه
 په دومره بېدارۍ سره محزون دې ولې کړم
 نه خوښ مې په نغمه او نه راضي په ترانه وې
 گل ښه ومه بلبل د صباون دې ولې کړم
 زه کله ستا د مهرو محبت سره اشنا وم
 مین دې کړم ځکه جگر خون دې ولې کړم
 په دومره لوی جهان کې چې پښتون لره ځای نه و
 د داسې بدبختۍ سره پښتون دې ولې کړم
 په چل کې سامري چې رانه خپل واره پردي کړل
 گناه په ما کې څه ده نوهارون دې ولې کړم
 محمود چې د هر چا شومه په خپل آسماني شعر
 لایق د داسې شعر او مضمون دې ولې کړم
 جذبي او ولولې دې را عطا د اباسین کړې
 مجبور په پټه خوله لکه جیحون دې ولې کړم
 گډېرې په وینا مې په معنایې نه پوهېږې
 خادم د داسې خلکو افلاطون دې ولې کړم

درواغجن

کله اته واره جنته يې په لاس وي په بل لاس يې د مصری تورې هراس وي
درواغجن وته رشتين ويلی نشم سپين ته تور او تور ته سپين ويلی نشم

کابل: ۲۲ دجدي ۱۳۴۲

(دميني لېونی)

چې په روږدو سترگو قام ته خيانت کا
نو خادم به يې په ډاگه مزمت کا
هر مين د خپلې مينې لېونی دی
څوک په خاوره- او څوک مينه په دولت کا

کابل: ۲۲ دجدي ۱۳۴۲

سياست

چې په خوله نشي ويل کېدلای کار يې په رهزو په اشارت دی
مور يې پټ ساتي له زوی و لوره دا سياست دی داسياست دی

کابل- ۱۳۴۲

ټيټ شوپښتون

ټيټ شو پښتون او لایټېږي به نور
ښکته لوېدلې دی او لوېږي به نور
نه مشر پېژني نه څي ورپسې
چې داسې وي نو داسې کېږي به نور

د پښتنو مشر

خلك مشري كوي غوزت غواړي
زموږ چي مشر شي دولت غواړي
اي چي سكو داده مشري درسره
قام دي له تا ځنې خدمت غواړي

د قام د خدمت شرط

د قام خدمت اسانه كار نه دي
دا د الفاظو تنش شعار نه دي
قام دي د قدر د سوانجولولي
دا فكر مكره چي هوښيار نه دي

كابل - سرطان ۱۳۴۴

د مېړنو وطن

دا چې مې له سترگو ځي اور دی د اوبو په څیر
 اوس چې تېرومه یې مرګ دی د ژوندو په څیر
 بې سره خپلونه دي نن د پښتنو تپې
 مېرې د لېوانو دي گرځي د رمو په څېر
 څوک دی د دانو په غم څوک د خزانو په غم
 څوک په جیل خانو کې دي ژوند کوي د مړو په څېر
 وره که لار د ژوند شوله نه مو شته رهبر چرې
 یو یو تېرېږي اوس لار کې د ړندو په څېر
 عقل د مغزو زمونې راغی تل د نس لره
 غم د پښتو نه کوي څوک د پښتنو په څېر
 هېر شولو هېرېږي مې خوب و که تعبیر د خوب ؟
 هېڅ مې خیال ته نه راځي ژوندو مېړنو په څېر
 مړه دي که ویده دي ټول ویش په مینځکښې نه وینم
 ټینگ چې په میدان د تنګ ودرېږي زلمو په څېر -
 لویه جامعې رانسه ماته شر مېنانو کړه
 اوس په دې مرده ټول پند دي د بابانو په څېر
 ګټه د بیرون نه چارانوړه وطن لره
 یو د بل د جیب پسې څارکوي د غلو په څېر
 کاشکې خوږ جهان شولای دا د مېړنو وطن
 یو د بل په خوږ شولای خوږ د پخوانو په څېر

سرطان ۱۳۴۲ کابل

خان بابا عبدالغفار خان

د پښتو او پښتنو په لاسه حال و

که ته نه وای ای بابا فخر افغانه

تکلیفونه دي د پروګالل بې شانه
مارګلۍ نه ترهرات او بدخشانه
اولوالعزمه، بهادره، پهلوانه
پلوشې يې پورته کېږي تر آسمانه
پښتونخوا دي په بل رنگ کړله ودانه
د خپل قام په تباھۍ يې وه مېړانه
د تربور د مرګ دپاره سر گردانه
د تربور کور ته دی بوتللو پښېمانه
لارښوونکيسه، رهنمايه مېړيانه
رحمتونه دي په تا وي له رحمانه
د پښتون نوم په وره ک نه شي له جهانه
غورخوي به سپين څگونه له دهانه
له پاميره، تر خيبره او کاغېانه
له امونه په خيبر تر هند ستانه
وي هېر شوي به وختونه له هر چانه
خوچي وي د پښتنو خونه ودانه

د پښتون شان دي بيا وښودودنيا ته
دا دچاپه غږويده پښتون راوين شو
د تکل په لاره دارله هېچا نه شوي
په افغان کې دي د مينې مثال بل کړ
د همت تخم دي وکاره په ملک کې
د پښتون توره د وروريه وينورنگ وه
کتاري يې وه تر ملايوېک په ولي
تايي توره توپک واخستل له لاسه
دښمني دي په وروري کړل بدله
ته د ښمن د استعمار او استبداد يې
ته به مړشي، موټر به مړه شو، ټول به مړه شي
اباسيند به په مستي، مستي، بهېږي
سپڼي اوږي به په لوړو غرونو اوږي
کاروانونه به بهېږي تل تر تله
په بل شان به تاريخونه ليکل کېږي
خوستا نوم به د پښتون په خوله يادېږي

کاشکې نه وای کړه شوې دغه لاره

ای د ټولو پښتنو قومونو پلاره

کابل ۱۰ د جدی ۱۳۴۳

څه وليکم

د زړه له درده له افسوسه بيان څه وليکم؟
 د دې نامرد او بې هدفه جهان څه وليکم؟
 د وروڼه تېرشول لاپېرې به نورې هم تېرې شي
 بهار به نه وي له دې هسې خزان څه وليکم؟
 د هرې ورځې پسې شپه وي خو سهار هم لري
 چې نه تېرېږي له دې شپې دهجران څه وليکم؟
 هوښياران وايي خپل تقدير دې په خپل لاس کړه بدل
 چې نه بدلېږي د دې عصر و زمان څه وليکم؟
 خلک د بند په تورو خونوکې نقشې جوړوي
 په ازادۍ گڼې بې وسې د خپل ځان څه وليکم؟
 خلک تاريخ او کارنامې د خپلو خلکو ليکي
 زه دخپل قوم دغه خواشينۍ دا ستان څه وليکم؟
 زه ورته گورمه آسمان په سمه نه څرخېږي
 نوره شکره د دې کجروه آسمان څه وليکم
 چې خپل تقدير يې بدل نکړو نو تدبير شويدل
 اوس د تدبير د بدلېدلو بيان څه وليکم؟
 دانيان حال گوري تادان په قال عمروته کړه تېر
 له دغه زيات فرق د داتا او تادان څه وليکم
 له تندي مري او د ژوندون اوبه په لاس کې بې دي
 له دې ناپوهه بېغیرته افغان څه وليکم؟
 خلک په محکبې ځي افغان په بيرته درومي هميش
 زړه مې خوږېږي له دې خوږه افغان څه وليکم؟

لویه ارزو

واړه پښتانه یو، لوی مرام د پښتونولو - دا لویه ارزو لرو
 ښکلې پښتونخوا ته زړه کې مینه د پښتونولو - دا لویه ارزو لرو
 * * * *

څوک چې دلته اوسې واړه وروڼه دي یو قام دی - یو شان یې مرام دی
 خو د خپل هدف پر لورې تل هڅه د تلولو لرو - دا لویه ارزو لرو
 * * * *

یون د اباسیند او دامو څوک ځنډولی شي - دا کله کېدلی شي
 ټینګه اراده لکه د تېرو مېړنو لرو - دا لویه ارزو لرو
 * * * *

دا د هر ملت ده وظیفه او دا یې کار دی - څه په دې کې دار دی
 مونږ وینې شوی قام یو مرامونه د ژوندولو لرو - دا لویه ارزو لرو
 * * * *

لوړ دې دا بیرغ وي افغاني څو چې دنیا وي - مخکې دې رڼا وي
 کلک د ملیت سره پیمان د وینې زموږ لرو - دا لویه ارزو لرو

جلال اباد د دلوۍ ۱۳۴۳

د محمد گل خان مومند په یاد

عمر دې تېر کړلو په نېره د پښتو د پاره
 اروادې ولاړله په بېره د پښتو د پاره
 خلکو په دې نیمگړې جوړې کړې مانې او چټې
 تاد میړونو لار کړه غوره د پښتو د پاره
 په ملیونو سرونه خلکو خان د پاره کړه تېست
 ته په همت تېر شوې له سره د پښتو د پاره
 ارزو دې دا وه چې په قام کې شي سرونه پیدا
 هوډ دې په خپله کړو ترسره د پښتو د پاره
 کله ورگډ شولې میدان ته چې پښتو وگټي
 کله ورتېر شوي د سنگره د پښتو د پاره
 د پښتونخوا د باغ مالیاره شه اوچت له خوبه
 بابا راغلی له خیبره د پښتو د پاره
 چې د پامیر څوکه یې غواړي اباسیند ورسره
 ورځ ده راغلې مقرره د پښتو د پاره
 ځوانان راغونډ دي په مزار دې محمد گل مومند
 مشاعره ده زور وره د پښتو د پاره
 واره پښتون ده ملا ترلې چې پښتو لوړه شي
 ښه تقاضا ده خونډوره د پښتو د پاره
 ټینگه وعده راسره کړې ده ښاغلی صدر
 کاشکې رایاده یې شي غوره د پښتو د پاره
 خادمه کله به چرگه د پښتونخوا جوړه شي
 د پښتنو د زړه پرهار له به دوا جوړه شي

کابل ۲۰ د ثور ۱۳۴۲

ښاغلی صدر اعظم ډاکټر محمد يوسف هغه فرمان ته اشاره ده چې د پښتو د
 نكشاف او تعميم دپاره يې صادر كړی و

آينده پښتنو ته پيغام

ای ایمنده پښتنو تاسو بښم وپېژنئ چې مونږه څه کړي دي مونږه عاطل وو که نه مړني د خټې وو ټول اخر سړو څه کړي تاريخ به وښيي دا ستاسو د لارې فکر مونږ سره و که نه و په پاک وجدان مې قسم چې غمخواران مولرل چې ستاسو غم يې خوړو پښتون لويديلي و چور غټ دښمنان يې لرل د استعمار دلاسه ټوټې ټوټې پراته وو د دښمن جاله پکښي	ای فهميده پښتنو که به مونه پېژنئ بد که مونږه کړي دي واړه باطل وو که نه د اوږو پټي وو ټول دغو غويو څه کړي که به ونه ښيي دا ستاسو د چارې فکر که و نو هغه څه و؟ په لوی انسان مې قسم خدمتگاران مولرل د سترگو نم يې خوړ و راپرزېدلي و چور ستمگران يې لرل ظلم و ادبار دلاسه خاورې ايرې پراته وو وه لافي الحاله پکښي
---	---

۱-د(به مو) مخففه محاوره ده .

دوی به له بیڅه وهل	خه چې به مونږه کرل
نه چې په جنگه و هلو	رنگ به ی ۱ په رنگ و هلو
چل او حکمت و قوی	لوی سیاست و قوی
باور پرې و کړئ تلسې	بل چرې نه وه داسې

مور په دینمن کړه پوره	چې میرویس خان په توره
په خومره چل شو بدل	غریبي په غل شویدل ^۲
دا نور لمسون واړه دی	غزۍ - پښتون واړه دی
دلته ایاد دی کنه	د غره اولاد دی کنه
تینگ یې دولت سازاوه	میرویس ملت سازاوه
دوه خوا پرې جنگ راغی	خووخ پری تنگ راغی
وله عبدلو ^۳ ځني	یو و له خپلو ځني
نادر افشار راغی	بل خوا ناتار راغی
په ظلم زور وران شو	د هوتک کور وران شو
د احمد شاه شولو تهر	وار د نادر چې شو تیر
په بڼه مضمون جوړ کړو	بابا پښتون جوړ کړو
مرهټ یې بل وو هل	یو یې مغول وو هل
بل هندوستان و په قار	یو خوا ایران و په قار

۱ به ی ځبه یې د مخفف صورت محاوره ده

۲ یعنی غزۍ ته غلزی ویل د دښمنانو د سیسه وه

۳ عبدل ابدالي کورنۍ چه د هوتکو یې مخالفت کاوه

نوی جنګرېز راغی	پکښې انګرېز راغی
قهر یې زیات شولو	درې ځله مات شولو
پښتون یې مات کړو په چل	ده سیاست کړو بدل
خاوري ايرې یې کړو مونږ	درې درې یې کړو مونږ
زمونږ په سر کړلو	دښمن یې بر کړلو
نفاق یې پرېښودو لاړ	تهډاو یې کښېښودو لاړ
د چل په زور وهي	ورور په خپل ورور وهي
بې ایماني ته ګوره	مسلماتي ته ګوره
ګډوډ مضمون کاندې	انګریز پښتون کاندې
د سترگو تور مې دی	ته به وای ۱. ورور مې دی
زوی دادې به دې شي	زړه ته نږدې به دې شي
پس له عمرو نونه بیا	پس له کلونو نه بیا
لاترېنه تیز به وي	ګوري انګرېز به وي
بېخ یې ختلی نه در	دښمن لاتللی نه دی
په هره چاره کې دی	په هره لاره کې دی
هونیاریې غلی بولي	احسق یې تللی بولي
بېخي نامراد کړلو	مونږ یې بریاد کړلو
ډېر حکمتونه شو جوړ	ډېر نهضتونه شو جوړ

دښمن برياد نشو	خو وړه ك فساد نه شوو
اسره مونه ده كړې	صرفه مونده كړې
خو سخت راگېروو مونږ	له سره تېروو مونږ
ښه گر وېر نه وكړئ	ورځي پوښتنه وكړئ
د پښتونخوا زامنوا	ای د صبا زامنوا
په لوی تېر مې قسم	ستا سو په سرمې قسم
د سپين صبا په مينه	د پښتونخوا په مينه
بل څه مې ذكر نه و	خان ته مې فكر نه و
يا پښتونخوا و مضمون	ياوه پښتو يا پښتون
دغه بيان و تل	افغانستان و بل
ده دې بېخوته وهل	انگرېز دا كله منل
خو پښتون نه غواړي	انگرېز هر څه غواړي
د پښتنو بندوي	لار د پښتنو بندوي
خوارو غافل چا كړو؟	پښتون جاهل چا كړو
ذري ذري څنگه شو؟	توتې توتې څنگه شو
كه د وطن وكړي؟	اوس غم دتن وكړي
لاپوهېده يې شو گران	را تولېده يې شو گران
چل او حكمت څنگه دی	داسياست څنگه دی
اخته په شر شولو	وران يې كلچر شولو
اوداژوندون وگورئ	نادان پښتون وگورئ
دا سلسله ده لويه	دا كڅاله ده لويه

مونږ بي خبره نه وو

هم بي بصره نه وو

خدايرو رشتيا وه يوه	خبره دا وه يوه
د پښتنو كيدلو	كار په پښتو كېدلو
نه وه چاره او شفا	بي پښتو بله دوا
يالاویده وي پکښې	چې پښتومره وي پکښې
دولت به څنگه شي جوړ	ملت به څنگه شي جوړ
ملی وحدت يې نه وي	چې مليت يې نه وي
افغانستان څه وي؟	نوبه افغان څه وي؟
نه دا چې نه پوهېده	انگرېز هم ښه پوهېده
د پښتنو يې وهه	بېخ د پښتو يې وهه
مال دانگرېز دې شي	ده ويل سوېز دې شي

يادمې دي نه مې دي هېر	څلوېښت کالو نه شو تېر
د پښتنو د پاره	ټول د پښتو د پاره
ډېر ځورېدلی يم	ډېر کړېدلی يم
خراب تراب يې کړم	ډېر په عذاب يې کړم
که رفيقان مې وو	چې شاگردان مې وو
بدخواه دځان مې شول	ټول رقيبېان مې شول
په ما افسر به شول	دوی معتبر به شول
پټ به له ما کېدلو	کار له بالاکېدلو

هم مي د گل خوړلي	هم مي رتل خوړلي
بينکاره سستم په ما	تل به و غم په ما
حق به ناحق شوزما	ليده مي ظلم و جفا
کله ناکار به شوم	راگرفتار به شوم
د سپي او خره په لکۍ	تړل کېدم په رسي
زه شرمولم به يې	زه خورولم به يې
په مرگ تهديد شولم	بي څه تبعيد شولم
ستغي او سپورې به وي	داسې لانورې به وي
لسوی شواخون و بل	لاخيگرخون و بل
چاپ مي اشعارنه شول	نشر اثار نه شول
زه چې ژړا کوم	او واويلا کوم
په خپل فطرت ژاړم	په بند قسمت ژاړم
گل د دامان ومه	نه د باغوان ومه
په بڼه د چا نشوم	د دلريا نه شوم
خرو او غويو و خوړم	خاورو او يرو و خوړم
د پښتو حال داو	زمونږ احوال داو
خيانت مو کړلی نه شو	ځان مو بایللی نه شو
پښتو ته لار نه وه	بله مو چار نه وه
يوازې زه خو نه وم	چې په دې جال کېنيو لم
د پريشه ځوانان شوه دل	پهلوانان شوه دل
شکاره دوران و دا	په ټول افغان و دا
"امان" افغان څه شو	"فخر افغان" څه شو؟

نادر افغان گوره	محمد گل خان گوره
صمد په جبل کښې پروت	فرهاد په ښکېل کې پروت
کوثر خیران شولو	همیش خزان شولو
اېې چې سپک یې کړو	باجوړ وړه ک یې کړو
د کندهار احوال	د ننگرهار احوال
جلا حساب غواړي	نوی کتاب غواړي
بلخ کې نهضت نه و	هرات کې پست نه و
زمونږ وزیر به و	څوک چې بې پیر به و
څوک به چې غل نه و	د غلو به مل نه و
کله به کار به و	د سرگو خار به و

دوست د پښتو کله	چا پرېښودو کله
وه د پښتو د ښمښي	د پښتو د ښمښي
شرط د لور تیا زموږ	دا غټلا زموږ
لور به شو تیت چه به شو	جگه شو بیت چه به شو
یوخوا... و ناست	بل خوا... و ناست
دوه افغانان وو دوی	مگر څه شان وو دوی
یو به پارسي وبله	بل انگریزي وبله
دواړو بهانه جوړه کړه	ښه افسانه جوړه کړه
د هندوستان په نوم	پښتونستان په نوم
پښتون راگیر کړو دوی	له بهه بهر کړو دوی
یو سرخپوشان کړه دل	بل ویښ زلمیان کړه دل
ای ایښه پښتو	ای همیده پښتو

د پښتنو زامنو!	د وطن ښو زامنو!
په خوځو وار دې شم	تاسو ته چار دې شم
تر ښه پخه واخلي	اوس نتيجه واخلي
د مشورې چېرې دي؟	سرد قيصې چېرې دي؟
بېرته تر شا نه وځئ	چيرې خطا نه وځئ
خپل ثقافت نه شي جوړ	چې څو ملت نه شي جوړ
د خوار، گدا وکړو	کار به په چا وکړو؟
ملي وځدنه وي	څو چې قوت نه وي
زمونږ معراج څه دي؟	د غلو علاج څه دي
پاخه فکرونه غواړي	کار همتونه غواړي
تېښته اوډامه کړئ	په غل اتبار مه کړئ
دښمن به دوست نه شي	کاني به پوست نه شي
په وطن پتله اوسئ	په پښتو غونډه اوسئ
عالي مضمون جوړ کړئ	بيا لوی پښتون جوړ کړئ
مال د انگرېز نه دي	دا ملک سوږېز نه دي
تولې دنيا دپاره	د ويشيا دپاره
د اعتلا لاره ده	د ارتقا لاره ده
د استعمار علاج	د استعمار علاج
دا مې اظهار دی بس	فقط دا کار دی بس
د ادې پيغام زما	نصرت دی سلام زما

کونځوانا روغتون

۱۹ د قوس ۱۳۴۴ هـ ش

ځوانانو ته بلنه

يا څاروان د قافلي شه !

يا روان شه په کاروان کښې

آخر ته هم يو انسان يې	کار په مثل د انسان کړه
په دې لوی جهان کښې اوسې	لږ څه غم د خپل جهان کړه
په شخصي سودا کښې گيره	تگ په لاره د کاروان کړه
همېش لاسي د ځوانۍ کړې	لږ خو کار هم لکه ځوان کړه
پسا د بل پسې روان شه	يا نور ځان پسې روان کړه
ښه پوهېږمه هوښيار يې	سړيتوب غواړې جهان کښې

يا څاروان د قافلي شه !

يا روان شه په کاروان کښې

عمر تېر دې په سودا کړ	خو مېړه د عمل نه شوې
نه دې لاره څه پيدا کړه	نه د بل سره په تله شوې
خوشي شين شوې خوشي لوی شوې	خوشي دل لکه وابښه شوې
هو پيسې خو دې پيدا کړې	مگر نور وايه چې څه شوې
منډه هلته منډه دلته	نه ددې نه د هغه شوې
د اقدام در کښې کمی دی	نور ځوښه يې په خپل ځان کښې

ياڅاروان د قافلي شه!

ياروان شه په کاروان کښي

مونږ دې وينو فکر کړي شي	تل خبرې د وطن کړي
د خبرو خو هم ځای وي	کله شين به دا چمن کړي
ځان به سپک کړي په خبرو	که هر څو خبرې من کړي
په تنقيد به دا ونه شي	چې ځان بل ته قدر من کړي
مونږ خو غواړو چې وطن ته	ځان په مثل دکوهکن کړي
يا دا فکر سودا پرېږده	يا راگلښه په ميدان کښي

ياڅاروان د قافلي شه!

ياروان شه په کاروان کښي

تذبذب يولوی مرض دی	ځان دې خلاص کړه له وسواسه
توکسل د نړوکار دی	په همت سره راپاسنه
د ميړنو کار خدمت دی	عزم وکړه له اخلاصه
دا نامردي اسري پرېږده	بېخ د طمعې له زړه باسه
لږ خو فکر ځان ته وکړه	دا څه ژوند دی بي اساسه
د ايمان ديوه يلېږي	نه مړه کېږي په طوفان کښي

ياڅاروان د قافلي شه!

ياروان شه په کاروان کښي

یارښتیا د وطن غل شه په ښکاره داړه ماري کړه
 بې ایمانو سره مل شه چور چپاواو خونخواري کړه
 وجدان لاندې کړه له پښونه چې کوی شي مرداري کړه
 د پیسوپه زور که ژوند کړي چل فریب او غداري کړه
 بې لاري هم یوه لار ده ورشه غوره بې لاري کړه
 که دا نه کوي نو غوره چې څه حال دی په افغان کې
 یاسالارو د قافلي شه

یا روان شه په کاروان کښې

نه اخلاق شته نه قانون شته نه رواج نه دیانت شته
 وطن ټول لوچک فضول شو نه تقوی نه متانت شته
 حرمت پاتې چاته نه شو نه انسان نه کرامت شته
 پښتو والوته له منځه نه غیرت نه چا کښې پت شته
 دروغ به ځله درته وایم نه دولت اوسه ملت شته
 زمينه ښه ده تیاره که څه مټره وي په ځوان کښې

یاسالار د قافلي شه!

یا رووان شه په کاروان کښې

دېره بده به لادا وي چې کار نه کوي پخپله
 کله هلې کله دلې خبريال يې يوله بله
 په وړاندي د جوړ کارونو قبر کني ځان ته خپله
 دسم کار قدرت دې نه شته خو وړاندي کوي تر تله
 دا چلند تاته بللای شي به ختم زما گلله
 د "سوشل" دلې ته راشه منل شوېده افغان کښې

يا سالاد قافلي شه

يا روان شه په کاروان کې

د "خادم" دغه ارزو ده چې افغان بېرته افغان شي
 شو کېدلي تر هېدلي سم په لا بېرته روان شي
 وړد فکر او د عمل شي ډوب په غم کې د خپل ځان شي
 يو ملت يو يې هدف وي په رښتيا افغانستان شي
 د پردو لاسونه لنډ شي د خپل ځان واک يې د ځان شي
 نو خادم به پکښې فردوي څه چې کړي په دې جهان کې

يا سالار د قافلي شه

يا روان شه په کاروان کې

ملی ارشاد

څلویښت کاله مې ووی چې ازاد یمه ازاد یم
 خو ماغوندي انسان چري ازاد نه شي کېدلای
 منمه چې بیرغ د استقلال مې په سر رپي
 خونن د ازادی دغه مراد نه شي کېدلای
 یو قام چې ازادېزادی باندې ژوندون کا
 دا کار بې د مېراني له جهاد نه شي کېدلای
 اسیر چې د یو قام وي ثقافت د بل په لاس کېږي
 هېڅکله په ملی بڼه اباد نه شي کېدلای
 دولت چې د ملت په ثقافت باندې محکم شي
 د عصر له صدمو څخه بریاد نه شي کېدلای
 وحدت چې په ملت کېږي د عمل او فکر نه وي
 کامل یې په هېڅ قسم اقتصاد نه شي کېدلای
 ملت او حکومت چې په دولت کېږي سره یو کا
 بل شی یې له تاریخ ورته بنیاد نه شي کېدلای
 په رنگ د ملیت کېږي خپل پردی سره یو رنگ شي
 تفریق یې بیا د رنگ او د نژاد نه شي کېدلای
 تاریخ او ثقافت او روایات بېخ د وحدت دي

دا کار په چال او زور او په تضاد نه شي کېدلای
 اساس د دغو ټولو رښتیا نسی دیموکراسي ده
 چې نه وي صداقت حل د میراد نه شي کېدلای
 یو مقام چې لاس و بل ته د ډوډی د پاره نیسي
 همدا ور لره بس دی چې ازاد نه شي کېدلای
 سوشل دیموکراسي که افغانیزم سره مله شي
 بیا هېڅ په دغه فکر انتقاد نه شي کېدلای
 که څوک د زړه په مېنه طلبکار د حقیقت وي
 رشتیا چې له دې زیات ملی ارشاد نه شي کېدلای
 هېڅ لویه بد بختي به له دې زیاته بله نه وي
 په طرحه د «خادم» که اعتماد نه شي کېدلای

۳۰ د جدی ۱۳۴۴

د استعمار زمزمه

هر څه چې شي ودې شي افغان درنه ملت نه شي

لوڅ دا حقيقت نه شي

گوره که وينده زمري راوړين شو بيا به څه کوو

هېڅ خبر به ونه کوو

پرېږده چې وينده وي په هېڅ شان درنه اوچت نه شي

لوڅ دا حقيقت نه شي

گوره په ويدو کښې يې چاره کوه بيدار شه

ښه ورته هونيار شه

کله که شي وينښ هم چې پيدا ورته فرصت نه شي

لوڅ دا حقيقت نه شي

علم خو څه ورکړه خو چې تش خالي گفتار وي

نه چې سمه لار وي

پوه که په هرڅه شي خو چې پوه په سياست نه شي

لوڅ دا حقيقت نه شي

موږ که شه په گېډه نو بيا فکر د صباکوي

يو تر بل سلاکوي

ټول دې يو پر بل اخته وي وره ک ورته رشوت نه شي

لوڅ دا حقيقت نه شي

تکلیف بدست یقینیه اء چایم

تکلیف بدست یقینیه اء چایم اء چایم اء چایم اء چایم

تکلیف بدست یقینیه اء چایم

تکلیف بدست یقینیه اء چایم اء چایم اء چایم اء چایم

تکلیف بدست یقینیه اء چایم

تکلیف بدست یقینیه اء چایم اء چایم اء چایم اء چایم

تکلیف بدست یقینیه اء چایم

تکلیف بدست یقینیه اء چایم اء چایم اء چایم اء چایم

تکلیف بدست یقینیه اء چایم

تکلیف بدست یقینیه اء چایم اء چایم اء چایم اء چایم

تکلیف بدست یقینیه اء چایم

تکلیف بدست یقینیه اء چایم اء چایم اء چایم اء چایم

تکلیف بدست یقینیه اء چایم

تکلیف بدست یقینیه اء چایم اء چایم اء چایم اء چایم

تکلیف بدست یقینیه اء چایم

تکلیف بدست یقینیه اء چایم اء چایم اء چایم اء چایم

تکلیف بدست یقینیه اء چایم

تکلیف بدست یقینیه اء چایم اء چایم اء چایم اء چایم

تکلیف بدست یقینیه اء چایم

تکلیف بدست یقینیه اء چایم اء چایم اء چایم اء چایم

چینی خلیک بڼه کپړه دغه نوردې پسه عذاب وي

پرېږده چې خراب وي

هغه بیا د دوی په خوله کښې ورکپړه چې راحت نه شي

لوڅ دا حقیقت نه شي

لوی فساد دې فکر دی؟ پښتو پښتونستان دی

دا کار هم اسان دی

نوم خویې بدنه دی خو چې جوړ ملي وحدت نه شي

لوڅ دا حقیقت نه شي

گوره تربیه ددغو خلکو افغاني نه شي

جوړه شیطاني نه شي

تور څه ورته بڼه خو دا کار درنه غلط نه شي

لوڅ دا حقیقت نه شي

واوړه ادارې دپاره تل تکړه سپري گوره

چاغ لکه غویي گوره

هر څه دې کوي چې را پیدا چرې نهضت نه شي

لوڅ دا حقیقت نه شي

هو افغان دې نه وي مهاجر که بې نسب وي

خو پوه دی په مطلب وي

خیر دی که پښتو وایې چې ټینگ په ملیت نه شي

لوڅ دا حقیقت نه شي

لوڅه دښمني هم د پښتو او افغان مه کوی

سپکه د ځان مه کوی

واړه افغانان یو

واړه افغانان یو

ټول مسلمانان یو

گران هېواد زموږ په لکه گل افغانستان دی!

جگه له کل جهان دی

څه بڼایسته فضا لري د جنت هوالري

ډک له نعمتونو دی حسن او ښکلا لري

خومره چې وطن بڼایسته دی هو مړه یې انسان دی

جگه له کل جهان دی

* * *

لوړ غرونه درې ښکلي واورې او چینې ښکلي

ډک سیندونه هر طرف درومي ترې ولې ښکلي

ښار او کلی هر خوا په باغونو کښې عیان دی

جگه له کل جهان دی

* * *

پلار دی د قومونو دا مور د نهضتونو دا
خپور ترې ارین شولو ځای د عظمتونو دا!
دلته سړیتوب لوی شوی هغه کوهستان دی
جگ له کل جهان دی

* * *

هر قسم غلې لري څه بنایسته مېوې لري
شاتوله شودو د کسې تل جاري ویا لې لري
دا ملک د مالدار او د باغوان او د دهقان دی
جگ له کل جهان دی

* * *

دا دی د یاما وطن دا د کاناشکا وطن
راغی سکندر پسي دادی د سوم او وطن
دلته جام اوبه د ژوند - او ژوند د سپین تمان دی
جگ له کل جهان دی

* * *

بیا به یې ودان کړو په علم او عرفان کړو
بنکلی له ارم ځني دا افغانستان کړو
واړه خویندې وروڼه ، یو ملت دی چې افغان دی
جگ له کل جهان دی

* * *

تيرې او ډيرې دي لــوړې او ژورې دي
واړه جواهــر دي لمنځې كه نښتري دي
هر كاني يا قوت او لاجورد لعل و مرجان دي
جگ له كل جهان دي

* * *

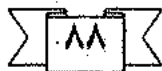
خومره چې افغان قوي دومره ې ايمان قوي
هېڅ په دام كي نه نښلي لوړ درومي مرغان قوي
وړي يې په نره استعمار ځني ميدان دي
جگ له كل جهان دي

* * *

شرم دي بدظن وکړي فکر دي دښمن وکړي
دا ده اراده ملي غم به د وطن وکړي
دار په دي کښې نه شته د "خادم" دغه اعلان دي
جگ له كل جهان دي

سپين سترګي

په خوله وايي چې افغان يم له افغانه خبر نه دی
 عجيبه ښايي سړی دی له خپل ځانه خبر نه دی
 دې قوم، لسوی تاريخ او عصمت ته يې شا کړی
 تلې منفي بدلې وايي له تاوانه خبر نه دی
 نور په هر څه ښه پوهیږي د ملت په حق کښې روند دی
 د توحيد کلمه وايي له یوتيانه خبر نه دی
 د توحيد کلمه څه ده دغه سوال مې ورنه وکړ
 مسئلې او له جواب او له ملاتړ خبر نه دی
 د جهان په نورو ژبو د توتي غوندي گپېږي
 خود خپلې ملي ژبې له لوی شانه خبر نه دی
 د پښتو مې ورته ووي ده سويس راته ياد کړ
 له فرانس او له انگليس او له ايرانه خبر نه دی
 ځمکه رته ده ارض نه ده دا اسمان هم همسکن دی
 بيچاره وراندي گرځي له اسمانه خبر نه دی
 فلسفې د عصر وايي د تاريخ دورونه ستايي
 خود خپل ښکلي هېواد افغانستانه خبر نه دی
 د پيسو په ټولولو د بنگلويه جوړولو
 ښه پوهیږي خود قوم له لوړتيا نه خبر نه دی
 د وطن له بده حاله ښه خبر دی چې ابتر دی
 خود خپل قوم له شعور اوله وجدانه خبر نه دی
 خود خپل قوم له شعور او له وجدانه خبر نه دی
 په شعور ددغه قوم کښې حشرونه روزل کيږي

فضا وازه طوفاني ده له طوفانه خبر نه دی
 وایي نن کار غنیمت دی د صبا کار به صبا شي
 فخر کا چې ابن الوقت یم له صبا نه خبر نه دی
 هو د خان په ډول گله پري ښه زیرک موقع شناس دی
 څه چې خان وایي هغه کا له بل چانه خبر نه دی
 هر نهضت کښې دا خلپري خود خپل مطلب دپاره
 د ملت د ایدیال او مدعانه خبر نه دی
 د رښتیا و په لباس کښې په درو غو تل چلپري
 ډېر ماهر دی په دې کار کښې له بل خوانه خبر نه دی
 د خپل ځان په پرسولو د عالم په تیر ایستلو
 کښې استاذ دی خود عصر له رجحانه خبر نه دی
 په غریب او په ریا او په ایما کی یگانه دی
 له راستۍ او له اخلاص او له ایمانه خبر نه دی
 تل دامونه ږدي صیاد دی په چانسونو کښې نراد دی
 دروغ په دروغو هضموي تل له افشانه خبر نه دی
 چاپلوسی او خوشامندو چلو تپو باندې روان دی
 د سر کس په رسی خبرې له لوېدانه خبر نه دی
 له دې ټول ښه خبر دی، ما چې وې خبر نه دی
 خو سپین سترگی مرتجع دی له حیانه خبر نه دی
 دی مغرور دی چې ملت به غولومه چې خویمه
 دخادم د انتقاد او له بیان نه خبر نه دی

انسان او کائنات

(د فطرت غوتې)

څنگه راپيدا ځمکه اسمان شو؟

بيا پکښې پيدا څنگه انسان شو؟

سل زړه خبرې هر چا وکړلې	دا راز چې وپت په هغه شان شو
سرد جاذبې خو څه ښکاره شولو	سُرهم د خلقت گوندې عيان شو؟
برق خوله ايتمه پورې کشف شو	کشف يې سُر کله په انسان شو
وينمه ميگنيت ورته حيران يمه	دا کشش له کومه نمايان شو؟
زړی وي دانه وي بيا زرغونه شي	اصل کيف له مونږ پنهان شو؟
داسلسله څنگه او له کله ده	بيا پيدا هگی کښې څنگه ځان شو؟
هر څه به ژوندي وي مړ به يو نه وي	او که وي نومړ څنگه حيوان شو؟
ماته ازلي ابدي مه وايه	تر هه مه په زړه راغله حيران شو
څوک چې ميکانیک باندې ايمان لري	سست يې راښکاره دغه ايمان شو
دا ميکانیکي عمل له کومه شو؟	څنگه ترې پيدا دغه دوران شو؟
څومره عالمان فلاسفه چې دي	هر يو لکه طفل را عيان شوا
دا دنيا روانه ده روانه ده	څنگه او تر کله بېخي گران شو
لويه د طلسم کار خانه ده دا	گير په دې طلسم کښې انسان شو
دا تياره کوټه خو د ليدونه ده	بيا هم را په سر دا امتحان شو
برخه په تياره کې دی سفر زما	عقل ټټېرېږي سرگردان شو
څه خومې په دې تياره کښې وموندل	ژوند پرې شو مټکل او که اسان شو؟

لاړه په يقين راته ښکاره نه ده

ژوند لکه يو بحر بې پايان شو

يو طرف که سم شول مو وړان شو

دومره ټکی مونږ ته نمايان شو

علم و عقل دواړو دارې وايستي

هوله ټولو تېرو تجربو ځني

غوټي د فطرت د سپرو دلو دي

څه که نه دي څه د حل کېدلو دي

* * *

پوه دی که فقير او که امير دی

دېر په غم لرلی يې تقدير دی

دا کمبخت په منځکښې يې اسير دی

ژوند دده په غاړه کښې زنجير دی

تل لکه ابشار د ځان په وير دی

چغې دي، سلگي دي او نفير دی

تېر له خپله خانه او ضمير دی

نه پوهېږم کوم پلو ته څير دی

دا ټکی په زړه مې لکه تير دی

بددده فطرت او هم ضمير دی

وينو ژوند د ښو بدو بهير دی

مخ د چا د ځمکې په تعصير دی

ځوار انسان د غم په دام کښې گير دی

هر خوا بلاگانې ورته وازې خولې

څومره مصائب ترېنه چاپېره دي

څه وکړي اخر د ژوند چاره څه ده

غورزي، پرزي، درومي، تلوسه کوي

وگوره خندا به لږه وويني

نه پوهېږم څله په رسمي خدا

هېڅ حق په ناحق حاصلېدی نه شي

څوک که څوک بدبخت کي نو خوشبخت به شي

څوک وايي انسان جوړ له بدو دی

څنگه له نېکۍ ځني انکار کوي

ښه وينو چې ځيني خرابي کوي

مونږ که دا فطرت چور اړوی نه شو

گوندي تحول هم څه کوی نه شو؟

څه سودا چې خامه د انسان ده دغه "خوشبختي تنها ډځان" ده
 چاته خوشبختي چې څه ممکنه ده دا يوازې نه ده د انسان ده
 هر څه زور اوړ کولای شي مگر دا لار د انسان که د حيوان ده؟
 څوک چې ژوند يوازې خور دو خواب گني دغه نقيصه يې د گومان ده
 ژوند او خوشحالي دي مراد ف سره بڼه خوښي د روح او د وجدان ده
 روح که معذب و خوښ نشته دی دا معنی واضحه نمايان ده
 هويلایي بڼه ده ضروري هم ده نه مگر هغه چې دکوم خان ده
 خوښ وي هرا انسان خپله ټولنه کې دا څه پټه نه ده پټه عيان ده
 پټه جامعه څنگه جوړېدلی شي دا کشاله مخکېني د افغان ده
 لويه معضله ده د څېړلو ده هوزمونږ د فکر او د توان ده
 پټه شي جامعه چې حکومت بڼه شي پرېکړه دا ددې عصر و زمان ده
 شان د حکومت او قام که يو نه وي وړانته مسئله بوله بل شان ده

هله يوملت خوشالېدلی شي

واک که د خپل ځان خپله کولی شي

کابل، خادم مېنه-۸ د سنبلې ۱۳۴۵

غزل

زه دي په پته خوله هم پېژنم قسم مه كوه
 رقيبۀ خداي دپاره نور دغسې چم مه كوه
 خوږې خبرې د هېواد له حاله څله كوي
 څه خپلې لوبې كړه د نورو خلكو غم مه كوه
 مادي سجدې دنس د بت دپاره ټپې لېدلي
 ماتسۀ خبرې د كعبې او د حرم مه كوه
 له اباسينده ترامو دا سيمه چا وېشلي
 وايي غازي ماتسۀ بحثونه د تور خم مه كوه
 يا په داسپينه لاره درومه چې پرې درومو سره
 كه نه بحثونه اړوپه رقم رقم مه كوه
 بې له پښتو به يوه نشي د پښتو داسېمه
 دا يو قسم دي هره ورځ په ما قسم مه كوه
 چې د امو په مخ كېنې نښې د ياموشي كتي
 خادم ته څله وايي غم د جام جم مه كوه

د خان غازي كابلې سره مشاعره، ۱۲ د قوس ۱۳۴۳

څورولۍ مې شې

زه ښه پوهېږم څورولۍ مې شې
 له ټيټو خلكو ټيټولۍ مې شې
 رقيبۀ دا هم راته ووايه چې
 د عشق له لارې اړولۍ مې شې؟

عقرب ۱۳۴۳

د کابل ښار

ای د حسن د وفا جوړه کابله پسرلی درباندي اوسه تل تر تله
 د افغان د اعتلا او عظمت کوره په لمنو کښې دې تل گلونه ووره
 په سینه کښې دې غیرت د پښتنو شته په تامينه د بابا د پرگنو شته
 ای کابله هر یو غسر دې گلالی دی هریو کانی یې له ننگه جوړ غمی دی
 هر یو سربې د غازی ټغه شمله ده هره تپه د شهید په وینو سره ده
 په خولی کښې دې هغه ولس اباد دی چې د ننگ په هسک دستور و غوندي یاد دی
 ای کابله هر نفر دې محترم دی هره پیغله دې درخو زلمی آدم دی
 که پغمان دې د ښکلا واثینه ده زور حصار دې د ننگونو خزینه ده

غیرتونه دلته خاڼدي په ښکلا کښې
 خدایه داسې ملک به کوم وي په دنیا کښې

(۲)

ای کابله ستا ماضی ښاندي نازېږم مستقبل ته دې له ورايه خوشالېږم
 د ولس د محبت نه دې څارېږم ستا د ځاورې د پاکۍ نه قربانېږم

وایم سترگې مې له شوقه سپېلنی شوي
 ستا د حسن نندار وڅه لوگی شوي

ستا په مینه کښې تهمت دی که سزاده
 ولسی ای زما کابله د زړه سره
 که ته ټول ښایست ښایست غیرت یې
 زه په مینه د پښتو کښې مست ملنګ یم
 لېونی زړه مې خبرې رانه غواړي
 په گلونو کښې د پت رنگونه گوري
 له ریابه غواړي لاس د ادم خسان
 فریب نه خوري د خبرو دسیپونه
 په خوږو او په ترخونه دوکه کېږي
 نه منت مني نه زور او نه زاري
 د هر باده سره تلل دده زده نه دي
 دی د خپل سپرلي په طمعه په مسکا دی
 دا زرگی می ای کابله ډېر ماشوم دی
 ولي مست دی د چا مینه کښې ملنګ دی
 په خندا قبوله کړې مدام ماده
 د مشرق د تندي خاله منوره
 همگي وفايې مینه محبت یې !
 په هر ځای کښې د خپل زړه دلاسه تنګ یم
 د پښتو څو مرغلرې رانه غواړي
 په پښتو کښې د غیرت رنگونه گوري
 د ښایست پرده کښې سیل کړي دجانان
 مرغلرې راویاسي له چپونه
 خپل مرام پسې روان دی که وړه کېږي
 لټوي په هره لاره کښې یاري
 په هر سر لا گډېدل دده زده نه دي
 په خزان کښې هم تازه لکه لالادی
 دا منمه چې هم خوار دی هم محروم دی
 بې پرواله تاج و تخت اوله اورنګ دی

هغه ځمکه ورته تخته ځني ښه ده

چې په وینو د غیرت کښې الوده ده

(۴)

دا زرگی مې ستا لمنه کښې خفه شو
 ده ته بوی د گل محسوس شو کومې خوانه
 راته وایي چې دا څه ښکلی کابل دی
 دا هغه کابل خونه دی چې پروڼ و
 دا هغه کابل خونه دی چې د یار و
 پروڼ نظم وې او نن لکه غزل یې
 د باغچې دا تازه گل دې پږمړده شو
 ده څه واور بدل په غوږو د صبا نه
 ولې نن دی که صبا دی راته بل دی
 چې پښتو دده لیلوه دی مجنون و
 هره څانګه کښې یې زېږی د بهار و
 دا زرگی مې راته وایي چې بدل یې

ستا د حسن تعریفونه به کومه
 د ولس په خوشالۍ به دې نازېږم
 په ناموس به دې مښین یم له هر چانه
 مستقبل به دې دعا کښې یادومه
 د بچو په ارامۍ به دې خوښېږم
 خدای دی بچ ساته له هر ګرمې هوانه

ولې څه وکړم بدله دې هوا ده
 دا بدلون دې راته لویه معما ده

(۵)

بس دی ځمکه لتاځمه دا دی ځمکه
 زه چې چېرته یمه ته به رابادېږي
 خدای دې ټاکړي زر هغه درته به راشم
 ستا بدلون ته ارمانی سلام کومه
 په زرګي به مې سحر ماښام ورېږي
 په والله نه یم خفه درته به راشم

د هر تور اوسپين افغان بلا دې واخلم

د حصار او د پغمان بلا دې واخلم

يادگېر نه: دا نظم ۱۳۴۵ په حوت کښې چې زه پېښور ته تللی وم د شاعر

اجمل خټک له خوا ماته اهدا شوه يې په افتخار سره په خپله مجموعه

کښې ساتم - خادم

د نوي فکر ماشومان

د هجرت شمسي تاريخ چې جوړ له (غم شو)

زما عمر درې شپېتو کالو ته سم شو

قيمتي بيې باز خواستي وه ظلم زور و

اطمينان د چا په مال او نه په کور و

چې کول هغه کول به حاکمانو

بغاوت له شرعي کړې و قاضيانو

د رشوت او فحاشۍ گرم به ازار و

له افغانه ځنې تللی شرم عار و

حکومت سرغړولی و شورا نه

په خپل سر خو کابينه ده له پخوانه

بس سودا د عياشۍ او د پيسو وه

قصه ختمه د غيبت او د پښتو وه

د ملت خبرې جرم وي گنا وه

په افغان باندې نازلې دا بلا وه
 د «مشرانو جرگه» کښې زه راځيږوم
 د هر خوا بډې د خپل عمر په تېږيږوم
 مونږ تخخ په خپلو پښو باندې وهله
 د ملت د نجات سعيه مو کوله
 د افغان ملت جاري مو جريده کړه
 بې له فکړه حکومت مصادريده کړه
 ديارلس مياشتې د افغان ملت د پاره
 سختو تېرو کښې مو واپستله لاره
 افغان سوشل ديموکرات پکښې مرام و
 چې منلی د ملت هر خاص و عام و
 ابتکار و پرله افغان کښې ښه مثال و
 دا تفصيل د ويښ زلمو دايد مثال و
 که تاريخ و د زلمو شل کاله وړاندې
 خو لاوې ددغې ونې څانگې تاندې
 یوازې د افغان دوښمنانو
 د ملت په نوي ډول جوړولو
 وه د نوي ژوندون نوي رڼا څرکې
 يا دوره ک شهيد له کومې تېرې کړکې
 شوه خپرولکې نسيم په گلستان کښې
 انگازه د خوشالي شوه په افغان کښې

بل نهضت دلتنه د پښتون مسلمان و
 ورپسې نهضت د سوسيال افغان و
 د مسلك دوينې زلمونه راپيدا شول
 خو په لږه زمانه كښې بيا فنا شول
 لكه نور چې وومات شوي دا هم مات شو
 د افغان ملت د ډلې كور ميراث شو
 هاي افوس دلتنه دا كار دې له پخوانه
 نهضتونه ماتهول بولي ميرانه
 فنا نه شي كه پناه شي له نظره
 هره مياشت چې يوځل وځهري ډېره
 چې يوځلې چيرته وځي غره كښې لاره
 عالمونه بيا پرې درومي تل دپاره
 چې د فكر تخم يوزلې زرغون شي
 په مشكل بيا له مغزوځنې بيرون شي
 ترقي نشوونما كوي لوئ ډېري
 چې كوم فكر په مغزو كښې زرغون ډېري
 كه ښكاره له منځه لاړل نهضتونه
 په دماغ كښې د ملت يې شته تخمونه
 له مغزونه د قلم په لاره سر كا
 له دې لارې بيا ملت متاثر كا
 په افغان كښې چې جذبه د مليت ده

دا ددغو کارنامو په برکت ده
ماشومان د نوي فکر په ملت کې
خپرېدلي دي په مينه د خدمت کې
دا په لوي شي نوابغ به د افغان شي
هو، نو هغه وخت به جوړ افغانستان شي

خادم مېنه

۳۰ د جوزا - ۱۳۴۶

تعصب او ايمان

رقيبۀ دا چې تعصب يې بولي دغه ايمان دی د پښتو په ژبه
زه له ايمانه تېرېدلی نه شم چې ځان ښکاره کړم د پردو په ژبه

اسد ۱۳۴۶

د شاعر زړه

ډك لــه ارمــانــو دى	نه پوهېږم څه غواړي
راز داســه مانــو دى	نه پوهېږم څه غواړي
غم د ټول جهان كوي	نه پېژني ځان خپله
لسوي تـر جهانـو دى	نه پوهېږم څه غواړي
خلك دي چې مړه پسې	دى وركه نظر نه كا
ماته په سوالونو دى	نه پوهېږم څه غواړي
سود يې په پيسونه شي	كار يې په تنگو نه شي
دغه د پيسو غټان	نه پوهېږم څه غواړي
ټبر له دې كارونو دى	دا د منصـبو غـټان
دوى ته په فكرونو دى	نه پوهېږم څه غواړي
جگ ځي د هوما په شان	نه نښلي په دام دچا
تل په پروازنو دي	نه پوهېږم څه غواړي
ځغلى په ټكلا پسې	نه ځي په ليلا پسې
مور لــه نعمـتونـو دى	نه پوهېږم څه غواړي
غواړي څه خو غواړي تل	وره كښې پسې ژاړي تل

سم په سمو غرونو دی	نه پوهېږم څه غواړي
ژاړي دمظـلوم سره	درومسي دمحرـوم سره
ژونديې په دردونو دی	نه پوهېږم څه غواړي
سپېرې هغه غوتې چې	چانه دي سپرلي هېڅ
ډوب يې په چرتونو دی	نه پوهېږم څه غواړي
غورزي پـرزې گرځي تل	نه غواړي ارام د ځان
تل په عذابونو دی	نه پوهېږم څه غواړي
وايې چې دوزخ زمونږ	ولې دې جنت نه شي؟
تنگه له دې غمونو دی	نه پوهېږم څه غواړي
کله په کتاب کتې ډوب	کله په سحاب کې ډوب
کله په شعرونو دی	نه پوهېږم څه غواړي
دا جهان خونه غواړي	بل د دېنه بڼه غواړي
زړه دی د شاعر دغه	وگورئ چې څه غواړي

۸ د اسد - کابل - ۱۳۴۶

خادم مېنه

غوره لار

ترتولو مخکېنې راته وايه چې افغان يې که نه؟
 بيا ورپسې به وايو دا چې مسلمان يې که نه؟
 دا آخرت سوال به هملته په اخره کښې شي
 اوس راسره په افغاني لاره روان يې که نه؟
 دا زه او ته چې پکښې اوسو افغاني ځمکه ده
 فرزند ددې بشکلي هېواد افغانستان يې که نه؟
 که مې افغان او پښتون ورور يې نو بيا دا ووايه
 چې څه خبر هم د ملت په سودو زيان يې که نه؟
 په کومه لارېاندې چې درومو خطري خولري
 څه هم په فکر د ملگري او کاروان يې که نه؟
 په څه شان نور قومونه درومي د ژوندون په لاره
 ته هم د ښې ورځې په فکر او ارمان يې که نه؟
 د مليت نه پرته بل قسم کاروان به څه وي
 چې ټول وگړي شي پرې غونډ دغه عنوان به څه وي
 هو دا منم چې اقتصاد وي د دولت په گټه
 ولسي دولت دې وي بېشکه د ملت په گټه

د حکومت وظيفه دا ده چې بنودنه وکړي
نه چې اړم وي ځان دپاره د دولت په گټه
چې زور ور د ځان دپاره گټې وټې کوي
هېڅ انکانه شي کېدای د حکومت په گټه
کاريگر کله کوي کار چې اطمینان نه لري
بلال گېږي د ملت د ثروت په گټه
چې ښه نیت نه وي وطن کېږي برکت هم نه وي
وطن چلېږي د قاچاق او د رشوت په گټه
د استعمار لاس شي را اوږد چې ملت شي ضعیف
علاج دکار دی تشبث د ملیت په گټه
که خلک غواړي چې ملت دې شي محکم او قوي
سره دې یو شي د ملت د ثقافت په گټه
د افغانی دنیایا دپاره ډېره غوره ده دا
چې د ملت په لاره سم شي بېخپله ده دا

گوډ خر

او

دپامير سفر

څه چې سفرو کوو لږ څه گذر وکوو

لږ سيل د شپو او ورځو شام او سحر وکوو

ستړی ژوندون تر کومه

دا جگر خون تر کومه

څله به چاته گورو يار او اشنا ته گورو

څو به د مرگ په تمه صبا بېگا ته گورو

چاته په کار نه يو مونږ

ياوړ د کار نه يو مونږ

تا ته خو خروايي د مچ وزر وایي

ماته د حال په ژبه له تا بتر وایي

زه ستا په ځل ترلی

ته يې پر بل ترلی

قدر د کار نه شته د خدمتگار نه شته

مونږ ته د زیار په خوله يو پوتی عار نه شته

خه د خواری په طرف
دا زادی په طرف

دا جگ سرونه گوره کوزگر نگونه گوره
کږه وږه لاره ده خپل قدمونه گوره
خویه په بره بره

ان د پامیر تر سره
دا هیبته سناکه لاره ډکه له خوف او ډاره
مونږ ته راپېښه ده دا خورامشکله چاره
زړه تېسنگول دي پکار

پورته ختل دي پکار
شهوواران پراته دي ښه ښه ځوانان پراته دي
سپینې ښوښدلي دلته پهلوانان پراته دي

بښې همتی وهلي

دي مایوسی وهلي

په پورته تلل ښایي اوچت ختل ښایي
دغه وطن دی زموږ ور رسېدل ښایي
د ازادی مېنه ده

د خوشالی مېنه ده

دا د گلونو څمکه د نعمتونو څمکه
ډکه له شاتو شودو د جنتونو څمکه

دا د دېوانو وطن!

د بيا پېريانو وطن!

جگ له جهانه دلې کوز له اسمانه دلې

ارام به اوسو پکښې بې له سودانه دلې

ای گوډه خره زما!

د زرگي سره زما!

په تابه بارنه وي ما ته به عار نه وي

راته زخمي شابه دې د سترگو خار نه وي

ای گوډه خره زما

د زرگي سره زما

ژوند به پخپله کوو گيله به ځله کوو

چې ځان ته کار وکوو خوراک به هله کوو

ځای به د خپلې سينې دغه چمن راکې

اخر به سپينې واورې راته کفن راکې

کابل ۱۵ د حمل ۱۳۳۹

نه شته دی دلبر

نه شته دی دلبر چري تل گرځمه زحمت سره

يو دبل دوستي د عالم وينم په دولت سره

مينه عاشقي له منځه لاړه رسوايي شوله

نه کړي افتخار زلمي د قوم په خدمت سره

هومره زما مينه په رخسار د جانان زياته شي

خومره چې زاهدپه ارمان وينم دجنت سره

ومي کړي خبرې د ايمان و مسلمان لره

وي کاته وماته رانه جگگ شو په نفرت سره

نه شته دی شاعرچې په احوال د پښتون وژاري

کاشکې چې مې نه لېدای خپل قام په دې حالت سره

کوزه پښتونخوا په خپلو وينو کښې غرقابه ده!

ژوند په برپښتون کښې د خادم دی له حسرت سره

کابل ۲۷ د قوس ۱۳۳۳

*

*

*

*

*

لوړ غرونه او لوړ فکرونه

حیران یم چې انسان ولې حیوان شولو خاونده!
 بې خونده بې مزی ولې جهان شولو خاونده!
 رڼا یې دا جهان کړو خویاره دده وجدان شو
 په کومه کنده سر دغه انسان شولو خاونده!
 د ګلو منځکښې ناست دی په مانی کښې د مرمرو
 افسوس دی چې د مینې کور یې وران شولو خاونده!
 یرغل دی په خوارانو چېرته ځای د ژړا نه شته
 ویده په توره شپه کې پاسبان شولو خاونده!
 پرواز کړي په فضا کښې د ګنگې په وزرونو
 نظریې په ناولو د پېران شولو خاونده!
 سودا د مینې نه شته تجارت دی هلې د لې
 حرم او میخانه کښې هسې شان شولو خاونده!
 حکمت د چل فریب هومره اوچت لارو دنیا کښې
 قیامت په مخ د ځمکې دا زمان شولو خاونده!
 لذت د نفس ونس شو سعادت په دغه عصر
 ادم دومره منحظ لکه شیطان شولو خاونده!
 قران یې دی په لاس کښې وار خطا ګوري هر خواته

شکمن په خپله لازمه مسلمان شولو خاونده !
 تياره په رڼا باندې مسالطه هره خوا شوه
 يا عکس د شفق دې پکښې ډوبه پښتونخوا شوه
 چې شپه په تېرېدو شي نو صبا پسې رادرومي
 ظلمت چې انتباه شي نو رڼا پسې رادرومي
 هېڅ څيز په دې جهان کښې تر ابده نه پاتېږي
 نویت چې ژړا تېر کا نو خندا پسې رادرومي
 ځلاله ښکېه راغله ورو ورو ډوبه شوه مغرب کښې
 تور تم به همېش نه وي بيا ځلا پسې رادرومي
 په وچ ډاگه نو بيا اوبه رادرومي پسې رادرومي
 په خوږ چې اوبه تېر شي نو بيا پسې رادرومي
 ميرانه باوري غږ - نه نوي رنگ ظهور کا
 نهضت د پتو حور او دغې رڼا پسې رادرومي
 جنبش دې حرکت دې په مغزو د پښتنو کښې
 څه نوي فلسفه کمال ته رسي لوړو غرو کښې

غزل

زړه مې بېشانه ناکرار دی څنگه وکم؟
 د تورو زلفو توره دار دی څنگه وکم؟
 یو پلو اوږد عاشقی دی سوزمه پری
 بل خو پښتواو تنګ و عار دی څنگه وکم؟
 لکه پاره ستا ښکلوو ته زړه مې پي
 مخ دې لمبه دی سورانگار دی څنگه وکم؟
 زه عندلیب یمه د گلو سودا لرمه
 هلته د گل په خوا کښې خار دی څنگه وکم؟
 سپینه خولگی دې خزانه ده سوالگر دې یمه
 خو سور په زوان یې پېره دار دی څنگه وکم؟
 هلته اشنا مې بېگانه شو پروانه کوي
 دلته خفه رانه ریار دی څنگه وکم؟
 داباسیند په غاړه ناست یم له تندي مر مه
 وایي "خادم" نصیب مې خوار دی څنگه وکم؟

د شاعرويره

ای د غیرت او همتونو ځمکې! ای د تاریخ د عظمتونو ځمکې!
 ای د رڼا او د تنویر وطنه ای د اخلاقو د تعمیر وطنه
 ای د ایشار او د نېکۍ وطنه د صداقت او د پاکۍ وطنه
 د نهضتو د هجرتونو ځمکې! د لوړو لوړو بیرغونو ځمکې
 ای د فطرت د نندارو وطنه ای د ادم د شاهکارو وطنه
 د ابتکار او د قوت څښتنه!

ای د بشکلا او شجاعت څښتنه!

د عقابانو په جاگیر مې قسم په لوړه څوکه د پیامیر مې قسم
 ستا په شېبر او په خیبر مې دې وي بیا په کسی او په سپین غرمې دې وي
 په پټه خوله ستا د جیحون مې قسم په ارزوگانو د ژوندون مې قسم!
 د اباسیند په گډېدې مې دې وي د سپینو واورو په خندامې دې وي
 د هریرود او د هېلمند په چپو د لویو غرو په هیټناکو درو
 په تا عاشق یمه دلداره زما شیرین له موره اوله پلاره زما

ستا په عظمت باندې ویسالمه

خوزره کښې لېشاني سودا لرمه

په زړه کښې وېره د خپل سر نه لرم د چاله تورې او خنجر نه لرم
 نه چې اقدام به څوک په ماو کوي يابه يې په مېنه د بابا وکوي
 گوندې ازاد پښتونستان به نه شي تر سره دغه لوی ارمان به نه شي
 يا به مانی او سرکونه نه وي او يا به ښکلي محلونه نه وي
 يا به سواد په پښتنو کښې نه وي يا به په ژبه د پښتو کښې نه وي
 رقص سرود او مشغولابه نه وي جلوي د حسن او ښکلا به نه وي
 علم ادب او مدرسه به نه وي شعر حکمت او فلسفه به نه وي

دغه اسانې دي اسانې به شي

خو چارې نورې دي چې وړانې به شي

په پښتنو کښې هسې چارې وینم زړه مې بوگنېږي چې دا لارې وینم
 مشق د درواغو، خوشامندې کوي شرم يې نشي چې دا شنډې کوي
 قصې پرېږدي د پیسو پسې ځي څوک دکلدارو د لوتو پسې ځي
 بې ننگي وگوره چې سوال کوي څوک د خپل پلار سره لاجال کوي
 قام اندې اندې په میدان کښې دی زلمی پښتون په غم د خان کښې دی
 ځوانان چرگوري دي دانې ټولوي سپين ږيري خان ته خزانې ټولوي
 چې حال ته گورمه په ډار کښې شم خدای پوسرگومه په خپل کار کښې شم
 وایم چې دغسې وي حال زمونږ گوره چې څه به وي مال زمونږ

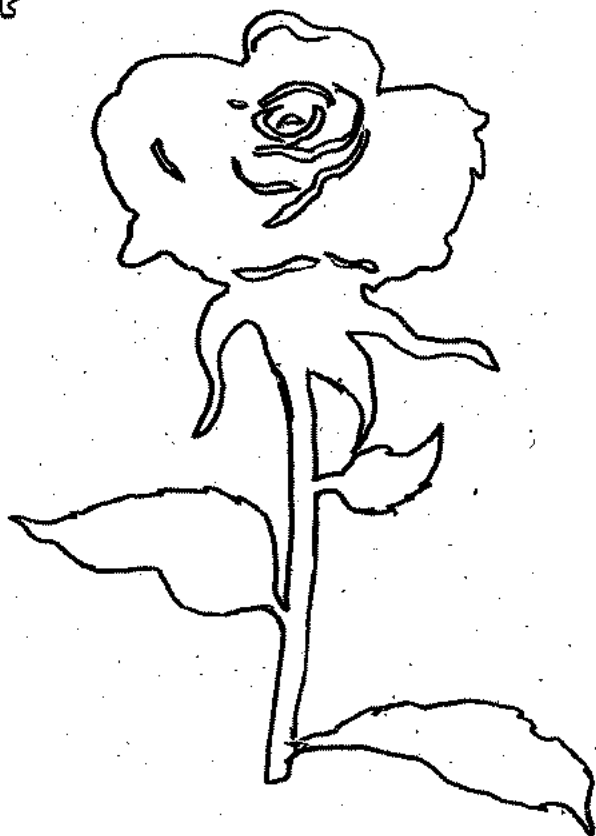
چرې پخپله مړ افغان نه شي

خوشحال په مونږه د ښمنان نه شي

قام به ژوندی وي ساه به نه وي پکښې ساه به په خوله وي آه به نه وي پکښې
زړه خو به وي خو حرارت به نه وي سر فروشي په ملیت به نه وي
پښتو به وي پکښې معنی به نه وي خبرې ډېرې خوربتیا به نه وي
ځوانان به درومي په خوندونو پسې نجونې به ځي په فیشتونو پسې

لري له مونږه دغه شان دي وي!
په شهادت سره افغان دي وي!

کابل ۸ د حمل ۱۳۳۹

یو نظر کره په ما

په هجران کښې دې شومه ستومانه
 یو نظر کره په ما گل خویانه
 دا ستاغم له غمونو ازاد کړم په مثال یې مجنون یا فرهاد کړم
 خبرنه یمه زه له خپل ځانه
 یو نظر کره په ما گل خویانه
 عاشقي خپله درد هم دوا ده پټ په هغو چې وایي سودا ده
 بې له عشقه دنیا ده افسانه
 یو نظر کره په ما گل خویانه
 تیاره شپه ده امید د سحر کړم لاره نه شته هرخوا چې نظر کړم
 رابښکاره کره رخسار دې روښانه
 لږ نظر کره په ما گل خویانه
 نه شاعر نه صوفي نه ملا شته نه پښتون نه هغه پښتونخوا شته
 ساقي ډکه پیاله کره مستانه
 یو نظر کره په ما گل خویانه
 دېرافسوس مې افغانه په تاشي ستا په حال او احوال مې ژړاشي
 بوي د وینو څي ستا له بوستانه
 یو نظر کره په ما گل خویانه
 شاعري د خادم زرگري ده دې نغمه کښې ژړا دېري ده
 یاشوي حوري بیرون له جنازه
 یو نظر کره په ما گل خویانه

شاعر او قوم

هر ملت چي شاعرنه لري نادر دی
خو شاعر چي قوم نه لري نو خوار دی

په خپل سرب په څوک عالي مرام سر نه گا
چي روان د قام په سر کښي شي سردار دی

چي په لاس کښي يې د قوم سر مایه ده
نو شاعر که وي غريب هم دنيا دار دی

چي په نظم سره درومي نو ملت شي
خو بي نظمه که کاروان وي هم بي کار دی

د شاعر مصـرـي دارو دهغه قام دي
چي ورک شوی ترې نه ذوق د ابتکار دی

د حکمت گولۍ ته پوښ د شعر ورکړه
ای د قام طبيعـه قوم دي بيمار دی

چي ټوټي ټوټي ملت سره پيوند کا
دا ځان دم د هغو خلکو خدمتگار دی

چې دارو پکښې د قسام دخوږو نه وي
تف په داسې شاعري او په هنر شه

په دې غم خپلې قوم کښې یو ته نه
د جهاد قلم په لاس کړه رابهر شه

که دیننه دي لکه تور غرونه په مخکښې
ستا بلاد دغو تورو غرو په سر شه

د خیبر غونډې غلیم ته لاز ورنگرې
لکه سد د سلیمان او د سپین غر شه

پښتونخوا دې غوږ قلم ته دی نیولی
نورې ټولې اسرې خاورې شوې خبر شه

د ملت د زړه پرهار لکه مالګو دک دی
ته پخپله ستنه تار د دې پرهر شه

ای شاعره معجزه درلیره بنایي
فکر پر پوځ ژبه پخه درلیره بنایي

د خوږانو صفتونو ته راتنه څه کړي
که پښتون يې خو هغوی هم پښتني دي

د سپين مخ او سپينو لېچو غم کښي گيره
د حيات او بيه ظلمه اتو کښي پرته دي

د فراق او د وصال خبرې پرې پرېده
دا خبرې هم ورې دي هم زړې دي

څه پيغام د آمو يوسه اباسپند ته
په زړه شوې مې لرغونې افسانې دي

د پښتو او پښتني دنيا سندرې
که خوږې دي خوله هر څه ته خوږې دي

پښتني پېغلې زلمي په دې خبر کړه
د ملت د بڼا ستني نن کړې دي

ای شاعر د ملت سندرې وايي
پښتونخوا د عظمت سندرې وايي

کابل - ۲۵ حوت ۱۳۳۹

*

*

*

*

*

څه شوه يارانۀه

څه شوه يارانۀه هغه ژوندون څه شو؟
 عشق د ليلالا او د مجنون څه شو؟
 سرخوډې پيدا شو دا د عشق لـره
 لار چي په دولت پسې قارون څه شو؟
 مست چي پرې زمري د لوړو غرونو وو
 شور د اباسيند او د جيحون څه شو؟
 جگ شۀ فتح خانۀه په رايبا پسې
 زور دې د بـرېڅو د شـبـخون څه شو؟
 لاس کـښې يـې برېښنا او تندرونۀه وو
 اوس د پښتونخوا هغه پښتون څه شو؟
 رايۀه شـي دوره د پښتنو الـي بـيا
 مۀه وايۀه خادمۀه دا مضمون څه شو؟

کابل ۲۴ د قوس ۱۳۳۴

*

*

*

*

*

سم به نه شي

څو ګ چې په مينه گرفتار نه شي سم به نه شي
 بندي چې د زلفو په زمار نشي سم به نه شي
 مريض د عشق لره ګولۍ د قوت مه ورکوي
 پير د هغمان ويل چې خوار نشي سم به نه شي
 د کړو زلفو مار خورلي بل علاج نه لري
 چې سور پېژوان يې هوده دار نه شي سم به نه شي
 دلته مجلس دی درندانو خود غرض څه کوي
 څو چې همدغلته سنگسار نه شي سم به نه شي
 کوږ د دنيا له تاود ميني محبت دی پکار
 تود چې د ميني په انگار نه شي سم به نه شي
 په ژبه نرم په زړه سخت دی رقيب و پېژني
 چې رايه کاره يې ټول اسرار نه شي سم به نه شي
 غرض او مينه په يوزره کښې ځانېدلی نه شي
 څو ګ چې "خادم" غوندي سرشار نه شي سم به نه شي

کابل ۱۳۳۵

*

*

*

*

*

*

لارې قافلې

په وطن ژارمه زه . په وطن ژارمه زه !
سردې راپورته كړه افغانه لارې قافلې واړه لتانه
ستا مليت څه شولو قومې غيړت څه شولو
پښتو دې مه پريږده نادانه لارې قافلې واړه لتانه
اول وي ځان په جهان اوس شوې خزان په جهان
لږ وشرمېږه له خپل ځانه لارې قافلې واړه لتانه
ای د هرات پښتونه ای د سوات پښتونه
په مونږه گران بلوچستانه لارې قافلې واړه لتانه
خلک کارونه كوي پښتون خوبونه كوي
د "خادم" زړه چوي له خفگانه لارې قافلې واړه لتانه

کابل میوند واک - خادم مېنه

۱۳۳۳ -

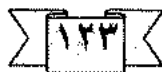
خوانان راتولوم

خرابې ميځانې لره مسستان راتولوم
 د مينې کاروبار ته عاشقان راتولوم
 حجرې د پښتنو شوي گډې وډې پښتونخوا کښې
 کوڅه په کوڅه گرځمه خوانان راتولوم
 تاخچې نه رالوېدلې پانې پانې په محراب کښې
 د زړه په شواخون سره قرآن راتولوم
 پښتو مسلمانې له منځه تللې پښتنو نه!
 څولسۍ ورم هديروله شهيدان راتولوم
 غوري په لوړو غرو کښې لودي گورمه ملتان کښې
 عسکر په بنگاله کښې د شيرخان راتولوم
 پرې ايښې شعر بيا شموله وده راغللې خادمه
 ورځم مشاعرې ته رفيقان راتولوم
 کابل ميزان ۱۳۳۳

د پامير د لوړې څوکې نه

چې مې قام سره يو ځای شي ماته دغه متاع را کړه
 څه که زه يې په قيمت کښې ترمې ترمې لکه گل شم
 د وطن بني مې سمسور کړه د ارزو په سرو گلانو
 پروا نه شته که په خاورو لکه تخم وشيندل شم
 څومره څومره زماني شوې په گناه د حق غوښتلو
 په ناحقه له باطله په دې حق باندې کږل شم
 تيع په سرب په رابهر شم زه پوهېږمه پښتون يم
 د دانې غوندي په زوره که په ځمکه ومنل شم
 د پښتون د بهار زېږی که په خاورو مې څوک وکا
 سره گلونه شنه څومېک به د غاټولو د غنډل شم
 د تهذيب معلم زه وم چې مې وښودو جهان ته
 اوس دا زه په ټول جهان کې بې تهذيبه وښودل شم
 انالحق به مې د وينو هر يو څاڅکی ندا وکا
 که سل ځله د منصور غوندي په دار وځړل شم
 اباسيند په غاړه ناست وم په مستې يې راته ووي
 زه به ځمه ځمه ځمه که هر ځونې و تړل شم
 د پامير له لوړې څوکې نه مې سترگې جهان څاري
 سپين سحر دی راختملی له مشرقه لارې لارې

د قوم تباهي

چې هلاک د کوم یو قوم چه څه وخت راشي
د دولت او قوت خلک یې گمراه شي
د گناه فسق وفجور شرم ترې وړک شي
نود دوی په شامیت ټول قوم تباها شي

د لیډر پېژندنه

بې له عقله بې له علمه بې منطقه
هېڅ یوکس دچا رهبرنه شي کېدلای
بې جراته بې خدمته بې اخلاصه
بې همت سړی لیډر نه شي کېد لای

۸ عقرب ۱۳۴۶

اجمل ته

ما پېژندلې په پښتو باندې اجمله وروره په نغمو باندې
 مسحور په چغه د غیرت دې شرمه په افغاني ننګ و همت دې و مه
 دا دې لابلې څه نعره وکړله له پښتوالۍ دې توبه وکړله

د غیرت چغه

زه دې مین شوم د غیرت په چغه نه وم خبرله حقیقت په ځنې
 چې څوک پښتو او پښتانه نه مني نو څه هیله کړي له ملته ځنې

۲۸ د جدی ۱۳۴۶

✱ ✱ ✱

هر څوک د ځان پسې جهان پېژني په ژوندانه کې سود او زیان پېژني
 دا څه بلا شوه په پښتون نازله چې نه خپل ځان او نه جهان پېژني

۲ د عقرب ۱۳۴۷

چې ته راځې

"مشاعره"

نسیم راوړلو زېری د مزی چې ته راځې
 خپرې شوې په گلشن کښې اوازې چې ته راځې
 نسیم بلبل خبر کړلو پخپله خوږه ژبه
 هر خواته کړلې جگې انگازې چې ته راځې
 سوسن دې لاره ساتي، د نرگس پیاله په لاس ده
 غوټیو په مخ پورې کړې غازې چې ته راځې
 په لارو کښې ولاړ دي زړه بایلو دي په اسره کښې
 چې کله به په دې لاره راځې چې ته راځې
 دوه سترگې شوې څلور د امیدواړود دیدن دي
 راوځې به له کومې دروازې چې ته راځې
 څوک مړه څوک به ژوندي شي د محشر ورځ به بریاشي
 د ځینو به شي پورته جنازې چې ته راځې
 پېرزوینې چې په ښکلیو د گلشن ستا دیدن نه دی
 شي زړونه د هغو به ترازې چې ته راځې
 سل وارې دې خادم سره وعدې دغسې کړي
 خوشنې به یې په قبر وي خازې چې ته راځې

سیاست څه دی؟

لاندور سیاست څه دی سیاست خو همدغه دی
د قام وطن د پاره چې سړی څه له په کار شي
تذخیر او پس انداز د گونگتانسو هم ښه زده دی
خو فرق یې د انسان سره په پاک او په مردار شي
دروغو ته حاجت په ژوند کښې هېڅ نه لیده کېږي
پخپله به دا دروغ وي که سړی ورته ناچار شي
څه حصر پکښې نه شته سیاست خو مصلحت دی
افسوس دی چې بې فکره څوک په فکر استوار شي
د قام نه چې بهر وي که په قام کښې وي خامه
په مثل دماهي دی چې په بحر کښې مردار شي
له دښه بده پېښه به لڅه وي په ژوندون کښې
خدمت د قام وطن کښې که څوک بل ته انتظار شي
یا ليار به وي غلطه یا نیست به سهې نه وي
د حق په پیروی کښې که حایل وېره او ډار شي

هېڅ لاره په ژوندون کښې چرې نه شته بې خطره
 ترڅه خپله خواږه په پل نظر او اعتبار شي
 دوزخ جنت کېدې شي که ايمان سره عمل وي
 جنت ورتنه دوزخ شي چې د بل په اختيار شي
 حيران شم چې کوم ځوان له اقتصاده شکايت کا
 چې لاس څوک خوځوي باور مې نه شي چې بې کار شي
 مخلوق په عقیده فکرو مرام سره يو کېږي
 وحدت چې پکښې راشي لوي ولس په يوه لار شي
 بهاد هريو څيز د انسان خپله اعتنا ده
 ټولنې ته قيمت : دده د نفعې په مقدار شي
 تميزد خيرو شرهله وره کېږي په ملت کېږي
 چې واگې د کولتوري د پردو په اختيار شي
 زلميه وطن خلاص کړه له فتنې د استعمار
 نوهله به آرام شي قام وطن به دې په کار شي
 ژوندون لکه درياب دی مرغله ده دا يوه ده
 "د قام وطن دپاره چې سړی څه له پکار شي"
 ۲۵ د سنبلې ۱۳۴۷

زه او ورور مې

چې په ورور باندې ژپل مې اوس پخپله د ژړا شوم
راشئ وگورئ و ماته د عالمود خندا شوم

مرگيه

مرگيه خوښ يمۀ لتا چې خاطرې هېرې
د زړه خوړونکو آرزوگانو سلسلې هېرې
نه چې مېلمه شې مشکلات له سړي کله کوي
خوږې ترخې تللې راتلونکې مرحلې هېرې

*

*

*

شاعر او دولتمن

زما و فکر ته په فکر کې دی وایي دا شعرو څکرو فکر نشو څه
 زه هم وده و ته هین پاتې يم وایم چې مال و جناه و بکړ شو څه
 ده خو د تیر و مانی جوړه کړله ځان یې محکوم خپله په بند کړلو
 خو دې سپاده زرګي مې ماته په یاد د ازادۍ او خدمت خوند کړلو
 دی ازادۍ ته حماقت وایي چال او فریب ته لیاقت وایي
 ده و ته فضل و هنر توکي ایسي مال و چوکۍ ته فضیلت وایي
 ما د خدمت ورتنه تقریر وکړلو دی په بریتونو کې مسکې غوندي
 چې خپل موټر او خپل چاکر ته شو څیر خدای یو بیا ماته لږ چرګی غوندي

کابل - ۷ د جوزا - ۱۳۴۸

غزل

ديوه د زړه مې په سلگو شوه ته به کله راځي
 د ارزو شپه په تېرېدو شوه ته به کله راځي
 ما ټوله شپه ستا په ارزو باندې سپوږمۍ ته کتل
 لاړه اوس مخ په ډوبېدو شوه ته به کله راځي
 د زړه په سر مې درته وکرل گلان د مينې
 اوس مې باغچه په توئيدو شوه ته به کله راځي
 چې دا وروستی هيله هم نورو غوندي خاورې شوله
 ارزو له پاسه په سلگو شوه ته به کله راځي
 اې د افغان د خوشالۍ او سعادت ساعته
 ساه د ولس مو په سکيندو شوه ته به کله راځي

۱۵ د دلوۍ ۱۳۴۷

*

*

*

ملي انقلاب

سل څله تېر شو عسکري انقلاب اوس دی راغلی کولتوري انقلاب
د پښتونخوا په بدقسمته ځمکه چرې ونه شولو ملي انقلاب

* * *

څله ناکام شي هر ملي انقلاب ؟ همېش په ټاکوي پردي انقلاب
پښتونه وینېن شه د فطرت په اواز چې درنه غواړي پښتني انقلاب

* * *

چې په ژوندون کې انقلاب نه وي د نهضتونو پیچ و ټاب نه وي
ژوندی یې مه بوله په مړو دی حساب په کوم ملت کې چې شېب نه وي

* * *

اغیار پرسته ای خود کش پښتونه د اباسیند او هندوکش پښتونه
څومره بدلون درکې پر دو راوستی خالي کالبوته له ساه تش پښتونه

* * *

ځان کړه خبر له هر حسابه څنې نوې رڼا نوې کتابه څنې
علم و هنر دې بیهوده گڼمه که وې خالي له انقلابه څنې

د انقلاب خبرې

دېرې مو وکړې د کتاب خبرې
هغه نه ما او نه د تا غوندې وي
لېرې به واورو د حساب خبرې
چې څوک کوي د انقلاب خبرې

* * *

چې تحول په ځان کې نه شي کولای
چې اجتهاديې په فطرت کې نه وي
د انقلاب خبرې څله کوي؟
تش د کتاب خبرې څله کوي؟

* * *

مونږ ته تقرير د انقلاب کوي
کله دی تر لې د تقليد په رسي
په ده پخپله انقلاب شوی
غافل د ځان له احتساب شوی

* * *

څوک چې ځان نه پېژني څه غواړي
مخ دې ملت پلو ته وگرځوي
په پتو سترگو بد که ښه غواړي
که دانه کېږي نور دې نه غواړي

* * *

در چمن

بفصل گل بشدم صبح تا چمن بیرون که تازدل کنم آن عقده کهن بیرون
 زمین بمثل فلک طیلان سبز میان آن شده گلهای سیمینتن بیرون
 نسیم صبح نوید بهار عمر آرد بسوی من چو شود از گل سمن بیرون
 شگفته است چومن غنچه امید چمن تو گویی زوشده ناگفته این سخن بیرون
 بهار تازگی زندگی رسید آخر چوشاه عدل شد از جنت عدن بیرون

ز اعتدال هوا گلشن و بهار اید

ز لطف و مهر چنین نکته صد هزار اید

ضیای شمس زرخ ابر تیره فام زدود به رنگ سبز چمن تا پیش طلا افزود
 زیرگ بید تنگ نور بر زمین افتاد درین زمردی ذریفت عکس بلبل بود
 شدم بسوی خیابان خمار عیش بسر بدست تیغ یکی صورتش من بشود
 گیاه سبز که باشاه گل نیازی داشت زیخ کدو بر انداخت گفتش ای بی سود

نه خادم هستی و نی خود تو دلریا هستی

تهی زمعنی خود قابل فنا هستی

کابل ۵ - ۱ - ۱۳۱۵

د افغان بدلون

که څوک مې مرکري مرکولاي مې شي
خو پښتونخوا څوک وره کولای نه شي
زه به له قنبره دا نغره وکړم
چې پښتون قام دی بدليدلای نه شي

۵ دلو ۱۳۴۶

خادم او حمزه

د یوه مې د سخن قیام السدنه بله کړې
د ذهن تصفیه امیر حمزه کړې زما
خادم د سیاست لاره راوښوده په علم
حمزه د دین د لارې تربیه کړې زما

محمد عمر سیماب شینواری

د لواړگي

لایې هم نه مني

اسمان ته سیڅي مې زیځي کړي لایې هم نه مني
ورته ښکاره مې معجزې کړې لایې هم نه مني
تسوره تیاره وه لاره ډکه له خطر څنې وه
مایې تر مخ بلې ډیوې کړې لایې هم نه مني
په گړنگونو باندې سرو وړلوېدلو پکښې
مایې راتینکې دواړه پښې کړې لایې هم نه مني
د دښمنانو په خوله کاندې چې څه کاندې همېش
د دښمن چرې ورته تهرې کړې لایې هم نه مني
په وړانه مېنه د پښتو مې بڼ وډان کړو هسې
چې بلبلاوې پرې نارې کړې لایې هم نه مني
نوي ژوندون ته نوې لار نوې رڼاوه په کار
ما پکښې ډېرې شپې رڼې کړې لایې هم نه مني
دښمن یې راوستلو کورته نو حیران شو ورته
زه وم چې سترگې مې پرې سرې کړې لایې هم نه مني
چې یې تکل چېرته د سراو هم د مال کېدلو
مایې په سر باندې پهرې کړې لایې هم نه مني
هر څه مې پرېښوده وده ته د پښتو په عوض
په ټینگه لوړه یې وعده کړې لایې هم نه مني
خان مې "خادم" کړ خپله تیر شومه له ټولو گټو
دده تر لاس مې خزانې کړې لایې هم نه مني

د عمر شپې

دېرې شپې د عمر تېرې شوې تېرېږي
په تېر عمر مې زړه گوتی تل خورېږي
ما د قام خدمت ونکړه ای افسوس دی
په هغه نبوغ چې خاورې ایرې کېږي

حکومت زه د مرغۍ غونډې بندي کړم
خو پخپله دی بندي د بل په لاس دی
يو بندي بل بندي څنگه خلاصوی شي
ای افغانه دا کلام مې په اخلاص دی

۲ د جدی ۱۳۴۷

خوار افغان

زه افغان یمه افغان یعنې پښتون یم
د جفا د زمانې نه جگر خون یم
قافلي د ملتونو لارې وړاندې
زه لا پاتې په خپل خای خوار و زیون یم

اولاد ته

که پښتو، پښتون مو پرېښودو زازاده
 په قيامت به زما لاس ستاسو گريوان وي
 مونږ ته پاتې له نيکونو نه جهاد دي
 تل قومونه په جهاد باندې ودانوي

* * *

کورنۍ دي د خادم "خدمت" شعار کړي
 په مقام د ټول افغان دي هريو کار کړي
 له زحمت او له تکليفه دي ډار نه شي
 هر عمل دي په اخلاص او په ايشار کړي

۲ د جدی ۱۳۴۷

* * *

د پښتون اصل او نسب

پښتون په اصل کې ټول غلجی دی
 له غره پیدا دی دغه یې خای دی
 د "پښت" له پښته راټوکېدلی
 که خوځه ځاک دی او که کاسی دی

۱۶ د دلوۍ ۱۳۴۷

محشر

ناکرار زړه مې انقلاب غواړي
تسوي زړه نوی کتاب غواړي
د استعمار دنیا چې ګډه کاندې
داسې محشر داسې حساب غواړي

بې له پښتونۍ جهان دې نه وي
دا خړه ځمکه آسمان دې نه وي
چې پکښې خواروي دا ساهو قوم
هسې زمان او مکران دې نه وي

۱۶ د دلوۍ ۱۳۴۷

نوی جهان

(۱)

په بړمک خالد بایاد خدای رحمت شه

د کسرو د قبر خاورو ته سلام دی

دوی د خاورې او وطن په پاڅه مینه

خوازادې کړ وطن د غیر له لاسه

په مرکز د خلافت کې بړمکیانو:

هم په غور هم په ملتان کې پښتانه وو

تر دامنځ سبکتگین بیرغ اوچت کړ

محمود داسې ناکړ دې په پښتون وکړې

د غزني سیاست واړه لباسي و

فردوسي غوندې حکیم یې درپه درکړ

شهزادگان د غور یې مړه کړه په ناحقه

چې تائید یې په همت خراساني کړ

چې سر لوړی یې خپل قوم افغاني کړ

سر او مال او اولاد واړه قرباني کړ

لوړ بیرغ یې په اخلاص مسلماني کړ

په مشرق کې دا خدمت شنسباني کړ

چې خدمت یې و اسلام ته ایماني کړ

چې اعلان پر خلاف د ساماني کړ

چې هم غور او هم ملتان یې تاواني کړ

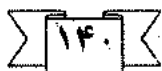
په دې کار یې خان بدنام جاوداني کړ

هم یې مات د غور پیمان په ناداني کړ

خپل فریب یې د خپلو پری اعلاني کړ

دریسا خادر چې رنگ یې د ادب و

په غزني باندې خپور شوی دا غضب و

(۲)

په غزني کې خور و خواب او عياشي وه

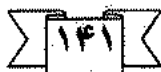
عشق بازي سازو سرود او مينوشي وه

د دربار حمد و ثنایي شاعري وه	غلامان وینځي رقصونه محفلونه
د استعباد مال و منال او خونخواري وه	د اسلام له سپین بیرغه مراد دلته
د قران ژبه مغلوبه په فارسي وه	د مرکز د خلافت اطاعت نه و
پسې لمسه هم په هند هم په غزني وه	د افغان د اخلاقي حکومتونو
له غوري او له لودي يې تربگني وه	ابوالفتح محمد يې شهيدان کړل
د پښتون سره خپلوي يې لباسي وه	د پښتو مخه يې بنده کړه په ظلم
کناره له دربار کړې سنا يې وه	استشار يې د ادب پر فردوسي کړې
چې رد کړې د دربار يې غلامي وه	تل به پټ و بوعلی له غزنوي نه
خو پښتون علاوالدين کړې مردی وه	فردوسي ورنه کسات په قلم وکښ

د زړه تاو يې د غزني په لمبو سور کړ

تر دې پس يې په ډيلي کې څلی جوړ کړ

* * *

(۳)

تشی وینې غوري نه دي بهوولي منارونه د اسلام یې درولي

د گپتا د خاندان عبادت گاه هم داسې نورې غوري ټولې دي ساتلي!
نه یې هسې چور چپاو دی چرې کړی نه ددوی په وخت شراب دي چا خوړلي
فحاشي او نور کارونه چې حرام وو دوی همداسې په همدې شان وو منلي
د غوریانو د لودیانو دربارونه هېڅ لیکوال په بدعمل نه دي بنودلي
خو افسوس چې له پښتوڅنې غافل وو نور یې ټول واړه کارونه وو ښاغلي
د عمل پښتو پکښې وه خو د ژبې په باب دوی کارونه ونکړه ستایلي
ولي بیا هم په بهلول باندې رحمت شه چې اخلاق د پښتنو یې ووساتلي
چې نوبت شیر شاه ته راغی نو قلم مې له خوښه رحمتونه په ده نولي
دېر افسوس دی چې د برق په شانې تېر شو داسې ستوري کله کله دي ختلي
بیا لاهم جلال الدین غلجی پښتون و دربار یانو ته یې داسې وو ويلي:
په دربار کې د پښتو خبرې ښايي بې پښتو یې له درباره وو شړلي

خانجهان په پښتو ژبه ځان قربان کړ

خو تاریخ د پښتو یې زر افشان کړ

(۴)

په روښان د مليت دوره رادرومي

د شعور او حرارت دوره رادرومي

سل وشل کاله جهاد په پښتو کاندې بيا ورو، ورو د حریت دوره را درومي
خوشال خان له تېر تاریخه عبرت اخلي د مغول نه د نفرت دوره رادرومي
د خوشال له قلم مېنك غښراوري په افغان کې د نهضت دوره را درومي
چې رحمان بابا قلم په گوټو اخلي په پښتو د عذوبت دوره را درومي
فارسي وان ورته خیران گوته په خوله شي په ادب کې د قدرت دوره را درومي
د روښان خوشحال مکتب بل رنگ قبول کا په رحمان د برکت دوره رادرومي
د سپن او کرلې په هر یو فرد کې وینه خغلي د غیرت دوره را درومي
د خیبر نه ښکته پورته پښتونخوا کې د افغان د سعادت دوره را درومي
د شاعر او دلپېز په کوششونو د پښتون د حکومت دوره رادرومي
چې مې نوم د میرویس خان جاري په خولې شي

له ادبه مې بدن خولې، خولې شي

(۵)

میرویس خه و د پښتون د ژوند پیام و

ټول ساز شوی له پښتو او له اسلام و

په نامه یې زما روح و تن فدا شه دی فدا د پښتانه له ننگ نام و

ټول غیرت و ټول تدبیر و ټول همت و دی پښتون و او پوره کې یې خپل قام و

پښتون ننگ و ناموس و په خطر کې قام راټول یې په حجره صبا ماښام و

میرویس د زړه تنور په غرغروو خوپه خوله یې د فرصت او وخت کلام و

ایران او د مغول دواړو تر منځه راگیر شوی په دوه لومو کې د دام و

واړو و اخستو کسات له دې مظلومه نه خه رحم و په چا کې نه اسلام و

پښتون نجات مشکله معضله وه دوه قومونو تقسیم کړی و غلام و

پښتون په پاکو وینو پښتونخوا کې هر میدان لکه شفق د صبح و شام و

وریل پلوتنه تللی و د عصر د پښتون نه گرځېدلی ساقی جام و

دا دومره مایوسی او بې کسی کې ټینگ ولاړ میرویس د عزم په مقام و

په تدبیر سره یې الله اکبر کړ

خدای غیور دی په گرگن یې مظفر کړ

(۶)

په داهسي لوی تېر د پښتنو کې!

په رښتیا یو ته پښتون وي میرویس خان

د غیرت تله درنه دې تر هر چا وه	د تدبیر نه دې خالي نه وه مېړانه
د پښتو او پښتنوالي نمونه وي	فضیلت دې و موندلی له سېحانه
خزانۀ د پښتنو د ټول تاریخ وي	ته پخپله صحیفه وي له آسمانه
افغانیزم ملیت له تانۀ پاتې	یو سبق دې عالي لویه سلطانه
د شاهي تاج دې په سر کې لو پښتون ته	ځان دې مشر د جرګې کړو نمایانه
په پښتو پښتنولي دې ملت ساز کړي	لوی قائده لوی زهیر لوی افغانه
ستا د خړ خادر له لویه برکته	دښمن بایلوده صحنه تراصفهانه
څنگه هر به شاه اشرف او شاه محمود کړي	څو چې وي د پښتنو خونه ودانه
ابدالي سره سلوک یې دورورۍ کړي	که هر څو یې کندهار کې لوستومانه

افغان ستا په نامه ویاري تر دې دمه!

د افغان د ازادۍ بابا ادمه!

* * *

(۷)

د پښتون د کور د یوې شوې تې تې!

خدایه دلسته مان یگر او که سحر دی؟

نمر به ولوېږي تیاره به لاشي ډېره که دا خړه پړه زېږی د کوم نمر دی؟
 منزل ډېر دی د پښتون سترې کاروان ته او که دا چې ښکاري مخکښې دغه غر دی؟
 د پښتون دا بده ورځ به لږه ښه شي که صبا موله دې ورځې لایتر دی؟
 ناسور شوی پر هارونه به مور و غ شي او که نه همدغه ټول رامقرر دی؟
 بل یو ور به چیرته بیرته شي پښتون ته او که مخکښې ترلی هر یو ور دی؟
 پښتونخوا ادې به ټولې نجونې زوکړي که په گېډه کې یې پاتې کوم یو نر دی؟
 کوم د خیر ساعت مو شته چیرته په برخه که همداسې لاد شر د پاسه شر دی؟
 نه پوهېږو د صبا به څه پیغام وي نن زمونږ و ملیت ته لوی خطر دی؟
 د فارسي سیلاب د پاسه رازاون دی د اردو طوفان راووبښتی په خیبر دی!
 د فساد مېدا پیدا په هغه ورځ شوه له پښتو چې خالي شوی مودفتر دی!

میرویس خان پښتو داخله په دفتر کړه!

احمد شاه بابا ترې بیرته رابهر کړه!

(۸)

احمد شاه بابا ښاغلی و هـر گـوره
داغ يـي نه و په شرف او په وقار کښي

هم بابا د پښتو ژبي لوی شاعر و
بابا ټول پښتو پښتو عزم و همت و
په پردی ژبه ملي حکومت نه شي
د زقیب ژبه يي څنگه بیا رسمي کړه
ټول درانه درانه قومونه ووهدلته
د پردو تاثیر څوک څنگه شي منلی
خدمتونه د بابا څه همـره نه دي
احمد شاه بابا افغان هېواد تکمیل کړ
خپله ژبه د افغان منلی حق و
له ادبه خادم هیڅ نه شي ویلای

مرغلري يي پيشلي په پوتار کښي
ولي پښي يي شولي ښويه په دي لږ کښي
بابا څنگه وکړه سهوه په دي کار کښي
گچ وگول يم پاتي شوی په اسرار کښي
دا کار څنگه شو کېدلی کېد هار کښي
په هغه بادشاه چې قوم يي و اختيار کښي
چې يي دلته شم راوړلی په اشعار کښي
هم يي قام کړوډ قومونو په قطار کښي
بابا پوه و د هر چا نه په دي چار کښي
د بابا په لور حضور او په کردار کښي

وايي دومره پښتون تـلـلی دی ډوبـېـري
د پښتو ازار و هـلـلی دی وره کېـېـري

(۹)

چې تیمور پایتخت نقل کړ کابل ته دا سبب د پرېوتلیو د پښتو شو
ایرانی میندې موناستي وې کورو کښې تربیت موندلې په ژبه د پار سوسو شو
په دفتر کې و مرزا د پارسي ژبې سپکاوی د پښتو ژبو پښتنو شو
حل و فصل د کارو چې په چرگه و اوس پخپله د بادشاه په اشارو شو
د پادشاه په خوا کې ناست خو شامند گروو هر یو کار به په ترویر او د سیسو شو
د قومونو رهبران واره مایوس شول هر چا خان ساته په فکر د ابرو شو
د بناغلي تیمور شاه غازي تر مخه بساط خپور د عیاشۍ او د مزو شو
دا غرض و د دربار د نمکخوارو چې زمري غونډې انسان لکه پیشو شو

د تیمور دور چې تېر شو زمان راغی

د بهار ورځې وې تېرې خزان راغی

* * *

(۱۰)

د تيمور غوندي زمان هم خوارۍ وکړې

خو مرکز چې څنگه وران و هسې وران و

نن لاهور صبا کشمير او بيا ملتان و	مملکت ټوټه ټوټه له لاسه ووت
د انگريز له دسائيسودا بحران و	ورپسې بيا پېښور رانه جلا شو
نومرکز د استعمار بيا په ايران و	چې فتنه شوله محکمه پېښور کې
د انگريز لاس کې ايران او هندوستان و	له دوه خواو په افغان باندې يرغل و
نه مرکز نه اتفاق او نه سامان و	د پښتانه وو منظم افغان خراب و
چې انگليس ته درېدلی په ميدان و	آقريق د شېر علي په لور همت شه
کار يې وکړو د ملت چې خويي توان و	په دې دومره تنگ ساعت او اضطراب کې
چې انگريز او هم افغان پکښې سومان و	په افغان باندې داهسې دور راغی
څه عجيبه کار يې کړی تر دا ميان و	تر دا منځه راپيدا عبدالرحمن شو
څوک چې پاتې له انگريزه په ميدان و	بې پروا يې له تهرې تورې نه تېر کړي
تېر ټول نور له کابله د افغان و	ابدرا مان خپلې کنځاوې په پښتو کړې
چې پښتو له منځه لاړه خوار افغان شو	
د افغان په خوارۍ خوار افغانستان شو	

* * *

د عبدالرحمان خان

(۱۱)

په دنیا کې چې یو نوي شان پیدا شو

د افغان پر خونه هم امان پیدا شو

سخت کوشش او سخت جهاد یې په سراخت	د ملت په مرکالوت کې ځان پیدا شو
ده بیا گوټې د پښتو په رباب کېښوې	قام راځکه شو پکښې نوی توان پیدا شو
په دریم ځل یې انگلیس له خاورې وایست	په دې ځمکه باندې بل آسمان پیدا شو
د پښتو د ملیت د هر طرفدار و	شرق یې وینې کړ چې امان افغان پیدا شو
د امان اعلیٰ حضرت له گرمه عشقه	د انگلیس و استعمار ته زیان پیدا شو
د امان ویدنامې ته یې ځان جوړ کړ	ناروغ شوي ملک ته بیا تاوان پیدا شو
امان لاړو په لمبو د اغتشاش کې	تخته واوښته یو بل جهان پیدا شو
په وطن کې چې اور مړ په تدبیر شو	لږ د فکر و عمل بیا زمان پیدا شو
بیا پښتو پښتو بازي شوه خو چې گورو	څه عجیب غوندې زلمی او ځوان پیدا شو
هر څه شته دی خو هېڅ نه شته غنی خدایه	د خادم لپه ځان بدگومان پیدا شو

څه بدل غوندې زمان او مکان وینم

په دا متحکې یې سرگومه افغان وینم

*

*

*

(۱۲)

چې راتلو به د توپونو د زهار کښې نن را درومي په رباب او په سیتار کښې

استعمار بڼه بدله کړه هر گوره
دام بدل شو دانه هم شوله بدله
های تویه تویه د دې عصر له علمه
یا گیر کړې یو ملت په سرور وکښې
یا یې خوان ورته گمراه کړه نو کار کړې
د یوه ساعت مزل ورته د شپو کړه
که په گېده دې کړ وې یا عیاش شو
دیموکرات یې کړه چې تل خوشي قصې کا
یا یې سپی کړه یا یې بند د خړه په دم کړه
دا خوشعنه دی خادمه چې یې ته ټکې
فرق یې راغی په حمله او په گوزار کښې
فرق مشکل شو په اختیار او په اجبار کښې
لا هغه چې وي په لاس د استعمار کښې
یا گیر کړې د تاجر په استثمار کښې
یا یې نور داره مار کښې پنه لار کښې
چې شي وړک لاره و نه مومي په ښار کې
بیا شرف ورځنې واخله په بازار کښې
په شوری او په اعیان او په اخبار کښې
نویسې پسرې وده یې ادي گرځي په هر ښار کښې
بل جهان دی ستاد فکر ابتکار کښې

نن په هسې د سېسو کښې افغان گیر دی
خولامر نه دی د ځان و حال ته څیر دی

(۱۳)

چې پښتو او پښتون مړه شوه کندهار کښې
سر يې هسک له و تمانزو او له نوښار کړې

سور بيرغ بابا راواخستو او چټ شو
خان بابا عبدالغفار سره خدای مل شه
ورسره په محمد گل د خدای رحمت شه
د بلوڅ پتسنگان خي و سورانگار ته
د ولي قدم بد نه و په اول کښې
په دويم او په دريم قدم کښې گير شو
خو داسې چارې وکړې چې په زوره
د خيبر نه پورته څه وایم چې څه دي

د پښتو او د پښتون غږ يې په چار کړې
چې يې چور له استعمار نه انکار کړې x
لاهمداسې په صمد چې يې دا کار کړې
دېر مېړنو ځان ستي په دې انگاز کړې
خو افسوس خپلو ملگرو رادو څار کړې
په شطرنج د سياست کښې يې ايسار کړې
يې خپل قام له خپل مرام څنې بېزار کړې
څوک ویده شول چا دننه سر په غار کړې

يو خادم په خپله لار درومي روان دی

په نظر يې چېرته بل "توی جهان" دی

کابل خادم مېنه - ۲۰ د جدی ۱۳۴۷ هـ ش

x ده وویل زموږ پروگرام نشنلیم، دیموکراسي او سوسيالیزم دی؛ خو چې له بنده را خلاص شو
له پښتونولي يې انکار وکړ او په اردو لگيا شو. دغه وخت يې وویل پښتو زموږ پروگرام کې
دزیم او څلورم قدم دی.

دنيا واره تگي ده

راڅرگنده په دنيا واره تگي ده
 لور دمور سره تگي کا زوی له پلاره
 په خندا سره گذران دځاوندنڅي
 عاشقان او معشوقې د دنيا واره
 ماهرويان چې په غمزو زړونه وباسي
 لاپې شاپې، محبت او دا وفا شي
 کورو کلی محله مې تجربه کړه
 شاگردۍ او استاذۍ کې مزه نه شته
 د پيرۍ او موریدۍ نه مې زړه توردی
 د بازار معاملې ته مې نظر کړي
 بې اخلاصه عبادت تلاوت واره
 زرگري او خياطي زمينداري هم
 مجلسونه صحبتونه د يارانو
 ملکاتو د خانانو حال ته گورم
 د ډاکټر-طبيب انصاف ته مې نظر شو
 محکمې ته د قاضي، مفتي حاضر شوم
 په عالم کېنې نن صبا واره تگي ده
 خور و ورور ترور و کاکا واره تگي ده
 په بستر کېنې مشغولا واره تگي ده
 اشنایي د هر اشنا واره تگي ده
 د رقيب سره خندا واره تگي ده
 مالیدلې شاوخوا واره تگي ده
 راشه درشه د هر چا واره تگي ده
 یو تر بله په سې شا واره تگي ده
 لټوي پکښې دنيا واره تگي ده
 هسې شان سودو سودا واره تگي ده
 دا ذکر و نه او تقوی واره تگي ده
 ملایسي ده ملا واره تگي ده
 ده د سپینې ورځې غلا واره تگي ده
 هسې چارې ناروا واره تگي ده
 د مریض په حق کېنې دا واره تگي ده
 فیصله، شاهد، د عړۍ واره تگي ده

د حاکم په مخکښې داد د مظلوم نه شي
 د ماشورین د خپلوختو غم کښې ډوب دي
 د بادشاه نه تنخواه خوري رعیت نه غوښې
 بیا نارې د قوم وطن وهي په زوره
 هر ماتحت د خپل مافوق نه برخلاف دی
 رعیت د خپل بادشاه نه په فراق دی
 دا وعدې او سفیران د بادشاهانو
 تجارت او اقتصاد چې ورته وایي
 خوش تقریریه مقالې د اخبارونو
 دروغ، کذب، پروپاگند درې واړه یو دي
 چې بیان شو دغه واړه سیاست دی
 چې د حق حب وهراس یې وپه زړه کښې
 یا ایمان دی په خاوند یاسریتوب دی
 د رشوت سود و سودا واړه ټکي ده
 د ملت سره یسې دا واړه ټکي ده
 غداري د خپل بادشاه واړه ټکي ده
 د اسلام پورې خندا واړه ټکي ده
 د نوکر او د مولا واړه ټکي ده
 د بادشاه د روغو رشتیا واړه ټکي ده
 یوله بله خدایزو دا واړه ټکي ده
 گڼې کښې ده ناروا واړه ټکي ده
 صداقت پورې خندا واړه ټکي ده
 صحافت د کل دنیا واړه ټکي ده
 سیاست نومې بلا واړه ټکي ده
 هغه نه شته نن صبا واړه ټکي ده
 بې لږه دې شورو غوغا واړه ټکي ده

چې ایمان د چا په ځان نه په خاوند شته

ای خادمه نن پسې دا واړه ټکي ده

لومړۍ ۲۸ د روزې ۱۳۵۲ قمری

یادگیرنه دا شعر زما د لومړنیو افکارو څخه دی چې ۳۵ کاله مخکښې
 لیکل شوی دی. هر کله چې په خپل حقیقت پاتې دی او نشر شوی هم نه
 دی، نو د مرغا و اخیل له مسودې څه رانقل شو

خادم وایي:

نه ډالزلرم نه پوند او نه کلداري

پښتون ومه پښتون يمه او پښتون مرم

دا ايمان، دا اراده، دا مې عمل دی

په خپل هوډ مرم، نه د خلکو په لمسون مرم

۲۰ د دلوۍ ۱۳۴۷ هـ ش

کابل او پښتو

چې پښتو نه لري افغان به څه وي
څکه مټين زه په پښتو شولمه
لابېغیرته مسلمان به څه وي
چې خودي نه لري انسان به څه وي

يون دې کابله وکوم لورته دی
چې پښتو عامه شوه تا سسته کړله
داڅه کانې دي چې په تاوشولې
دا دی اجبار که په صلاوشولې

کابله زړه د کوم هېواد یې ته
لږ خودې ځان اوییا پښتو وگوره
د چاله فیضه نه اباد یې ته ؟
دا چا ازاد کړې که ازادیې ته ؟

ته خو پښتون و ته افغان وایې
چې ځان افغان کړې ما پښتون وگنې
پښتو ته هم ته افغاني وایې
بیاد پښتویه ځای فارسي وایې

پښتو ددې هېواد ملي ژبه ده
مخالفت د پښتون نه دی روا
بیا ورسره لاهم رسمي ژبه ده
چې دا ددې خاورې بومي ژبه ده

پهل دی پښتون او افغان ولې کړلو
یوشی دی حقیقت دغه دی
ځان ته حیران دې جهان ولې کړلو
دا حقیقت دې بل شان ولې کړلو

که څوک افغان وي نو پښتون به وي هم چې پښتون نه وي نو افغان په څه شو؟
 لکه جرمن او د المان لفظونه چې څوک جرمن نه وي المان په څه شو

کله دې وځوړو په زور کابله اوس راته شوکه کړې په شور کابله
 د تعصب او د فاشيست په چيغو ځان دې کړو سپين او مونږ دې تور کابله

بس دی کابله ضدیت مه کوه د پښتنو مخالفت مه کوه
 د نیم نه زیات درکښي پښتون دی اباد د حق سره مقاومت مه کوه

ای دافغانستان افغانه وروره ای غیرتي ای مسلماننه وروره!
 ملي وحدت بې پښتو نه شي راتلای زما د ښکلي هېواد گرانه وروره!

قومونو خپل پرابلمونه کړه حل دنیا یې خپله کړه په علم وعمل
 پښتو خوستن ده د وحدت د بنا وهل یې نه ښايي په زور او په چل

اعلان مو دا دی بل اعلان نه شته په پښتو ژبه کښې تاوان نه شته
 چې یې مرکز په ملي ژبه نه وي داسې وطن په ټول جهان نه شته

د سيد حسن خان د قبر ډبره

په ادب باندې تېرېږه ای زلمیه درته وایم
 د حرمت او شرف خای دې زه یې په گوته درته ښایم
 دا د خاورو ډبرې گوزه پکښې لعل د بدخشان دی
 مرور ورته راغلی پکښې پروت سید حسن خان دی
 د وطن په هوډ کښې مړ دی، مړ یې مد بوله ژوندی دی
 لوی عالم دی، لوی شاعر دی، لوی پښتون دی، لوی سی دی
 خوله یې ډکه له خندا ده: خو په زړه یې دي غمونه
 د وطن په غم غمجن دی چاته نه وایي حالونه
 په محفل کې د یارانو د دیوې غوندې بلیري
 په هېڅ وخت یوازی نه دی پتنگان پرې راټولیري
 په خندا خندا په ټوکو د عمل درسونه وایي
 د ادب د سیاست او د تاریخ بابونه سستا یي
 لوی جنرال دی لوی قائد دی نیشنلسټ دی وطنپال دی
 نه یې کور شته نه یې اور شته مسافر دی دا یې حال دی
 د وطن په مینه مست دی له هر څه نه بې پروا دی
 په دې مینه له سرتېر دی دغه کنار لره پیدا دی
 د خوږې ژبې خاوند دی ښه ملگري ښه آشنا دی
 ټوله مینه محبت دی مهربانه په هر چا دی

نه سید دی نه باچا دی نه د کوم بابا اولاد دی
 کلک پښتون دی میرنی دی تر فرزند د پښتونخوا دی
 نه منت مني نه عذر نه یې خوک شي اړولی
 داوولس یو فدایي دی خوک یې نه شي اړولی
 اشنایانو دي تگلای خپلو ورونو تېر ایستلای
 بې ارځی خوابدی کړی خوک یې شي پخلا کولای
 په زندان کښې یې ساه ورکړه نه یې عذر نه فریاد کړ
 د همت هېر شوی د س یې دوباره مونږ ته رایاد کړ
 وایي خښ مې په ډېران کړی چې میدان کښې شهید نه شوم
 څه پروامې ده له مرگه خوافسوس چې سعید نه شوم
 ځی چې غوندې یې شو په قبر ورته ښکته کړو سرونه
 لاس یې ښکل کړو پښې یې ښکل کړو ورته وکاندو عذرونه

۳ د حوت ۱۳۴۷

سید حسن خان وکیل رئیس حریه

ای د دې جهان خاونده

(۱)

دا جهان د استعمار دی؟ که ستا هم پکښې اختیار دی!

ای د دې جهان خاونده

ستا بنده په کړاوونو او دده بنده راحت کښې

ستا بنده دی په دوزخ کښې او دده بنده جنت کښې

ستا بنده ته مقرري قسم قسم عذابونه

چې بنده د استعمار شو رنگارنگ یې نعمتونه

له هر خوا لارې پرې بندې ستا بنده ډېر په ضرور دی

اور یې بل په روح و تن دی دا جهان پرې سورتور دی

ستا بنده ډېر کره من دی د ژبا نوري یې نه شته

له هر خوانه عذابونه نا هیلی او کړاوونه

دا جهان د استعمار دی؟ که ستا هم پکښې اختیار دی

ای د دې جهان خاونده!

* * *

(۲)

د انگرېز په تور اخته شي	چې څوک ستا کلمه وايي
په عالم کېنې مسخره شي	په هر شان خورول کېږي
پکېنې څه ظلم و ستم دی	لږ خو وگوره جهان ته
ستا بنده په غم غمجن دی	دده هر بنده خوشاله
ډېر په ښه شاته خبر دی	دی د خپل مړي له حاله
هره شپه لکه اختر دی	بده ورځ ورلره نه شته
د ښې ورځې خاوندان شول	هم شاهان هم عالمان شول
ډېر سرلوري په جهان شول	بندگان د استعمار ټول
نور نو ځله مشقت کا	چې په دغه در قبول شي
په شاهانو حکومت کا	دکوڅي سپي خويي گوره
هغه واړه ښکېختان شول	وفادار چې د اغيار وو
د قصرونو خاوندان شول	د لعلونو جواهر و
که ستا هم پکېنې اختيار دی	دا جهان د استعمار دی

ای ددې جهان خاونده!

*

*

*

(۳)

ای ددی جهان خاونده! لږ خودې جهان ته گوره
ستا مخلوق خوارو زیون دی خپل جلال او شان ته گوره
استعمار پکښې مزی کا دې چپه دوران ته گوره
څوک واکدار ددې جهان دی؟! تریخ بیخده یې ژوندون شو
وران ددې ځمکې نظام شو ورک له هر چا یې مضمون شو
تاپیدا ازاد جهان کړ چې هر څوک پکښې ژوندون کا
خو انگریز له خپلې خوانه په هر څه باندې شېخون کا
چې دده له غروندي نه سرویاسي قصابي شي
یا خوراک شي د لبوانو یا په غرونو کښې وحشي شي
ته یوڅه غواړې جهان کښې دی بل څه کا په دا میان کښې
دا جهان د استعمار دی؟ که ستا هم پکښې اختیار دی
ای ددی جهان خاونده!

*

*

*

(۴)

مذاهب يې دي په لاس کني فلسفې شي جوړولای
 نېغ ولاړ دی په هر دين کې هر سړی شي تېرايستلای
 څوک مرشد او څوک پېشواکا څوک ليدر څوک راهنما کا
 څوک واکدار کاندې په نورو پرې ډ قام خونه تالا کا
 څوک رسول څوک پېغامبر کا څوک مرتداو څوک کافر کا
 د هر چا سره جوړېږي خود خپل مطلب دپاره
 په دوستۍ که دشمنۍ وي خوبس خپله مدعا کا
 ډېر اوږده اوږده دامونه غځوي په فريښونو!
 پکښې نيسي ملتونه دولتونه د مللکونو!
 تاريخي قومونه وژني - نوي نوي راپيدا کا
 دی مټين په خپل مخلوق دی بل مخلوق ځيني ابا کا
 چې خودي په چا کښې ويني چې دا فرد وي که وي ډ له
 لولپسه شي سره لمبه شي له غضبه له حسده
 بل خود دار وايي چې نه شته دا انگرېز دی چې خود دار دی
 يباداري او سرداري او - واکداري هم دده کار دی
 چې د خدای او پېغامبر او د قرآن واورې خبرې
 نو موسکې شی بيا له قهره باندې راشي سره لرې
 وايي دا جهان زما دی بل جهان خان ته پيدا کړه
 دا جهان د استعمار دی؟ که ستا هم پکښې اختيار دی

ای ددې جهان خاونده!

* * *

(۵)

دا جهان دده تېکه دی او که تا ورلره پرېښود؟
 تاييرغ د واکدارۍ خپل دده مخکېښي څله کښېښود؟
 بې پروا په سرنوشت د - ملتونو لويې کاندې!
 څوک اوچت او څوک راتيت کا د چا غوڅې کاندې مراندې
 هغه څه چې تا کول به اوس يې دی کا په دنيا کښې
 د قومونو ژوند او مرگ دی د انگرېز په تولا کښې
 هم تاريخ شي سازولای هم کلچر شي وړانولای
 قام چې مرکا بيا له خاورو - يې بل قام شي را اېستلای
 د قومونو ژبې وژني چې انگرېز اراده وکا
 ور پيدا کبا نوي ژبه چې کوم قوم نوی شته کا
 چې خلاق او رزاق دی شو نوته څه شوې ای څښتنه!
 دا جهان د استعمار دی؟ که ستا هم پکښې اختيار دی

ای ددې جهان خاونده!

* * *

(۶)

په رگونو د انسان کښې
 بلکه روح غوندې په وینه
 په کالبوت کښې د قومونو
 په هرشان په هر دستور کښې
 درته نه وایې چې وکړه
 خو چې څه کوي په نفعه
 جریان داسې جوړوای شي
 څوک په پوهه څوک ناپوهه
 نتیجه د هر نهضت با-
 که دا نه کېږي نهضت به
 که یې لاس دسټي برنه شو
 چې جریان دده په نفعه
 نیشنلست دی سوسیالست دی
 سیاست دده مذهب دی
 هسې لویې په شان شان کا
 دا جهان د استعمار دی؟
 لکه وینه داسې خغلي
 کښې جاري اوهم ساري دي
 ننوځي بیا نڅا کا
 انگرېز خپله مدعا کا
 نه دا وایې چې دا مکړه
 د انگریز بابا یې وکړه
 چې هر څوک پکښې رغېږي
 د انگرېز په ډول گډېږي
 یدپه نفعه د انگرېز وي
 له یو مخه رېزمرېز وي
 د سل کالو انتظار کا
 شي نو خپله مدعا کا
 خوییا هم کاپیتالست دی
 حقیقی ایمپېریالست دی
 داسې چارې په جهان کا
 که ستاهم پکښې اختیار دی؟

ای ددې جهان خاونده!

*

*

*

(۷)

د جهان په ټول قومونو	بې غوغا خو ځلې کړې
د میدان غونډه سکه دوی نه	بې په خوځو ځله وړې
اوس له دار د استعمار نه	غورځوک نه شي خوځولای
لا په کور کې څوک د بنځې	سره نه شي گړېدلای
څوک په دین څوک بېدینې کې	د انگرېز کلمه وايي
څوک خپل قام وژني په ډاگه	که څه هم په زړه کې ژاري
ستا په ځمکه برخلاف ستا	کودتا نه ده نو څه ده؟
د فطرت په قوانینو	ناروا نه ده نو څه ده؟
ځله ته ورته سکوت کړې	بل افغان ورته پیدا کړه!
ډېر له تاشولو خود سره	وېره نه لري له سره
دا جهان د استعمار دی؟	که ستا هم پکښې اختیاردی

ای ددې جهان خاونده!

* * *

(۸)

چې ټوټه ټوټه جلا شول	د افغان و حال ته گوره
بل جهان ترېنه پيدا شول	يو وجود شو اندي اندي
ورسره بيا پاکستان ته	هلته گوره هندوستان ته
د پښتون نياوړه گوره	د کشمير انجره گوره
سيند ته گوره هم بنگال ته	بلوخ ژاري و خپل حال ته
مېکماهن هوښيار ته گوره	د ډپورنډ و کار ته گوره
د ملت د سرقضا ده	په ايران کې واوښلا ده
څه سطرنج دی لاندې باندې	هلته څوک ناست دي څه کاندې
سوکارنو چا په ادب کې؟	چا ټوکړه ټوکړه عرب کې
چا حاضر کېل فلسطين ته؟	اسرائيل له کومه ځايه
د اسلام وېشکلي دين ته؟	چا چيلنج ورکه قران او
په اسلام يې گوزارونه	د لارنس ابتکارونه
ټول کارونه بې اسرې کا	په تاهسي مسخرې کا
که ستاهم پکښې اختيار دی	داجهان د استعمار دی ؟

ای ددې جهان خوانده ا

* * *

(۹)

شوروي ته يې جوړ کړی پرابلم په اروپا کې
 فارموسا ده تېره غشی چې چوڅېړی د چین خوا کې
 امریکا يې راپیدا کړه قسمي يې په خپل خواکړه
 د انگرېز بې مصلحته هېڅ يو کار نه شي کولای
 نه دده د غړوندي نه چېرې سر شي غړولای
 مال او سر د امریکا څي د انگرېز په ټولا کې
 هره ورځ ورته پېښېږي لوی کارونه په دنيا کې
 په ویتنام کې يې کړه گیره حال يې گوره کوریا کې
 منځني ختيځ ته گوره امریکا ورته راکاږي
 دا قصرونه د لندن دي افريقا ورته راکاږي
 دی په چين کې تجارت کا امریکا لمسوي جنگ ته
 ځان به روغ سلامت يوسي که يې واچوي گډنگ ته
 که تبعيض دی که نفرت دی که تضيق او که شدت دی
 ده يې تخم دی کرلی ستا په دې ټکلي دنيا کې
 دا جهان د استعمار دی؟ که ستا هم پکښې اختيار دی

ای ددې جهان خاونده!

(۱۰)

دزبې ورکړ جرمني ته تس يې ووېست له جاپانه
 سوکارنويې راپچار کړ د ناصر خونه شوه وړانه
 د يورپ په گډ بازار کې له دوگول څخه لږ تنگه دی
 نور کامله مطمئن دی ټول عالم ترې چنگ په چنگ دی
 څومره څير دي په دنيا کې د انسان په پېژند لو
 ښه سياس اوښه نباض دی د عالم د تېرايستلو
 اداره کې ډېر ماهر دی بي بي سي ته خوښې گوره
 کار په رمز او اشاره کا دې شپېلۍ ته خوښې گوره
 هر موريد ته خوښې گوره څومره ټينگ دی و خپل کار ته
 هېڅ مطلب به ترې وانخلي که يې راکاږې ودار ته
 بې پروا دی نور له هر څه بي له خيال او سياسته
 ټول جهان يې تېرايستلی لايې گوره تر قيامته
 تکبر دده خاصه ده ډېر مغرور دی و خپل ځان ته
 دا جهان د استعمار دی؟ که ستا هم پښې اختيار دی

ای ددې جهان خاونده!

(۱۱)

خدايه خير كړې رقيب راغی د افغان كور ته دننه
 لابه نور په مونږه څه كا اوس له چا وكړو پوښتنه
 تش يونوم دی راته پاتې نور څو هر څه رانه تللي!
 كه پښتورانه وانخلي نور مو هر څه وريځنډلي!
 خو افسوس دی چې پوهېږم پښتو هم رانه اخلي
 په دې ياس او ناهيلي كښې يوه هيله راخليږي
 په دې سخته بې ارغۍ كې پښتون لږ شاني پوهېږي
 خپله ژبه به پرې نږدي كه ټول ست شي له يو مخه
 په دې توره شپه ظلمت كښې دا يوه سپرغۍ بډلېږي
 ستا په نوم دي تباه شوي لږ پرې ورحمېږه خدايه!
 د خوارۍ يې انتها ده لږ پرې ولورېږه خدايه!
 ستا په نوم يې دغه حال شو ژوند وده وته وبال شو
 دا جهان د استعمار دی؟ كه ستا هم بېخي اختيار دی
 ای ددې جهان خاونده!

(۱۲)

ای ددې نړۍ انسانانه که رښتیا ازادي غواړې
 ښه ژوندون دې مدعا وي د آدم ابادي غواړې
 افغان مه پرېږده چې مړ شي دا یو قام دی په دنیا کې
 مخالف د استعمار دی مخالف د استعمار دی
 د مېړانې ژوند یې خوښ دی غلامی ځنې بې زار دی
 دی مښ په سړیتوب دی سړیتوب دده مذهب دی
 ښه سړی دی ښه ملگری همدغه دده مطلب دی
 خو خلاصون یې اسان نه دی ډېره لویه معما ده
 راگیر کړی استعمار دی پرې راغلي استلاده
 یو وجود یوه پوښه شو بیا هر یو په ځان اخته شو
 په مذهب یې غولوي تل په شان شان یې خوروي تل
 له خپل ځانه بېګانه شو په عالم کې افسانه شو
 د آسمان و لور ته گوري تل دغه یوه وینا کا
 دا جهان د استعمار دی؟ که شاهم پکې اختیار دی

ای ددې جهان خاونده؟

(۱۳)

لوی عذابو دې نړۍ ته استعمار دی استعمار دی
چې نړۍ نن پکښې سوزي دغه اور دی دغه نار دی
له تېري د استعمار زور زیاتي دی په جهان کې
استعمار شلېدلی کټ دی ترمیمېري انگلستان کې
یو افست توره بلاده په نړۍ نازلې شوې
دینوال پای توره خپسه ! پر انسان راتاوه شوې
چې د بل گټلي اخلي یا په زور یا په چالونو
دا وگړي بېغیرته دې شي یاد په لعنتونو
چې خدمت یې مرادنه وي او په نورو حکومت کا
سړی ځله ځان ته وایي چې دا هسې خیانت کا
بې له زیار او بې له کاره تمول له نورو غلامه
څوک چې داسې دولتمن شي د ولس په ځان بلاده
د پیسو او چوکۍ مینه ښه چې کښېني په کوم زړه کې
د انسان او د حق مینه نه ځانېري بیا په ده کې
حیرانهېم پیسه دار ته استعمار او استثمار ته
د ژوندون نه جوړ عذاب کا ځان ونور و ته قصاب کا
دا څه علم څه شعور دی ترې وگړی په ضرور دی
دا جهان د استعمار دی ؟ که ستا هم پکښې اختیار دی

ای ددې جهان خاونده!

*

*

(۱۴)

جهان ستا دی ای وگر په
 رنه ستا په مخ ده ځمکه
 ته قدرت ددې جهان یې
 جهان تا باغ ارم کړ
 پرابلم په مخکېنې څه دی
 ټول اولاد د بابا دم دی
 د هیچا دپاره نه دی
 چې په کار او سر یتوب یې
 که څوک نه خوري د بل گټه
 باداري او ظلم پرېږدي
 کار په عقل او علم ساز شي
 تعرض او فساد نه وي
 که چل ول له منځه وړک شي
 د نفرت پرځای دوستی شي
 څه به ښکلی جهان جوړ شي
 د تذخیر فکر که نه وي
 نو تخریب به ځله کېږي
 ملاکي د اسمان دي که د علم خاوندان دي
 دا جهان که څوک و جنگ ته
 چې فساد غواړي په ځمکه
 دا ممکن دی چې جهان نه
 خومره ښکلی به فضا وي
 ای زو زاد د بابا دمسه
 له لرغونه تردې دمه
 ته ثروت ددې جهان یې
 سردې جگ شو تر اسمانه
 فکر وکړه ای انسانه
 یو کهول اویو وطن دی
 خود ټولو گډ میراث دی
 اینسود شوی پوخ اساس دی
 هر یو یوسي خپله خټه
 له اوږې نه وسله کېنېږدي
 وړک له منځه نه غماز شي
 دا جهان به خومره ښه وي
 دغه شان سیاست سپک شي
 وړک حسد او د ښمني شي
 خدای ږو هر یو به ښه موږ شي
 همکاری وي په جهان کېنې
 دا څېر نه ده اسمان کېنې
 ډوب په فکر د انسان دي ډوب په فکر د انسان دي
 کشوي دا انسان نه دی
 چې شیطان نه دی نو څه دی؟
 یو د ځمکې جنت ساز شي
 که درواغ نه وي رښتیاوي

الاسكانه تر جاپان نه سانبيري تر هندوستانه
 كه څه فكر لږ بدل شي ورك له دې نړۍ به غل شي
 دا جهان به گلستان شي له تېري به په امان شي
 دا نړۍ ځای د عمل دی تيارخور رېستيا چې غل دی
 څله يو انسان مړني شي؟ بل بادار او بنه سړی شي؟
 دا جهان د بابا سادام دی چې په علم وعمل سم دی
 ټول دې زيار او ټول دې کار کا په نوبت دې واک اختيار کا
 ته واکدار ددې جهان يې که پوه شوی يې انسان يې!
 جهان ستا ستا د ابا دی ای کارگره دا نشمنده!

ای ددې جهان خاونده

کابل: ۱۵ د حمل ۱۳۴۸

يادگیرنه:

خادم "د مرغلوړو امېل" څخه د پښتو د شعر په کلاسيک فورم
 کې د توسيع پيدا کولو لاره نيولی وه، په "څاروان" کېنې دغه
 کوښښ لوړ معيار ته ورسېد او په دې مجموعه "بلکا" کې دغه
 زيار بله بڼه غوره کړه چې هغه بايد د پښتو شعر دپاره د
 کلاسيکي قيودو څخه د خلاصون دوره وېولو په دې ډگر کې دا
 شعر لومړی گام حسابېږي. هيله ده که مواععو مخه ونه نيوله
 په اينده کتاب: "نوي دب" کې به پښتو شعر د بايزيد روښان
 او هخامنشي اساساتو له لارې د اسيا او ژند ستايل او بيا بېرته
 د ريشيانو عنعنوی معيار ته ورسول شي چې د هر قسم حياتي
 افکارو گنجايښ به لري.

قيام الدين خادم - جلال اباد - ۲۰ د حمل ۱۳۴۸

کامل مومند

د انگرېز نامراد تعليمه ! پوه پښتون چې دې عاطل کړ
په غربي تعليم ليکي شو خو پښتو ادې فاضل کړ
له نري رنځه ممنون يم غټ مومند يې چې کامل کړ
لسوی کرم وله اسمانه چې پښتو ته يې مائل کړ

۲۸ د جوزا ۱۳۴۸

ټولنيز افغان

چې وطن ژبه ملت درڅخه لاړ شي
نوبه څه شي درته پاتې شي افغانه
خلک په ژبه راټولېږي په وطن کې
بيا په دوی شي د ملت خونه ودانه

اقتصاد که مليت که حکومت دی
دغه ټول دي ټولېنيز ټولنه غواړي
چې ټولنه جوړه نه شي سمه نه شي
څوک په څه دنه کېږي راتلنه غواړي

سعادت

په څلور څپزه کې سعادت دی علم، تقوی کار او خدمت دی
حرص دې کم کړه خود خواهي پرېږده کار او عمل کړه خودې طاقت دی

حاضر عصر

دا عصر څه دی؟ دملیت دی! فرد نن وتلی له فردیت دی
ایدیال، حزب پالیسي غواړي تکمیل په دغو د شخصیت دی

افغاني سیاسیات

سیاست چاته تابع د ثقافت دی او څوک وایي چې نه مخکښي سیاست دی
څوک په غم د اقتصاد دي بې تمهیده څوک لا وایي چې دا ښه وخت د غارت دی
افغانان په یوه خوله یو فکر نه دي اجنبیانو ته دا ښه وخت د فرصت دی

اسد ۱۳۴۹

حبیبی او پښتو

حبیبی په پښتو ژبه نامور شو خو اخر له خپله کاره لاس په سر شو
خدای زده کوم ظالم ستومانه په خپل کار کې د پښتو قلم یې کښېښود مرور شو

بختانی او پښتو

بختانی په کار د ژبې ښه پوهېږي چې دا بد حال د پښتو گوري خورېږي
زړه یې غواړي چې راگېدشي په میدان کې د اسلافو حال چې د گوري ډارېږي

د بېنوا پښتو

چې را ياده مې پښتو د بېنوا شي سره گلونه د بهار سترگو له راشي
د ادب په بې قدرۍ داسې خفه شم خوړن زړگۍ مې په سلگو کې په ژراشي

دالفت شاعري

چې پيدامو پښتو ژبه کې الفت شو د پښتود ښکلا خوب مو حقيقت شو
چا نامراد کړود خپل قوم په خدمت کې؟ چې شاعر رانه اخته په سياست شو

سليمان لايق

لاندې ځمکه پاس اسمان دی منځ کې پروت "د پښت" جهان دی
د پښتو لايقان ډېر دي ښه زلمۍ يې سليمان دی
د افسوس ده دا خبره په پښتون شاهريان دی

خادم څه دی؟

څه پوښتنه د خادم کوی چې څه دی په پنجره کې بندي شوی يو ورغه دی
د پښتو په کيږه گناه کې گير شو څوک خبر نه شو چې څنگه دی اوڅه دی

مستحق است که در این کتاب
مستحق است که در این کتاب
مستحق است که در این کتاب
مستحق است که در این کتاب
مستحق است که در این کتاب

* * *

در این کتاب
در این کتاب
در این کتاب
در این کتاب

تتمه این کتاب

در این کتاب
در این کتاب

تتمه این کتاب

د پښتو نتیجه

نه پوهاند نه به رئیس نه به وزیر شي
هر پښتون چې د پښتو طرفداري کړا
هو، دا ټول ترې جوړېدای شي خوش شرط دادی
چې څرگنده د پښتو نه بهزاري کړا
۲۰ د لوی ۱۳۴۸

* * *

زور د استعمار

زور د استعمار په پښتو ژبه دی ځکه چې ټول کار په پښتو ژبه دی
هرڅه شو ازاد او پښتو بنده شوه دومره انحصار په پښتو ژبه دی
دا کاروان به ځي يا به ولاړوي تل ولې؟ چې بار په پښتو ژبه دی
نه شته ازادي بې له پښتو ځني دغه مو شعار په پښتو ژبه دی
وگوره خادمه د ادې شعر دی؟
او که سور انگار په پښتو ژبه دی

جلال اباد ۲۲ د لوی ۱۳۴۸

شاه محمود د زهرا زوی

شاه محمود مې په زړه داغ شو مېرمنونې د کور چراغ شو
یا په پلار او مور غمجن شوم یا په ده ډېر کړه من شوم
۱۳۴۸

زما زړه

خوشالۍ ترې کښه وکړه واپه درد شو
دا د شاعر او د ادب وروستی ثمر دی
د قلم غم به په لعلونو بدل نکړم
رښتیا دا ده چې اوس زړه زما دمرد شو
* * *

د خلکو مینه

چې د بېل د غم په اوښکونو تازه نه وي
داسې سترگې دې بیا نه وای پندې وای
ناخبر چې د تودو اوښکونو له خوند وي
د دې خلکو خولې د مرګ په سوک کړې وای

د تګلیفونو دنیا

څه پکار ده دا دنیا د تګلیفونو
 د دردونو مصائبو عذابونو
 نادانان لاکوڅالي ورپکښې غواړي
 همدغه زمونږ سبب دی د غمونو

د پښتو مینان

داسې څوک دي چې هر څه له پښتو څار کړي
 محمد گل یا باچا خان یا صمد خان دی
 بل یو کس که لټوی په پښتنو کې
 یو خادم دی چې ولاړ په دې میدان دی

سیاست او پښتو

د پښتو، نه به لاس اخلي چې سیاس شي
 سیاست او پښتو ژبه متضاد دي
 شاعران او ماهران ورنه په شاشول
 د پښتانه زما په یاد دي

تور دېو

د تسور دېو په لاس يې ورکړه پښتو ژبه
ورتښه وگورئ په څه د باب کې پښتو
د پښتو په تالونه يې ځان غټ کړ
بېغیرته قام لا اوس هم ورته گوري

* * *

د حافظ نصرالله پښتو

د حافظ نصرالله ځان شعر مې خوښ دی
لکه پاکه چې چینه غبره کې بهېږي
توتکۍ ده بې ازاره بڼایستو کې
چې په ځانگه باندې ناسته ده وېږي

* * *

سیلاب او پښتو

خومره پښه قریحه خدای ورکړه سیلاب ته
خو قدمه یې هم واخستل په لار کې
رډې سترګې د پښمنان د پښه توژې
چې یې ولیدل سرگومه شو په چار کې

* * *

رسا او همېش

د رسا په شاعری او لیکوالۍ کې
چې مې وکتل هم ډار هم اېستکار شته
خو همېش د پښتو ژبې فدا کار دی
که رشیتیا چېرته پښتوته فدا کار شته

* * *

پخوانی جاه وحشم

چې غم له دې پیدا کړم نویې زغم هم رالیه راکړه
 په تخت د جم خونا ستیم جام جم هم رالیه راکړه
 جهان ټول بستکده شو خودا زه لابت شکنیم
 یوځل خوییا هغه جاه وحشم هم رالیه راکړه
 رانده دې مریضان دې تپیرې ورتنه گورم
 چې کار د مسیح غواړې نویې دم هم رالیه راکړه
 هماغه یم چې وم که جهان ټول پریله واوړي
 چې پوخ عهد و پیمان شي یو قسم هم رالیه راکړه
 باغوان ددې خزان وهلي ځمکې چې دې زه کړم
 تاثیر د پسرلي د صبح دم هم رالیه راکړه
 چې غم د ټول وگړي دې په زړه رالیه انبار کړ
 نفوذ په دې جهان د بابا دم هم رالیه راکړه
 بې زاره مې زرگی ددې جهان له فلسفو دې
 رنیا او نوي لار سره همدم هم رالیه راکړه
 وزر دې رالیه راکړه د آسمان د الوتکلو
 کفران به وي که وایم چې درم هم رالیه راکړه
 خادم لکه ملوک چې په دېوانو کې دی گیر کړم
 لښکر د ښاپېریانو د ارم هم رالیه راکړه

* * *

روښان به شم

يو ځل که پښتون شومه انسان به شم
 خپله لار به بېرته کړم روان به شم
 گل په خپل هر بوتې کې ښايسته ايسې
 مه مې شوکوه خوشې خزان به شم
 خوله کې مې نغمه دارم مانو نښوده
 بنده دې که کړله په ارمان به شم
 ستا رقيب خو جوړه مغولو له کره
 زه ورته مجبور يم روښان به شم
 څه چې د يار خوښه وي کوی يې شي
 دا فکر دې نه کا چې پښيمان به شم
 زه ميرمامی نه يم د وطن په سر
 مه راباندې بلوسه ادم خان به شم
 څو که تکړی مې زه فولاد يم
 نور څه که جوړ نه شومه سندان به شم
 بې ست وصاله خواره پښتونه ده
 ست که راته وکړې نو مهمان به شم
 وگوره چې ميسنه مې لږه ويښې ده
 پس له پيژندلو درته گران به شم
 تپست کتلی نه شمه افغان يم
 پوخ په عقیده کې مسلمان يم

کابل ۱۴ د سرطان ۱۳۵۰

مذهب او قوم

مذاهب لکه سیلاب قوم دی ځمکه
 که زما قوم پښتون لږ فکر وکړه
 ښه رازي د ځمکې بویه لکه سیلابه
 نه چې ځمکه سیلاب یوسي له مالکه

* * *

شرع او لار

که مذهب دی که مالک که طریقه ده
 تعییرات دي مختلف معنی یوه ده
 د ژوندون دا ورکه لاره چې سرک شي
 دغه لویه لار هم شرع هم جاده ده

* * *

نیم سوسیالیست

هغه چې وي چې ته خو هم نیم سوسیالیست یې
 ماوي هر څه مې چې بولي خو افغان یې
 بل وبل د خود فروشو فکر یو یې
 د بل بل زه هم و دغو ته چې ان یې

استعمار او پښتون

استعمار هر څام ژوندی کړېس لږه مړه
خو پښتون کمبخت یې مړ کړ تر ابله
هېڅ شریان د قومي ژوند یې نه خوځېږي
په دې لاش باندې اخته دي ټول په گډه

* * *

د پښتون تاریخ

اوس نه پموه نوم د پښتون تاریخ ورکېږي
ای پښتونه سستا په حال مې زړه خوږېږي
دېمنانو درته خپل هم د ښمنان کړل
لاینه څنگه په دې کار څوک نه پوهېږي

۵ د سرطان ۱۳۵۲

ته يې وينې که نه ؟

دا چې نن کېږي څه کاني دي ته يې وينې که نه ؟
 ملي تخريب ته بهاني دي ته يې وينې که نه ؟
 له هرې خوانه استعمار مونږ کي لاستونه وهي
 ورسره بېلې ترانې دي ته يې وينې که نه ؟
 مونږ ته هر چا دامونه ايښي د مرغانو په څېر
 پې اچولي يې دانې دي ته يې وينې که نه ؟
 د ايشيا د منځ په څو سوه ميليونه افغان
 د ظلم څومره زماني دي ته يې وينې که نه
 بې ادبي ده د ادب چيري محفل نشته دی
 وطن کي څو پاگل خاني دي ته يې وينې که نه ؟
 د وطن مينه مې گناه ده څو بدلي يې يم
 بنکېاره يې واره نښاني دي ته يې وينې که نه
 کارغه گونگي په ازادي گرځي سيلونه کوي
 په خوله يې څومره افسانې دي ته يې وينې که نه ؟
 قمري له ظلمه د صياد نه په نغمو کي ژړل
 ويل يې دا څه زماني دي ته يې وينې که نه ؟

په خپل وطن کې خوارو زار چې گدا يې کوی تل
 د بل په لاس کې خزانې دي ته يې وينې که نه؟
 د خلکو وينې څېني ليوان دي انسانان خونې دي
 چې يې په لاس کې پيماني دي ته يې وينې که نه؟
 دا په مونږ څه وشلول دا چا وکړل د څه دپاره
 ښارونه نه دي ويرانې دي ته يې وينې که نه؟
 مملکت وران شو اجتماع ته خدمت دغسې وي
 دا خوشې خوشې بهانې دي ته يې وينې که نه؟
 که څوک خدمت کوي دنيا کې مثالونه شته دي
 خادمه دغه څه کاني دي ته يې وينې که نه؟

۱۰ د قوس ۱۳۵۶

يادگېر نه _ د داود خان د جمهوريت کاني پکښې يادې شوي دي.

پښتو دلته او هلته

روغه پښتو ماته شوه دلته هم او هلته هم
خونه مو میراته شوه دلته هم او هلته هم
چېرته چې پښتو نه وي څه به ترې امید کوو
دا ارزو مو پاته شوه دلته هم او هلته هم
دلته مو پارسي وهي هلته مو هنکو وهي
ژبه مو وفاته شوه دلته هم او هلته هم
گرځو حکومت پسي درو مو په دولت پسي
نن چار مو صباهه شوه دلته هم او هلته هم
زور په ثقافت کې دی نه چې حکومت کې دی
لاړه مو بل خواته شوه دلته هم او هلته هم
وايسي پښتو ښاره ده دا ژبه ويجاړه ده
دا ملنډه زياته شوه دلته هم او هلته هم
ځوان کول مو غوښی کوی زور راكې پلمې کوي
هيله مو مولاته شوه دلته هم او هلته هم
شرم رانه لاړلو مر شولو غيبرت زمونږ
مخه ناروا ته شوه دلته هم او هلته هم
مړ محمد گل خان شولو زور فخر افغان شولو
مخکښي پښتو شاته شوه دلته هم او هلته هم

د خان عیونه

خو تا راته ویل چي د پښتو شعرونه لیکه
 خبرې د بدری او د ملوک خویونه لیکه
 د گسل او د نسیم او د آسمان د ښکلیو ستورو
 ضمیر راته ویل چي د ژوندون رازونه لیکه
 په مخکښي مې پښتون و خورېدلی تر هېدلی
 پښتو راته ویل چي د پښتون غمونه لیکه
 درخود خپل وطن چي گیره شوې مې لیدلې
 قلم راته ویل زما په خوله اورونه لیکه
 په شونډو دې څه نه وو خود سترگو اشارو دې
 ویل چي لیکه لیکه دا د خان عیونه لیکه

د جمهوریت تاسیس

جمهوریت و آرزو د خـــلکو
مـلـي نهضت و آرزو د خـــلکو
سیال چې افغان کا د نور قومونو
داسې دولـت و آرزو د خـــلکو

* * *

۲۶ د سرطان ۱۳۵۲

یادگیرنه - دا او تر دې وروسته اشعار د داود خان د جمهوریت په وخت کې
لیکل شوي دي - فکر دې وشي

د ولي محمد خان مخلص په ياد

شاعره ستا ټولگي صورت مې شوياد شاعره ستا ټولگي صورت مې شوياد
د کندهار د سيمې ستوری وې ته د کندهار د سيمې ستوری وې ته
رشتيا زه يروې په ملت باندې رشتيا زه يروې په ملت باندې
خومره ازاد و ستا فطرت شاعره خومره ازاد و ستا فطرت شاعره
طمعه او ډار دې طبيعت کې نه و طمعه او ډار دې طبيعت کې نه و
وې اټينه د پښتنې ټولنې وې اټينه د پښتنې ټولنې
کله ولاړ به محافلو کې وې کله ولاړ به محافلو کې وې
کله به هم په کار بار کې شوې کله به هم په کار بار کې شوې
حرص دې وژلې و ازاد شاعره حرص دې وژلې و ازاد شاعره
هر څه دې کړل خو د ملت په مينه هر څه دې کړل خو د ملت په مينه
په زړه مې گرځي ستا خوږې خبرې په زړه مې گرځي ستا خوږې خبرې
خان به دې وور که د کوچنيانو سره خان به دې وور که د کوچنيانو سره
ډېوه د جمعې د يارانو وې ته ډېوه د جمعې د يارانو وې ته
ستا په ټينگځاؤ کې حکمت پوښلی ستا په ټينگځاؤ کې حکمت پوښلی
وې د مومند او د داود ملگری وې د مومند او د داود ملگری
راته ياد پرې ستاروان شعرونه راته ياد پرې ستاروان شعرونه
بالفعله شعر په محفل کې ويل بالفعله شعر په محفل کې ويل
و ستا د طبيعي لوړ مثال شاعره و ستا د طبيعي لوړ مثال شاعره
دخدای رحمت ستا په مدفن دې وي دخدای رحمت ستا په مدفن دې وي

واخه سلام دې د خادم مخلصه !

نوم دې ژوندی اوسه دائم مخلصه !

امير حمزه شينواری

چې مين په پښتو ژبه او مسلك دى
چې رشتيا په پښتنواله باندې كلك دى
د خيبر د ادب پلار امير حمزه دى
چې يې هر تاليف ددې لارې محك دى

محمد عمر سيماب

په سيماب محمد عمر مې زړه زهیر دى د خوږې ژبې شاعر مرض کې گير دى
قوميت عالي احساس د پښتنوالي دا شعرى نغمه اواز يې د ضمير دى

مراد شينواری

بنايسته گلونه واشول په خيبر کې کاشکې داسې گلان شنه شولې په شېر کې
د مراد د تاثيرې شعر بڼه ستا يې دقيقې که بيا ژوندی شي په باختر کې

غزل

صلحه عدالت او که جنگريز ښه دی مرگ ته... او چنگريز ښه دی
 زيات د پښتونخواپه دښمنۍ کې څوک مخکښې دی... او که انگريز ښه دی
 شازو وچوڅمکو د افغان لره بند د اباستيند او که کاريز ښه دی
 څه به دې په مات زړه غېږ کې ونيسم ماته دې خندا او يو مکېز ښه دی
 يو خوبه په سلو کې سروو هي هر ملي شاعر له تخمريز ښه دی
 څه چې ديوانونه سړی ډک کې پرې يو شعر ښايسته او د لاوېز ښه دی
 سرچې دسهاک او دزدښت نه وي ډک له هيندوانو څخه پاليز ښه دی

ما چې د اغيار په کور کې وليدل

دې غريب خادم لره دملېز ښه دی

جلال اباد = ۳۰ د عقرب ۱۳۵۳

غزل

ووايه څه نوي دې راوړي دي مه وايه چې دا او دامې کړي دي
 وينم د ليدو او د واکوال په لاس ټول د استعمار د عصر پري دي
 وخت دسريتوب او ابتکاردی اوس بندو، که ډکی وي اوبو وړي دي
 نه شته دی فولاد د پښتون سيمه کې څه چې دي چوون او وسپنځري دي
 بيا يې غولوه دا بې همته قام دا کاتي زرگونه خلکو کړي دي
 ووېل شو وخورل شو وځپل دا چې افغانان دي واړه مړي دي
 ماته نن خادم ووېل دغه دي دغه چې کرم يې نوي زړي دي

اول د قوس ۱۳۵۳

مات قلم

قلم مات و، توره نه وه غيرت غلی و په گنج کي
 نه ملت نه جامعه وه يو کالېوت ويې له ساه نه
 نه تهذيب نه تمدن و نه تاريخ نه ثقافت و
 غارت شوي وه دا خاوره د مادي هم له معنانه
 ساه ختلي تر هېدلي سترولس د پښتنو و
 نه خبر و له خپل ځانه نه له حاله د جهانه
 وېي تېرې لوڅ لېر و و راگير شوي په لوی جال کي
 بي له خوره بي له جبره نور څه نه و له بالانه
 سره ليوان و و راتوی شوي پر رمه چې شپون يې نه و
 ماتېدل په پټه خوله به بي له آه و له فغانه
 نه تعليم نه تربيه وه نه هدف نه مفکوره وه
 دا د هېچا خاوره نه وه د هر چا و له بل خوانه
 له لعلونو خواهرونه دا ډک وطن خراب و
 خرابي وه له هر خوانه هر سړي و پرېشانه
 مرضونه نفاقونه دښمنۍ اختلافونه
 په دې ځمکه راڅپاره وولکه ورېځي له اسمانه
 پوره دوه سوه کالونه بل په دې ځمکه سور اور و
 په هغه ورځ چې شوه پاتنه له ميرويس او احمد شاه نه
 احمد شاه په پاني پټ کي استعمار ته ماتي ورکړه

خونمسو يې په درې واړه کړو بهر له پښتونخوا نه
چې په مخامخ جدل کې استعمار کاميابه نه شو
جوړ شو داسې دسيکوته چې گوزار و کاله شا - نه
هېڅوک پرې په مونږه نه دي پرهغه دي چې ناکام شي
مونږه ولې خبر نه وو د خپل عصر له رجحانه
فلسفې د نشنلزم سره جنگ کله کېدې شو
په شاهي مطلق رژيم چې ړنگېدې شي په اسانه
که افغان غواړي چې سيال شي د سيالانو په قطار کې
په بڼه شان دي ځان خبر کاله فکرونو د دنيانه
په ملي خود کې نه شي حل د ژوند پر اېلمونه
دا دنيا د انقلاب ده انقلاب باندې ودانه
يو ملي انقلاب بويه چې محکم په مليت وي
او په گټه د ملت وي تيره کښېږدي اېستدانه
که سانچه په افغانزم کې سوشل ديموکراسي شي
اي خادمه مشکلات به راته واړه شي اسانه
ملتونه نهضتونه هميشه ليدلوران غواړي
خو چې مړ قام راژوندی کا مسيحا د زمان غواړي

د پیسو غلام

ابرو دي خرڅه كړه ايمان هم د پیسو دپاره
قام دې رسوا كړلو او ځان هم د پیسو دپاره
مونږ نه پوهېږو چې دا دومره پیسه څه كوي ته
وجدان دې وقف كړو وجدان هم د پیسو دپاره
تا د پیسو دپاره څه وو چې دې ونه كول ؟
هېواد دې پرېښودو افغان هم د پیسو دپاره
ته نه پوهېږي چې دوره د پیسو ختمه شوله
ځمكه بديینه ده آسمان هم د پیسو دپاره
كه مسلمان وای خو حلال كسب منصب به وستا
تا خولا خرڅ كړلو قران هم د پیسو دپاره
پیشه د ژوند ده وسیله تاخو ژوندون گنډلی!
په عصرینې ېږدې په زمان هم د پیسو دپاره
خلک پیسې په خپل مسلک او په مذهب لگوي
ستا و شعار د مسلمان هم د پیسو دپاره
دښمن چې راوړلې پیسې ېې ایمانانو لره
تا ورته ځان كړو ېې ايمان هم د پیسو دپاره
چور او چپاو غلاځيانت چې تا كولو دلې
هېردي و حكم د وجدان هم د پیسو دپاره

ورځ د حساب او د کتاب ده پیسه خومره لرې؟

څه راته راگره امتحان هم د پیسو دپاره

مولادې پوند کړه دا وطن مستعمره خونه وه

چې تا گڼلی و د ځان هم د پیسو دپاره

ای پیسه داره سړیتوب دې په پیسه کړو بدل

یقین دې خوشې وگومان هم د پیسو دپاره

د پیسه دارو حکومت کې سړیتوب چرې وي

فضل و دانش خرڅ شي ارزان هم د پیسو دپاره

په دې غریب وطن کې داپیسي له کومه کړې تا!

راوړه دلیل او څه برهان هم د پیسو دپاره

تا چې دا لوی اولس دښمن ته په پیسو ورکوو

وخت دی چې سړدې کړې قربان هم د پیسو دپاره

* * * *

جلال اباد - اول د میزان ۱۳۵۲

هاتفی آواز

هاتف راته بنگا د ازادی په باب کې ووي
 بېواکه يو انسان چرې ازاد نه شي کېدلای
 بيرغ د استقلال د ډېرو خلکو په سرريسي
 خو نن د ازادی دغه مراد نه شي کېدلای
 يو قام چې ازادېزې ازادی باندې ژوندون کا
 دا کار به له مېراني او جهاد نه شي کېدلای
 جهاد د ازادی ته لارښوونکی مېرپه بويه
 بهي سره د افرادو اتحاد نه شي کېدلای
 د قام د لاس او پښونه زولنې چې ماتې نه شي
 بل شي په داسې حال به له فرياد نه شي کېدلای
 اسير چې د يو قام وي ثقافت د بل په لاس کې
 هېڅکله په ملي بڼه ازاد نه شي کېدلای
 دولت چې د ملت په ثقافت باندې محکم شي
 د عصر له صدمو څخه برياد نه شي کېدلای
 وحدت چې په ملت کې د عمل او فکر نه وي
 کامل يې په هېڅ قسم اقتصاد نه شي کېدلای
 ملت او حکومت چې په دولت کېني سره يو کا
 نور څه بهي له تاريخ ورته بنياد نه شي کېدلای
 په رنگ د مليت کې خپل پردی سره يو رنگ شي

تفریق یې بیا د رنگ او د نژاد نه شي کېدلای
تاریخ او ثقافت او روایات بېخ د وحدت دي
دا کار په چال او زور او په تضاد نه شي کېدلای
یو قلم چې لاس و بل ته د ډوډۍ دپاره نیسي
همدا ورلره بس ده چې ازاد نه شي کېدلای
بې علم او بې له فنه ددې عصر چاره نه شي
د بل په رنگ کې رنگ مونږ ته استادنه شي کېدلای
سوشل د یموکراسي که افغانزم سره مله شي
بیا هېڅ په دغه فکر انتقاد نه شي کېدلای
د ځان له پېژاندونو پس جهان پېژانده بویه
په تش خالي تقلید کار د هېواد نه شي کېدلای
که څوک د زړه په مینه طلبگار د حقیقت وي
رشتیا چې له دې زیات ملي ارشاد نه شي کېدلای
هېڅ لویه بدبختي به له دې زیاته بله نه وي
په طرحه د خادم که اعتماد نه شي کېدلای

* * *

میزان ۱۳۵۲

نوب: دا یو مخکېنۍ نظم دی چې ترمیم پکښې شوی دی

* * *

افغاني جمهوريت

(۱)

ای جمهوریتہ سلامونہ دي	تا ته د ملت احترامونہ دي
لوړ دي وي بيرغ ستا د افغان په سر	تاج د افتخاره د انسان په سر
تا دنيا اوچته کړه آسمان لره	خپل حقونه وبخښه افغان لره
تادنيا کې ختمه غلامي کړله	ور که له انسانه دې خامي کړله
سم دې کړو ناداره د بادار سره	ودې نمانځه دې په افتخار سره
لار د ارتقا دې ورته سمه کړه	خوا دې د هر چا ټوله راجمه کړه
بېرته لار د فضل واستعداد شوله	ور که زورگويي په عدل و داد شوله
کله پخې ازاد فضل و کمال شولو	زر د انسانانو بیدل حال شولو
هر سړي په خپل شخصيت بر شولو	لوړ په دې نړۍ کې هنر ور شولو
تا ديموکراسي کړه د قانون سره	يو ځای په دنيا کې د ژوندون سره
مات چې دې زنجير د استبداد کړلو	خلاص دې بنيادم له استعباد کړلو
هر شي کې ازاد تفکرات و شو	زراختراعات او ايجادات و شو
ته وي چې کړه دنيا دې سمه کړه	خلاصه دې دنيا له لويه شمه کړه

ای جمهوریتہ سلامونہ دي

تا ته زمونږ خاص احترامونہ دي

(۲)

ته جمهوريته څه مهمان نه يې نوی نا اشنا خو په افغان نه يې
 لاره کسي اغزي وولاره بنده وه ځکه د ژوندون ميزه بېخونده وه
 ته په افغاني دنيا کې لوی شولې به خبر زمونږ په خوی وېوې شولې
 بسپنې جرگې د افغاني نړۍ دا وې نښانې د جمهوري نړۍ
 ټول کارونه مونږه په جرگو کړي نه مو په پيسو او د سيسو کړي
 ونيسه زمونږ سرمايه دار، نه و هېڅوک په هېڅ وخت کې موبادار نه و
 نه مونږه په خلکو باداري کړې وگوره مونږ څومره هوښياري کړې
 ملک د ازادۍ او حریت و دا تل ودان په گار او په زحمت و دا
 دکې مو حجرې په مېلمنو وې تل سختې وظيفې دکوربنو وې تل
 سيمه وه مصونه د افغان ولس نه پکښې اجبار و په دهقان ولس
 برخه د هر چاپکښې معلومه وه هو د بېخیرت برخه معدومه وه
 دلته وه سيالي په ښوکارونو کې داسې وېستون په محفلونو کې
 وروسته بيا له مونږه مرور شولې شکر چې بيا راغلې معتبر شولې
 ای جمهوريته سلامونه دي

تا ته د افغان احترامونه دي

*

*

*

*

(۳)

راشه ته اوس زمونږه چارې سمې کړه
 روغېې را تته نن واره برهمې کتړه
 مخکېې معارف کړه- د افغان په لار
 بیا ورسره سم د مسلمان په لار
 ټول علم وتنویر کړه د وطن په خوا
 نه دې وې هېڅ شی دمېرځمن په خوا
 بې علمه وطن خوڅه وطن نه وي
 بې گلوگلشن خوڅه گلشن نه وي
 علم چې وطن لره وي یار وي
 هر پوهاند چې غیر لره وي مار وي
 مونږ په دې وطن کې رها یې غواړو
 نن د علم وښ اکاډیمي غواړو
 هر قام ته هیواد مولا ورکړی دی
 دا جنت یې مونږ ته پېرزو کړی دی
 امرکړه چې مونږه وطنخوا اوسو
 گرد سره زامن د پښتونخوا اوسو
 څوک چې بله لاره باندې یون کوي

خدا پرودېښمېني بڼه د پښتون کوي
 بې سمې پوهنې ملېت نه وي
 بې له ملېت ځنې ملت نه وي
 ژوند د هر ملت دې په کولتور سره
 غونډواړه ولس دې په دستور سره
 نه شته اقتصاد بې له کولتور ځنې
 نه شته دې کولتور بې له دستور ځنې
 ژوند دې په کولتور او اقتصاد ولاړ
 هر ملي نهضت وي په بنياد ولاړ
 ای جمهوري ته راشه سم موکړه
 سيال بڼه د سيالانو د عالم موکړه
 مونږ د نيا کې ژوند په اطمینان غواړو
 ځان غواړو افغان غواړو جهان غواړو
 ای جمهوري ته دی سلام زمونږ
 ستا ملي بڼه غټه احترام زمونږ

کابل ۳۰ د جوازياد ۱۳۵۳

* * * * *

افغاني وطن

ټكلی دی او بر دی افغاني وطن
 ډك دی د لغملونو جواهرونه
 هر ځای نه بهر دی افغاني وطن
 څه وشوه كه غر دی افغاني وطن
 تل (په مېر) او نمر دی افغاني وطن
 لمنځې او نېستر دی افغاني وطن
 خاوره شگه زردی افغاني وطن
 حسن جلوه گر دی افغاني وطن
 اړین تېر دی افغاني وطن
 كور د زرتشر دی افغاني وطن
 غالی د دفتر دی افغاني وطن
 روڼ او منور دی افغاني وطن
 ټكلی دی او بر دی افغاني وطن
 ډك دی د لغملونو جواهرونه
 بام ددې دنیا ده د پامیر څوكه
 لوړ غرونه سیندونه څنگلونه دي
 شگې د سیندو یې له طلا ډكې
 وگوره انسان كه ښاپېری دی دا
 مور د تمدن پلار د قومونو دی
 ځای د سړیتوب او د اخلاقو دی
 تیره د گېډونډپكښې ملي كښېنوه
 مړه ډېوه د كور روښان رابله كړه

خپل جلا تهذيب او تمدن لري

نور وته رهبر دی افغاني وطن

گرچې اوس له پېښو نه رالوېدلی دی
 ملا د استعمار وړاندې ماته شوه
 كلك لكه سنگر دی افغاني وطن
 سخره، تړه غر دی افغاني وطن
 جر او زړور دی افغاني وطن
 ډك له دې هنر دی افغاني وطن
 يو قام او تېر دی افغاني وطن
 دغه یې مقرر دی افغاني وطن
 گرچې اوس له پېښو نه رالوېدلی دی
 ملا د استعمار وړاندې ماته شوه
 سر تهېښول دلته نېوهېرې څوك
 دلته شرافت او غیرت وزېږېد
 دا اتحاد كله معاتېدلی شي
 ساك دی كه كاسی دی د داد يك سره

کورد که بلو خان که دار دیان دي څوک
 گوري هزاره خان ته غوري وايي
 پارت، يوچي تخار ټول سره ورته دي
 پښت د ټولو سته نوري خانگي دي
 سيند د اباسيند يي بېلوی نه شي
 دېرې پلمې جوړې شوې جوړېرې لا
 قام وطن دي وېژنه ځوانه ته
 فکر د تحريک او د تقرير سره
 ټول جهان آزاد شولو اباد شولو
 نن ولسي اتر دي افغاني وطن
 شانگي دي شجر دی افغاني وطن
 خلاص د بل له شر دی افغاني وطن
 ستوري دي قمر دی افغاني وطن
 څومره مستقر دی افغاني وطن
 پروت ترې لرو بردی افغاني وطن
 ټولو لټه سپر دی افغاني وطن
 مور دي ده پدر دی افغاني وطن
 وروزه مضطر دی افغاني وطن
 نن ولسي اتر دي افغاني وطن

ځی چې خپل حساب له سره ونیسو

فکر او عمل دواړه غوره ونیسو

*

*

*

*

*

۱۵ د قوس ۱۳۵۳

یو قلم خور له پرېږده کړه

هر څه دي ستا وي یو قلم خور له پرېږده کړه
چې سردې لور کړم یو علم خور له پرېږده کړه
مادا د شعر دنیا واخیسته معنی پسې شوم
دا د معنی د ملک ز قلم خور له پرېږده کړه
سر په آسمان یم د تاریخ د عظمتونو په یاد
دا د تاریخ جاده وحشم خور له پرېږده کړه
که څوک سپین غر شي ټیټولی نو افغان به کي ټیټ
دامې قسم دی دا قسم خور له پرېږده کړه
شپه ده تور تم دی زه به ځمکه دي هدف په لوری
که څه انصاف وي نو تور تم خور له پرېږده کړه
ارمان مې دا دی چې یو پل په لار کې واخلمه زه
په دغه لار کې یو قدم خور له پرېږده کړه
ټپي ټپي ټوټې ټوټې یم د ظالم له لاسه
زما طبیبه څه ملهم خور له پرېږده کړه
د مینې غم ته دي څوک غم نه وایي غم خونه دی

خوښ په دې غم يم نو دا غم خوراله پرېږده كنه
 افغان د علم او د قلم په زور وهلى خلكو
 دا د تاريخ علم و قلم خوراله پرېږده كنه
 كوشي، تخار، يفتلى ساك دي سهاك وپېژنى
 چې درنكاره كرم جام د جيم خوراله پرېږده كنه
 د چين او هند او له رومانه افغان كم خونه و
 څنگه راكس شو كيف او كم خوراله پرېږده كنه
 له هغو تېرو عظمونو يو ماتم لرمه
 وايي خادم دغه ماتم خوراله پرېږده كنه

جلال اباد - خادم مېنه - حمل ۱۳۵۴

*

*

*

*

*

پښتیا ادي

زما ادي پښتیا ادي

زما د مور او د بابا ادي

چې ته ژوندی یې زه ژوندی به یږم ستا په خدمت کې گړندې به یږم
ژوند مې مرهونه دی له تا ادي زما ادي پښتیا ادي
که څه غیرت او ساهوتوب لرمه او که څه برم او ښاغلتوب لرمه
دا زما نه دی دا دی ستا ادي زما ادي پښتیا ادي
ما ستا په غېږ کې سرتوب زده کړی درس دمېرانی او نرتوب زده کړی
ترې وایه نورم په بل خوا ادي زما ادي ای پښتیا ادي
ادي ما کله د چا حق خوړلی ووايه کله مې ناحق خوړلی
خو بل دې هم نه خوري زما ادي زما ادي پښتیا ادي
ای د غیرت او نهضتونو ادي د اړین د ټول قومونو ادي
زه دې بچۍ ټولنه وفا ادي زما ادي پښتیا ادي
زه دې په ژبه په کولتوریم مټین ستا په ښه خوی او په دستوریم مټین
ستا شرافت دی په رشتیا ادي زما ادي پښتیا ادي
دا جمهوري قبا دې نوې اوسه دا د زړښت ښکلا دې نوې اوسه
تازه دې وه د مخ ځلا ادي زما ادي پښتیا ادي

ستایمه

یوځل راته ووايه چې ستایمه
زه دې په دې تمه باندې پایمه
دا دنیا له مینې جوړه شوې ده دا خو یوزه نه یم چې دا وایمه
مینه خو گناه نده چې پټه شي وایم چې مین یم او په تایمه
زړه کې مې یو عشق د وطن ځای شولو تا هم د وطن په مینه ستایمه
ته د پښتونخوا د جنت حوره یې زه یو فداکار د پښتونخوا یمه
ای خادمه ستا دا پاکه مینه مې -- خوښه شوه -- داستایمه او ستایمه

۲۸ دقوس ۱۳۵۳

کاشکي توتکي او يا بلبله وای

(۱)

کاشکي توتکي او يا بلبله وای

هېڅ خبر له ځان او نه له بله وای

سپیل به مې کولای په بېداو کې	تل به گرځېدلای په فضاو کې
کله به دهقان سره مشغوله وای	ناسته به په څانگه یا په پوله وای
یا به د شپانه او د غوښه سره	یو ځای گرځېدلای په مژه سره
چېرته د بهار په تازگیو کې	مال چې څرېدلای په پتیسو کې
یا گلي رمې وای په راغونو کې	یا د سیند په غاړه یا په غرونو کې
ما به یې په شا باندې سپارلي کړلای	تل به مې سیلونه خوشحالي کړلای
یا د تلیفون په تار به ناسته وای	هو د ښونځیو په کار به راسته وای
زه به سیلانی تل د خیبر وڅمه	ژمی به مې لړ اوړی به بر وڅمه
دلته چې بچي به لویولای مې	بیا به د پنجاب په لوري وړلای مې
سپیل به ونغمې به وې مزي به وای	ژوند به و او خوند به و چرچې به وای

کاشکي توتکي او يا بلبله وای

هېڅ خبر له ځان او نه له بله وای

کله چې تپوس چرې لیدلای مې یا د قدام دوش چهرې لیدلای مې
 سخت به په تونگو سره وهلوما کلک به په حملو سره شړلوما
 تل به په دفاع کې د چرگورووم هم به مخالفه د سرخورووم
 دروند به په نظر کې د مرغانووم سیال به په جرگه کې د سیلانووم
 باز او که شاهین او که با ښه به وه هریوته په زړه کې اندېښنه به وه
 ما ته په ادب او په سلام به و تل په درناوي او احترام به و
 هر مارغه به ناز او نخږې وړای زما ډېر لحاظ او پاس به هریو کړای زما
 ما ته زور اور به زور ورنه و هېر به له هېچا زما سحر نه و
 قدر د نغمود سباوون زما هریو به کولای په ژوندون زما
 دروند چې په ملت وای په هر چا به وم هم د انسانانو په نگاه به وم

کاشکې توتکې او یا بلبله وای

هېڅ خبر له ځان او نه له بله وای

(۳)

داغ می په زرگی ساز د بلبلودی ژوند د بلبلانود ستایلودی
 لورې ونې گوري په باغونو کې جگ سرونه نیسي چینارونو کې
 دلته ترانې خپلې اغازې کا غوړ لره مویکلې مانی سازې کا
 هر څوک په خواپه خوب کې ویده وي ټول بېله بلبلانونه پراته وي ټول
 شین سهار تنکی بهار نغمې خوږې شومه د صبا کې ترانې خوږې
 روح لره تالۍ وي د سکون پکښې خمر وي، مستي وي، د جنون پکښې
 څومره حرارت څومره جرات لري دا وړه مرغۍ څومره قوت لري
 څومره نری ژبه وړه خوله لري پټ تپتر کې یو بڅری زړه لري
 گرمه هنگامه وي د بهار له دې ښکلې لورې څوکې د چنار له دې
 توره ده خوښکلې ده مرغانو کې ډېره نازولې ده مرغانو کې

کاشکې توتکی او یا بلبله وای
 هېڅ خبر له ځان او نه له بله وای

(۴)

دا ده توتکی راغله بهار شولو بیا د پسرلي د گلو وار شولو
 راغله اباسیند باندې راتېره شوه یخه ده خپله خورانه هېره شوه
 زیری د بهار د سازگیو دی وخت د اینودلو دنیا لگېو دی
 ښکلي توتکی هر کله راشې ته کاشکې د زړه درد لره دواشې ته
 نښې د وفا درکې محکمې دي دا په انسانانو کې لاکمې دي
 خپله جالکې درياندې گرانه ده تینگه غریزه دې له انسانه ده
 راشه خپله جاله کې بچي وکه ورانه جاله جوړه که خواري وکه
 ستا ښکلي سندرې خونډورې دي شات دي، چوهارې دي یا شکرې دي
 ستاسود جوړې ژوند خومره ښکلی دی مونږ ته د تقلید او د ستائیلو دی
 شور مخالفت او جنگ مویا دنه دی خوشې چټي کار د ننگ مویا دنه دی

کاشکې توتکی او یا بلبله وای

هېڅ خبر له ځان او نه له بله وای

(۵)

وگورئ مرغی خومره هونیاری دی خومره مهنسی فداکاری دی
 خالی ته پردی ورته راتلی نه شی نراو بنخه بل یوسره تلی نه شی
 کور کی توتکی باغ کی بلبله ده هلته پنه دهره کی یوه بله ده
 تولی ترانی وایسی نغمی کوی خارکنا په خوارانو او پیری کوی
 تولی شناخوانی پرهیزگاری دی واره د ظالم مخکینی تیاری دی
 کله په یانیه باندی راپنډی شی کله دگونگی په مخکینی ونډی شی
 نه پرېدی ظالم د ظلم کار لره نه کوم ازاري د چا ازار لره
 وگورئ تقوی یی سیاسي نده نغوته د فطرت ده لباسی نده ده
 شعر او شاعری نده تعلیم کوی ټول قوي مرغان ورته تعظیم کوی
 وگورئ ملت یی له قومونو دی خای د تامل او د فکرونو دی
 کاشکی توتکی او یا بلبله وای
 هېڅ خبر له خان او نه له بله وای

(۶)

هېڅ به خبر نه وای چې دنیا څه ده قسام بوطن، ذلت او ارتقا څه ده
 نه به وای سرگومه په کلیاتو کې تل به وای سرگرمه په جزیاتو کې
 زړه به مې خوړین نه وگرېدای به نه پټ پټ په خپل زړه کې ژړېدای به نه
 رنځ به د اعصابو راته پېښ نه و غم به مې د زړه په سر کې مېخ نه و
 نه به د حسادو دام کې گیرومه نه به په خپل فکر کې اسیرومه
 نه به وای د علم او د کتاب پسې ټول عمر اخته د اکتساب پسې
 نه به مې زیار داسې بې ثمره وای خلاص به د علم او ادب له شره وای
 فکر د خدمت په خوړولای نه غم به د لوېدلې قسام خوړلای نه
 نه به مې انبار د قلم پاتې وای! نه به مې خواری داسې میراثې وای
 نه به وای راگیر په شاگردانو زه نه به هم سنگسار په مریدانو زه

کاشکې توتکې او یا بلبله وای

هېڅ خبر له ځان او نه له بله وای

(۷)

ای توتکی ما څوک ازار کړی دی ؟ ډکی مې دچاله جالې وړیدی
ای بلبلې زه هم نغمه ځوان یمه تا غوندې د سپین سحر اذان یمه
زه هم په ملت باندې مفتون یمه پاک یمه سپېڅلې یم پښتون یمه
دارد حق په کار کې پېژندی نه شم گوری د کارغانو صف کې تلې نه شم
جاله کې زما هم ذخیره نه شته بل چاته بې حقه مې اسره نه شته
ولې بې اثره دي نغمې زما ؟ څله ناخبره دي کوڅې زما ؟
چار دې شم څه عیب خوراته ووايه څه ښکاره او غیب خوراته ووايه
تاسو بې نغموته نور څه کړي دي ؟ ولې مې خپلې اوبو وړي دي ؟
ولې قنم خبر نه شو په غم زما ؟ ولې ملت نه شولو همدم زما ؟
زه قسم په سترگه د سحر خورمه نه به یم انسان که غم د زر خورمه

کاشکې توتکی او یا بلبله وای

هېڅ خبر له ځان او نه له بله وای

۱۵ د حمل ۱۳۵۵

جلال ایاد - خادم مېنه

د پښتنو تاريخ

چې مې وکتو تاريخ واړه غلط و خپل پردي وړاندې کړې تجارت و

د پښتون د مفاخرو لوی تاريخ ټول اړولی مسخ کړی سياست و

دېر افسوس مې په ځان راغی او په قام خپل چې د علم په نوم شوی پرې غارت و

مونږ لوستل به مورخ دې بې طرف وي مگر داتښکې پخپله سياست و

د افغان په تاريخ هسې لويې شوي چې د علم و نسرې ته خيانت و

دا انجيره به هم وسپري په فکر د خادم په نوم ليکلی دا خدمت و

په دې باب مې هم څلور کتابه ښککل کړل دېر افسوس دی چې د چاپ يې هېڅ فرصت و

پښتنی تاريخ پوهنه يې اول دی چې پوهانو ورته کړی دېر حيرت و

بيا لرغوني پښتانه قومونه گوره مستند په روايت او درايت و

له دې پسېه بيا علمي پښتولي ده هريو باب يې انکشاف د حقيقت و

څلورم کتاب پښتون پښتولي ده چې رد کړی د رقيب يې هر حجت و

په محشر کې مو هم فکر د خپل قام و

که نه ټول عمر فرصت په مونږ حرام و

نوی استعمار

لوی استعمار دی درېسي کمبخته پوه يې که نه
 خوني بنامار دی درېسي کمبخته پوه يې که نه
 تا چې ازار دی رسولی د بادار غلام ته
 دغه ازار دی درېسي کمبخته پوه يې که نه
 په هره ورځ کې نوې نېوې تماشه جوړوي
 دغه تگمار دی درېسي کمبخته پوه يې که نه
 په سل ټوټو کې د افغان يوه ټوټه پاتې ده
 لا آتشار دی درېسي کمبخته پوه يې که نه
 غوڅ يې کړه واره هغه مزي چې ملت جوړوي
 همدغه کار دی درېسي کمبخته پوه يې که نه
 په تفرقه او اختلاف کې چې دنيا منلی
 دا ايستاکار دی درېسي کمبخته پوه يې که نه
 قافله لاره د نه زوږه ته يوازې درومي؟
 کوره شوکمار دی درېسي کمبخته پوه يې که نه
 منلی حق ست د کولتور درڅخه اخلي په زور
 دا ستمگار دی درېسي کمبخته پوه يې که نه
 ديموکراسي خوشيطني ده وايي څه يې کوي؟

دغه هوښيار دي درېسي کمبخته پوه يې که نه
چې ستا د پلار او د نېکه وینې يې هم څښلي دي
هغه خونخوار دی درېسي کمبخته پوه يې که نه
دنیا ته وگوره خپل ځان ته دې بیا هم وگوره
دا څه در و شول خپل جهان ته دې بیا هم وگوره

۲۲ د حوت ۱۳۵۵

ومن الله توفيق

مولينا قيام الدين خادم

شاعر او ليکوال، د دري پنځوسو کتابونو * رسالو او
سلگونو مقالو ليکونکي د زيري، اتحاد مشرقي، طلوع
افغان جريدو، د کابل مجلې او د اصلاح د ورځپاڼې
چلونکي، د هيواد د موسسې رئيس، د ادبياتو د فاکولتې
استاذ، د پارلمان د مشرانو د جرگې غړی، د افغان ولس
او د افغان ملت د گوندونو موسس او د وېش زلميانو د
گوند مؤسس او غړی ؤ.

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library